

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Brigita Daukševičiūtė

Švietimo kokybės vadybos magistrantūros studentė

**UŽSIENIO KALBOS MOKYMO(SI) KOKYBĖS VALDYMAS BENDROJO LAVINIMO
MOKYKLOJE: PROBLEMAS IR GALIMYBĖS**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)

Doc. Dr. Dalia Augienė

Šiauliai, 2011

Darbas originalus.....

(studento parašas)

Brigita Daukševičiūtė

Turinys

SANTRAUKA	5
SUMMARY.....	6
ĮVADAS.....	7
1. UŽSIENIO KALBOS MOKYMO(SI) KOKYBĖS VADYBOS SVARBA.....	12
1.1. Užsienio kalbos mokymo kokybės samprata.....	12
1.2. Užsienio kalbų mokymo ir mokymosi pagrindinės teorijos.....	13
1.2.1. Klasikinė XX a. užsienio kalbų mokymo ir mokymosi metodika.....	14
1.2.2. Bihevioristinės psichologijos įtaka užsienio kalbų mokymo(si) metodikoms.....	15
1.2.3. Kognityvistinė teorija.....	17
1.2.4. Humanistinės psichologijos ir pedagogikos įtaka užsienio kalbų mokymuisi.....	18
1.2.5. Komunikacinė užsienio kalbų mokymo(si) kryptis.....	19
1.2.6. Konstruktyvistinė teorija.....	20
1.3. Mokymo metodų svarba užsienio kokybės valdymui.....	21
1.4. Mokymo turinio parengimo ir mokymo proceso organizavimo svarba siekiant efektyvaus užsienio kalbos mokymo.....	27
1.5. Pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei.....	29
2. UŽSIENIO KALBOS MOKYMO(SI) KOKYBĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE TYRIMO METODOLOGIJA IR REZULTATAI.....	32
2.1. Tyrimo metodologija.....	32
2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas.....	32
2.3. Užsienio kalbos mokymo(si) kokybės tyrimo rezultatai.....	34
IŠVADOS.....	64
REKOMENDACIJOS.....	66
LITERATŪRA.....	67
PRIEDAI.....	70

LENTELĖS

1 lentelė Tyrimo instrumento-anketos klausimų blokai ir tiriami reiškiniai	33

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Mokymosi ciklas konstruktyvistinės teorijos požiūriu.....	21
2 pav. Mokymo metodo schema.....	22
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	34
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių.....	35
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą.....	36
6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užsienio kalbą, kurią dėsto.....	36
7 pav. Respondentų išsilavinimas.....	37
8 pav. Mokyklos tipas.....	38
9 pav. Užsienio kalbų mokymo(si) teorijų taikymas pamokose.....	38
10 pav. Klasikinių mokymo metodų taikymo efektyvumas.....	40
11 pav. Skaitymo metodų taikymo efektyvumas.....	41
12 pav. Rašymo metodų taikymo efektyvumas.....	41
13 pav. Klausinėjimo metodų taikymo efektyvumas.....	42
14 pav. Mokymosi bendradarbiaujant metodų taikymo efektyvumas.....	43
15 pav. Įvairias veiklas jungiantys metodai.....	44
16 pav. Šiuolaikinių mokymo metodų taikymas pamokose.....	45
17 pav. Teiginiai, apibūdinantys kūrybinių mokymo metodų taikymo galimybes mokant užsienio kalbos.....	46
18 pav. Žodyno mokymo metodų efektyvumas.....	47
19 pav. Kalbėjimo mokymo metodų efektyvumas.....	48
20 pav. Skaitymo mokymo metodų efektyvumas.....	49
21 pav. Klausymo mokymo metodų efektyvumas.....	50
22 pav. Rašymo mokymo metodų efektyvumas.....	51
23 pav. Pedagogų kvalifikacijos įtaka užsienio kalbų mokymo kokybei.....	52
24 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl mokytojo kvalifikacijos.....	53
25 pav. Kompetencijų svarba mokant užsienio kalbos.....	54
26 pav. Veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo turinio planavimo efektyvumui.....	55
27 pav. Veiksniai, kurie turi įtakos užsienio kalbos mokymo turinio modeliavimui.....	56
28 pav. Veiksniai, turintys įtakos efektyviam mokymo turinio diferencijavimui.....	57
29 pav. Labiausiai sudominančios mokymo formos.....	58
30 pav. Mokymosi priemonių svarba mokant užsienio kalbos.....	59
31 pav. Priežastys, dažniausiai trukdančios pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai.....	61
32 pav. Veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei mokykloje.....	62

SANTRAUKA

UŽSIENIO KALBOS MOKYMO KOKYBĖS VALDYMAS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE: PROBLEMOS IR GALIMYBĖS

Magistro darbas

Nėra abejonių, kad ugdymo kokybė mokyklose yra itin svarbi, nes čia vyksta pagrindinis augančio žmogaus visapusiškas ugdymas. Pastaruoju metu užsienio kalbos mokėjimas įgijo didelę reikšmę žmonių gyvenime. Šiomis dienomis tai netgi yra vienas didžiausių reikalavimų naujiems darbuotojams.

Magistro darbu siekta nustatyti ir teoriškai bei empiriškai pagrįsti veiksniai, turinčius didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybės valdymui bendrojo lavinimo mokykloje. Tuo tikslu išnagrinėta edukologinė, vadybinė, psichologinė ir metodinė literatūra, kas leido išanalizuoti užsienio kalbos mokymo(si) pagrindines teorijas, metodus, mokymo turinį ir veiksniai, susijusius su mokymo proceso organizavimu.

Pasirinktas anketinės apklausos metodas, kuris leido sužinoti apklausiamųjų nuomonę apie veiksniai, turinčius didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei. Tyrimo metodologija grindžiama pagrindinėmis mokymo teorijomis ir įvairių mokslininkų teiginiais apie mokymą kaip procesą ir apie veiksniai, turinčius įtakos aukštai mokymo(si) kokybei. Darbe atliekama mokslinės literatūros analizė, apklausa ir statistinė duomenų analizė.

Apklausoje raštu iš viso dalyvavo 143 užsienio kalbų pedagogai iš Akmenės, Biržų, Mažeikių, Šiaulių, Kauno, Prienų ir Alytaus rajonų mokyklų. Respondentų atrankos būdas buvo atsitiktinis.

Hipotezės, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė bendrojo lavinimo mokykloje priklauso nuo mokymo metodų, mokymo(si) teorijų taikymo įvairumo ir mokymo turinio parengimo bei mokymo proceso organizavimo pasitvirtino. Tačiau kita kelta hipotezė, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė bendrojo lavinimo mokykloje priklauso nuo pedagogų pasirengimo pasitvirtino tik iš dalies.

SUMMARY

ISSUES OF QUALITY MANAGEMENT IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

The Master Thesis

There is no doubt that the quality of education in schools is vitally important. It is so because the main education of growing person is provided exactly there. Recently, the ability to be able to communicate in a foreign language is one of the most important demands for new employees.

By writing this Master thesis, it was aspired to find out and empirically justify factors that have the major influence upon the quality management in a foreign language teaching. In order to do this precisely, nonfiction was carefully analyzed. This analysis let to traverse the main theories and methods of a foreign language teaching, the contents of teaching, and major factors that are closely related to the organization of a teaching process.

The questionnaire method enabled to know the opinion of people (who were investigated) about factors which have the major influence upon the quality management in a foreign language teaching. The methodology of the analysis is motivated by the main teaching theories and the propositions of various scholars about teaching as a process and about factors that have influence upon a high quality management. The analyses made in this Master thesis are the following: nonfiction analysis, questionnaire and statistical data analysis.

143 foreign language teachers from the districts of Akmenė, Biržai, Mažeikiai, Šiauliai, Kaunas, Prienai, and Alytus participated in this research. Respondents were chosen arbitrarily.

The hypotheses that the quality of a foreign language teaching in schools depends on the following: the variety of teaching methods and theories, the preparation of teaching contents, and the organization of a teaching process were confirmed. However, the other hypothesis that the quality of a foreign language teaching in schools depends on the pedagogues' preparation was confirmed only partly.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Pastaruoju metu apie kokybę, kokybės siekimą įvairiose srityse pradėta kalbėti vis dažniau ir dažniau. Kadangi pagerėjo gyvenimo lygis, atsirado vis daugiau įvairiausių įmonių, kurios bendradarbiauja su užsienio šalimis, padidėjo ir poreikis mokėti užsienio kalbas. Daugelyje organizacijų yra pastebimas žemos kvalifikacijos personalo poreikio mažėjimo tendencijos, o tuo tarpu aukštos kvalifikacijos darbuotojų poreikis nuolat auga. Vienas iš didžiausių reikalavimų naujiems darbuotojams šiomis dienomis yra užsienio kalbų mokėjimas.

Pastaruoju metu pradėta aktyviai domėtis mokyklų veikla. Kaip teigia V. Rajeckas (1997), ugdymas yra visuomeninės – socialinės patirties jaunosioms kartoms perdavimas, stengiantis paruošti jas gyvenimui ir darbui. Vaiką supanti aplinka daro didelę įtaką jo asmenybės formavimuisi. Suaugusieji perduoda savo patirtį, sukauptas žinias, mokėjimus ir įgūdžius jaunesniems, kurie apdoroja gaunamą informaciją ir ją priima. Ne tik šeima, bet ir mokykla jaunam žmogui daro didelę reikšmę, todėl „ypatingą vaidmenį ugdyme vaidina organizuotas mokymo procesas, kurį vykdo mokykla” (Rajeckas, 1997).

Dabar labai išpopuliarėjo mokymo(si) visą gyvenimą koncepcija. Užsienio kalbų mokėjimas glaudžiai siejasi su šia koncepcija. Žmogaus mokslui amžius nėra riba. Net ir vyresnio amžiaus žmonės dabar yra aktyviai skatinami mokytis užsienio kalbų ir toliau tobulėti. Šiuo metu Lietuvoje užsienio kalbų mokymuisi yra sudarytos puikios salygos. Organizuojami įvairūs kursai, išleidžiama daug literatūros, dažnai renkamosi ir korepetitorių pagalba. Užsienio kalbų žinojimas yra siekiamybė ne tik profesinėje srityje, bet taip pat ir asmeninėje.

Žmogus, gebantis kalbėti bent viena užsienio kalba, yra labiau pasitikintis savimi, lengviau adaptuojasi išvykęs į kitą šalį. Todėl svarbu, kad mokyklos suteiktų mokiniams galimybę išmolti kuo daugiau užsienio kalbų. Kaip teigia J. Patackaitė ir V. Žemaitienė (<http://www.viko.lt/uploads/files/2010/Straipsniai/21%20straipsnis.pdf>), mokant užsienio kalbų, atsiveria puikios galimybės iš arčiau susipažinti su kitomis pasaulio kultūromis. Esant tokiai ekonominei situacijai Lietuvoje, šios šalies piliečiams užsienio kalbų mokėjimas yra ypač aktualus. Žmonės, kalbantys keliomis kalbomis, gali naudotis visais laisvo judėjimo Europos Sąjungoje privalumais. Be to, daug jaunų žmonių išvyksta į užsienį studijuoti ar dirbti, todėl kalbų mokėjimas jiems padeda lengviau įsilieti svetimoje šalyje.

Nėra abejonių, kad ugdymo kokybė mokyklose yra itin svarbi, nes čia vyksta pagrindinis augančio žmogaus visapusiškas ugdymas. Tai viena iš svarbiausių švietimo sričių, kuriai turėtų būti skiriama ypatingai daug dėmesio. Auganti karta yra tarsi ateities garantas, todėl jei žmonės nori geresnės ateities, pirmiausia turėtų skirti pakankamai daug dėmesio vaikų

ugdymo kokybei gerinti. Šiuo tikslu dauguma ES valstybių, per pastaruosius metus reformavo savo pradinį, o kai kuriais atvejais ir ikimokyklinį lavinimą, kad galėtų pradėti mokyti užsienio kalbos kuo anksčiau. Lietuvoje „Privalomo ankstyvojo užsienio kalbos mokymo įgyvendinimo programa“ buvo patvirtinta 2006 metais. Nuo to laiko užsienio kalbos mokymas yra suprantamas kaip privalomas ir visiems mokiniams valstybės garantuojamas nuo antrosios klasės (<http://www.viko.lt/uploads/files/2010/Straipsniai/21%20straipsnis.pdf>).

Užsienio kalbos mokymo kokybė vidurinėse mokyklose apima ne tik mokytojus, jų kvalifikaciją, žinių perteikimo lygį, bet tai taip pat yra ir socialinis reiškinys. Tai apima ir mokytojų bei mokinių santykius, jų tarpusavio bendradarbiavimą, svarbus yra ir grįžtamasis ryšys. Be to, į užsienio kalbos mokymo kokybės vidurinėse mokyklose sampratą įeina ir visos mokymo(si) priemonės (vadovėliai, kanceliarija ir pan.) bei mokymo(si) sąlygos, mokymo(si) aplinka. Visa tai parodo, kad apie mokymo kokybę galima kalbėti pagal daugelį aspektų.

Daugiausia autoriai šia tema rašo remiantis edukologiniais, vadybiniais, psichologiniais ir metodiniais aspektais. Viena iš pagrindinių vadybos krypčių, kuri yra plačiai nagrinėjama įvairių šalių autorių, yra visuotinė kokybės vadyba. Lietuva irgi yra viena iš tų šalių, kuri skiria daug dėmesio savo švietimo kokybės gerinimui. P. Vanagas (2004) knygoje „Visuotinės kokybės vadyba“ puikiai atskleidžia jos esmę, raidą, svarbą, privalumus ir trūkumus. Kiti autoriai, tokie kaip J. Mikulis (2007), A. Makštutis (2005) ar C. C. Barczyk (1999) taip pat daug rašė šia tema.

Šiame magistro darbe dėmesys bus skiriamas šiems užsienio kalbos mokymo(si) kokybės valdymo bendrojo lavinimo mokykloje aspektams: mokymo teorijoms, mokymo metodams, pedagogo pasirengimui, mokymo turinio parengimui, mokymo(si) priemonėms ir mokymo proceso organizavimui. Nagrinėjama bus ne mokinių nuomonė, bet pačių pedagogų požiūris į veiksnius, įvairius kriterijus, kurie turi įtakos užsienio kalbos mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo problema. Apie užsienio kalbos mokymo(si) kokybę bendrojo lavinimo mokykloje pradėta kalbėti visai neseniai. Tai yra viena iš sričių, į kurią reikia gilintis ir kurią reikia tirti. Nors paskutiniu metu užsienio kalbos mokymo(si) kokybe pakankamai aktyviai susidomėta, tačiau naudingos literatūros, įvairiausių patarimų pedagogams vis dar labai trūksta. Tam daro įtakos ir besikeičianti mūsų visuomenė. Daugėja mokinių su įvairiais specialiaisiais poreikiais, kuriuos siekiama integruoti į bendrojo lavinimo mokyklas, susidomėta jų adaptacija. Labai sparčiai pastebima ir mokinių mokymosi motyvacijos stoka.

Mokytojai privalo būti supažindinti su įvairiausiomis strategijomis, kurios turėtų būti naudojamos mokinių su specialiaisiais poreikiais, ugdymui. S. Cowley (2006) knyga

„Mokymo klinika“ yra viena iš praktikos vadovų mokytojams, kurioje yra aprašomos pagrindinės problemos, kylančios klasėje bei pateikiami tų problemų sprendimo variantai.

Tuo tarpu užsienio kalbų mokymo(si) problemas ir galimybes Lietuvoje nagrinėja N. Mačianskienė (2004). Ji daug dėmesio skiria užsienio kalbų mokymo(si) efektyvumui. Knygoje „Užsienio kalbų mokymosi strategijos“ autorė visą dėmesį sutelkia į mokymo(si) strategijas, jų efektyvumą, psichologinių ir pedagoginių veiksnių įtaką mokymo(si) strategijų taikymo efektyvumui. A. Gučas (1961, 1990) ir R. Žukauskienė (2007) daug dėmesio skiria mokymo(si) psichologiniams aspektams. Kitų šalių autoriai taip pat yra susidomėję šia tema. Apie tai savo darbuose rašo V. F. Birkenbihl (2001), Tatjana Bulajeva (2007) ir kiti. Tačiau šios autorės daugiau kalba apie sėkmingo darbo gaires, duoda naudingų patarimų mokytojams bei atsako į dažniausiai kylančius klausimus, kurie gali kilti mokantis užsienio kalbų.

Vis dėlto, labai trūksta informacijos apie pačią užsienio kalbos mokymo(si) kokybę. Kas garantuoja tą mokymo(si) kokybę? Kokie veiksniai yra svarbiausi? Be to, teorija ir praktika yra du skirtingi dalykai. Viena yra žinoti, kaip reikia dirbti klasėje, kokius mokymo metodus ar teorijas taikyti, norint palengvinti mokiniams užsienio kalbų mokymąsi, ir visai kas kita yra praktiškai viską įgyvendinti pamokoje. Todėl šiuo tyrimu buvo siekiama nustatyti ir pagrįsti veiksnius, turinčius didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybės valdymui bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo objektas. Užsienio kalbos mokymo kokybės valdymas bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad užsienio kalbos mokymo kokybė bendrojo lavinimo mokykloje priklauso nuo:

1. mokymo metodų ir mokymo teorijų taikymo įvairumo;
2. pedagogų pasirengimo (jų kvalifikacijos, kompetencijų);
3. mokymo turinio parengimo ir mokymo proceso organizavimo.

Tyrimo tikslas. Nustatyti ir teoriškai bei empiriškai pagrįsti veiksnius, turinčius didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo kokybės valdymui bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Teoriškai pagrįsti užsienio kalbos mokymo(si) svarbą remiantis edukologine, vadybine, psichologine ir metodine literatūra.
2. Atlikti pedagogų požiūrio į veiksnius, kurie daro įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei, analizę.
3. Nustatyti pagrindinius veiksnius, kurie turi įtakos užsienio kalbų mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo metodologija.

Tyrimo metodologija yra grindžiama remiantis:

- Užsienio kalbų mokymo(si) teorijomis: kaip *biheavioristine*, kuri remiasi prielaida, kad kalba turėtų būti mokoma kaip susisiekiama ir bendravimo priemonė, o ne tik kaip nuolatinis rašymas (J.B. Watson (2004)); *kognityvistine*, kurios autoriai teigia, kad norint gerai išmolti kalbą reikia informaciją išiminti ir išlaikyti ją ilgalaikėje atmintyje (J. Piaget (1985); S.C. Garrord, M.J. Pickering (1999); D.P. Ausubel (1968), P. Skehan (1999) ir kt.); *konstruktyvistine*, besiremiančia prielaida, jog pagrindinė mokytojo pareiga yra padėti besimokančiajam tyrinėti naują kontekstą, jį skatinti ir motyvuoti (N. Mačianskienė (2004) ir kt.) ir kitomis užsienio kalbų mokymo(si) teorijomis.

- Remiantis V. Rajecko (1999) teiginiais, kad mokymas nėra vienpusis procesas, kad mokymo proceso metu ypatingai glaudžiai tarpusavyje sąveikauja pedagogo ir besimokančiojo veikla; įvairių autorių (G. Gedvilienė ir V. Zuzevičiūtė (2007), V. Rajeckas (1999), L. Šiaučiukėnienė ir N. Stankevičienė (2002) ir kt.), teiginiais, kad norint pasiekti aukštą mokymo(si) kokybę mokykloje, pedagogui reikia pasirinkti tinkamiausią mokymo(si) teoriją, taikyti efektyviausius mokymo metodus, gebėti tinkamai modeliuoti bei diferencijuoti mokymo turinį, gebėti jį pritaikyti įvairių poreikių mokiniams ir efektyviai organizuoti mokymo procesą.

- Remiantis P. Vanago (2004) teiginiu, kad visuotinė kokybės vadyba yra metodai, kuriuos pasirinkusi organizacija nuolat tobulėja, įtraukdama į tobulinimo veiklą visus darbuotojus ir siekdama kuo geriau patenkinti vartotojų poreikius.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė. Edukologinės, vadybinės, psichologinės ir metodinės literatūros analizė leido išanalizuoti užsienio kalbos mokymo(si) pagrindines teorijas, metodus, mokymo turinį ir veiksnius, susijusius su mokymo proceso organizavimu.
2. Anketinė apklausa. Parengta anketa užsienio kalbų pedagogams, skirta išryškinti jų požiūrį į veiksnius, darančius įtaką užsienio kalbų mokymo(si) kokybei.
3. Duomenų statistinė analizė. Tyrimo duomenų analizė atlikta taikant Excel programinę įrangą.

Tyrimo imtis ir organizavimas:

Apklausoje raštu iš viso dalyvavo 143 užsienio kalbų pedagogai iš Akmenės, Biržų, Mažeikių, Šiaulių, Kauno, Prienų ir Alytaus rajonų mokyklų. Respondentų atrankos būdas buvo atsitiktinis.

Tyrimo etapai.

1 etapas – 2010m. balandžio – liepos mėn. išanalizuota edukologinė, vadybinė, psichologinė, metodologinė literatūra, parengti teorinės dalies metmenys;

2 etapas – 2010m. rugsėjo – spalio mėn. pasirengta apklausos vykdymui. Sukurtas tyrimo instrumentas – anketa. Atliktas pilotažinis tyrimas, siekiant įvertinti anketos efektyvumą. Tiriamiesiems išdalinta 15 anketų. Po apklausos sudaryta anketa su centruotais klausimų blokais.

3 etapas – 2010m. lapkričio mėn. pradėtas empirinis tyrimas – anketinė apklausa. Tiriamiesiems išdalinta 150 anketų. Anketos pavyzdys pateiktas 1 priede.

4 etapas – 2010m. gruodžio mėn. – 2011m. sausio mėn – tyrimo duomenų apdorojimas.

Tyrimo naujumas/reikšmingumas.

Teoriškai ir empiriškai išnagrinėtas pedagogų požiūris, jų nuomonė apie veiksnius, kurie daro įtaką užsienio kalbų mokymo(si) kokybei vidurinėje mokykloje. Dėmesys skirtas būtent pačiai pedagogų nuomonei, jų pačių esamos situacijos analizei. Buvo gilinamasi į tokius kriterijus, kaip tinkamos mokymo(si) teorijos parinkimas, mokymo metodų taikymas, mokymo turinio parengimas, bei nustatyta mokymo proceso organizavimo svarba.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, 2 dalys: teorinė ir empirinė, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Darbe pateikti 32 paveikslai ir 1 lentelė. Darbo apimtis 78 puslapiai, panaudoti 65 literatūros šaltiniai, pateiktas 1 priedas.

1. UŽSIENIO KALBOS MOKYMO(SI) KOKYBĖS VADYBOS SVARBA

Šiais laikais užsienio kalbos mokymasis yra labai svarbus žmogaus gyvenime. Tai vienas iš esminių dalykų ugdymo procese. Pirmosios užsienio kalbos mokymas(is) mokyklose jau yra privalomas nuo antros klasės, todėl lengva paaiškinti tai, kad pastaruoju metu atsiranda vis daugiau ir daugiau poliglotų, t.y. žmonių, mokančių daug kalbų.

1.1. Užsienio kalbos mokymo(si) kokybės samprata

Žmogus, norėdamas jaustis pilnaverčiu visuomenės nariu, turi joje pritapti. Šiuolaikinėje visuomenėje labai didelis dėmesys skiriamas žmogui t. y. jo išsilavinimui, savęs vertinimui (Purvaneckienė, 2005). Naujų technologijų gausa, jų kasdienis naudojimas reikalauja tam tikrų žinių. Kadangi mus supanti aplinka nėra pastovi, nuolat pasiekiami vis nauji technikos laimėjimai, todėl ir vartotojai turi gilinti savo žinias. Dėl to šiuo metu yra itin populiarī mokymosi visą gyvenimą koncepcija.

Užsienio kalbų mokėjimas leidžia žmogui jaustis saugiu visuomenėje. Mokydamasis jis ne tik gilina savo žinias, bet kartu ir įsitvirtina jį supančioje aplinkoje. Tačiau ne visi mokymą supranta vienodai. Vieniems tai yra nuolatinis auklėjimas, kitiems – naujos medžiagos išdėstymas. V. Rajeckas mokymą įvardija kaip pedagoginį procesą, „kurio metu mokiniai, mokytojo vadovaujami, įgyja žinių, mokėjimų bei įgūdžių“ (Rajeckas, 1980). Mokymo procese besimokantieji plėtoja kalbą, atmintį, vaizduotę. Šio proceso metu taip pat formuojasi ir jų pažiūros, įsitikinimai bei asmenybės bruožai.

Ne vienas žmogus suabejoja savimi, ruošdamasis mokytis užsienio kalbos. Jį kankina nežinia ar sugebės išmokti kalbą, ar nebus jam tai per sunku, ar nepalūš pačiame mokymosi proceso viduryje. Dažnai nutinka ir taip, kad žmogus taip ir nepasiryžta pradėti mokytis naujos kalbos, nes jį gąsdina klaidingi įsitikinimai. Yra išskiriami penki pagrindiniai klaidingi įsitikinimai dėl kalbų mokymosi:

Kad išmoktume svetimą kalbą, reikia:

1. mokytojo;
2. daug skaityti ir rašyti;
3. kalti gramatikos taisykles;
4. mokytis žodžius;
5. skirti daug laiko (Birkenbihl, 2001).

Būtent dėl šių įsitikinimų dažnai žmonės taip ir nepasiryžta susipažinti su užsienio kalbomis. Tačiau, kaip teigia F. V. Birkenbihl (2001), tai yra neteisinga informacija. Iš tiesų,

tam, kad asmuo išmoktų užsienio kalbos, visai nereikia mokytojo. Mokytojas yra tik pagalbininkas, kuris padeda mokymo(si) proceso metu, nukreipia mokinį reikiama linkme, tačiau jis nėra būtinas. Be to, siekinat išmokti užsienio kalbos, taip pat nėra būtina nei daug skaityti ar rašyti, nei kalti gramatikos taisykles ar žodžius. Kalbą puikiai galima įsisavinti ir klausantis kitų, kalbant patiems. Nereikia ir kalti gramatikos taisyklių, reikia tik gebėti naudotis gramatika ir ją nagrinėti, o tai yra du visiškai skirtingi dalykai. Klausantis kitų, žmogus net ir nesistengdamas išmoksta naujų žodžių, tuo tarpu nuolat juos „kaldamas“, besimokantysis tik eikvoja savo laiko, energijos ir nervų sąnaudas. Taip pat klaidinga manyti, kad norint išmokti užsienio kalbos, tam reikia skirti labai daug laiko. Taip, kalbos neišmoksi per dieną ar savaitę, tačiau su ja susipažinti nereikia daug laiko. Vėliau mokymas(is) vyksta savaime, kai įgytos žinios yra nuolatos gilinamos.

Kalbant apie švietimą, jo kokybę, negalima nepaminėti pačių svarbiausių – švietimo vartotojų. Švietimo vartotojai yra ypatingi savo gausa. Kadangi švietimo vartotojų yra labai daug, todėl pagal svarbą juos galima suskirstyti taip:

1. **Mokiniai.** Įgytas žinias kaip „produktą“ jie naudos visą gyvenimą.
2. **Mokinių tėvai,** kurie iš dalies formuoja mokyklos veiklos strategiją. Jie taip pat susidurs su švietimo „produktu“, be to, juk tėvai už jį ir moka.
3. **Universitetai,** kurie tikisi sulaukti kokybišką bendrąjį išsilavinimą įgijusių studentų.
4. **Studentų darbdaviai** (būsimi), kurie ateityje mokės už tai, kad galėtų naudotis studentų išsilavinimu.
5. **Visuomenė** bendrai, kuri taip pat sumoka nemenką dalį išsilavinimo lėšų per valstybines dotacijas mokslui (Vilkonienė, 2007).

Kalbant apie užsienio kalbos mokymo(si) kokybę, reikia atkreipti dėmesį į visą mokymo procesą. Norint pasiekti aukštą mokymo(si) kokybę mokykloje, pedagogui reikia pasirinkti tinkamiausią mokymo teoriją, taikyti efektyviausius mokymo metodus, gebėti tinkamai modeliuoti bei diferencijuoti mokymo turinį, gebėti jį pritaikyti įvairių poreikių mokiniams ir efektyviai organizuoti mokymo procesą.

1.2. Užsienio kalbų mokymo ir mokymosi pagrindinės teorijos.

Per paskutiniuosius dvidešimtojo amžiaus dešimtmečius, užsienio kalbų mokymas(is) įgijo ypatingai didelę reikšmę, dėl to ir ženkliai padidėjo susidomėjimas šia tema. Tai galėjo sąlygoti ne tik pakitę kalbų mokėjimui bei jų vartojimui keliami tikslai, bet taip pat ir pasikeitusi ugdymo situacija (Oxford, 1990). Dabar vis daugiau ir daugiau studentų skaito

literatūrą užsienio kalba, išvyksta ne tik studijuoti, bet ir gyventi bei dirbti į užsienį. Tokiomis aplinkybėmis yra privaloma gebėti ne tik skaityti ar rašyti, bet taip pat ir puikiai komunikuoti užsienio kalba. Siekiant palengvinti užsienio kalbų mokymąsi, jau nuo seno yra taikomos mokymo(si) teorijos.

1.2.1. Klasikinė XXa. užsienio kalbų mokymo ir mokymosi metodika

Tai viena pirmųjų mokymo(si) teorijų, kuri buvo pradėta taikyti siekiant išmokyti užsienio kalbų. Tuo metu buvo mokoma(si) klasikinių lotynų ir graikų kalbų, dominavo klasikinė gramatikos – vertimo kalbų mokymo metodika. Tikslas perteikti studijuojamos kalbos gramatinę žinių sistemą, įvaldyti aukšto lygmens skaitymo ir rašymo gebėjimus, gebėti versti tekstus į gimtąją kalbą ir mintinai išmokti įvairius žodyno elementus, linksniuotes ir asmenuotes yra šios mokymo metodikos pagrindiniai uždaviniai, keliami mokytojams ir besimokantiesiems (<http://www.ncaclassical.org/index.pl?id=2927&isa=Category&op=show>). Šis metodas akcentavo gramatikos taisyklių mokymąsi. Žodynas buvo mokomas tik vertimo būdu.

Klasikinė užsienio kalbų mokymo(si) metodika remiasi įvairiais literatūriniais tekstais. Kartu su tekstu mokiniams yra pateikiamas žodžių sąrašas su tame tekste sutinkamomis naujomis leksinėmis struktūromis bei jų vertimas į gimtąją kalbą. Visos gramatikos taisyklės besimokantiesiems yra aiškinamos gimtąja kalba, kad mokiniams būtų aišku ir suprantama ir, kad neiškiltų jokių nesusipratimų. Pagrindinis šios metodikos akcentas yra tikslus kalbinių elementų pavartojimas, o apie užsienio kalbos išmokimą yra sprendžiama pagal formalių kalbos struktūrų įsisavinimo lygį, kuris tikrinamas įvairiausių testų pagalba (Richards ir Rodgers, 2001). Šia užsienio kalbos mokymo(si) metodika buvo siekiama ne tik išmokyti kalbų, bet kartu ugdyti loginio mąstymo gebėjimus.

Kad ir koks nuobodus patiems besimokantiesiems atrodytų šis mokymo(si) metodas, tačiau jis buvo naudojamas ne tik ištikus šimtmečius, bet taip pat yra naudojamas dar ir dabar. N. Mačianskienė (2004) ne tik išskiria keletą priežasčių, paaiškinančių, dėl ko šis mokymo(si) metodas išliko iki šių dienų, bet ji taip pat pateikia ir neigiamus šio mokymo metodo aspektus. Klasikinės užsienio kalbų mokymo(si) metodikos teigiami bruožai:

- Kai kurie besimokantieji labai teigiamai vertina gramatika paremtą mokymosi turinį, kadangi jis gali kelti aiškius pasiekiamus tikslus, ir toks mokymasis suteikia aiškų tikslų pasiekimo pojūtį.
- Kitiems besimokantiesiems reikia saugumo jausmo, kurį suteikia vertimas į gimtąją kalbą.

- Šiai metodikai pirmenybę teikia ir besimokantieji kalbų suaugusieji, kuriems yra būtina žinoti gramatines taisykles, suprasti ir lyginti struktūrinius elementus su gimtosios kalbos struktūra.
- Šios metodikos taikymas mokymo procese suteikia besimokančiajam teorinį pagrindą tolesniam kalbos mokymuisi, t.y. komunikacinių gebėjimų ugdymui.
- Toks mokymo metodas nereikalauja specialių žinių iš mokytojo, nėra būtina mokėti kalbą ir įgyti kalbinę kompetenciją, reikia tik turėti žinių apie kalbą.
- Lengva sukonstruoti gramatinių žinių ir žodyno tikrinimo testus ir juos objektyviai vertinti.

Klasikinės užsienio kalbų mokymo(si) metodikos neigiami bruožai:

- Besimokančiajam suteikiama klaidinga informacija apie kalbą. Iš tiesų kalba nėra izoliuotų ar savarankiškų žodžių rinkinys, o kiekvienam užsienio kalbos žodžiui tiesiog neįmanoma rasti atitikmenų gimtojoje kalboje. Būtent dėl to beatodairiškas vertimo elementų taikymas neįsisugdyti kalbinio pojūčio.
- Neigiamas poveikis besimokančiojo motyvacijai yra pati reikšmingiausia šio metodo negatyvi savybė. Nuobodus darbas įgalina pasirengti atlikti akademinės užduoties, tačiau neparengia bendravimui gyvenimo situacijose

Taip pat mažai dėmesio buvo skiriama komunikacinėms užduotims. Šis kalbų mokymo(si) metodas nebuvo pagrįstas jokia edukacine, lingvistine ar psichologine teorija, kuri galėtų suteikti loginį pagrindą ar išaiškinimą kalbų mokymuisi ir įsisavinimui.

1.2.2. Bihevioristinės psichologijos metodika

Audiolingvistinė metodika išpopuliarėjo po Antrojo pasaulinio karo. Būtent tuo metu buvo parengta speciali programa, skirta Jungtinių Valstijų armijai. Pagrindinis aspektas, kuris išskyrė šią mokymo(si) metodiką iš kitų buvo tas, kad ja buvo siekiama parodyti, jog kalba turėtų būti mokoma kaip susisiekimo ir bendravimo priemonė, o ne tik kaip nuolatinis rašymas. Audiolingvistinė metodika rėmėsi bihevioristinės mokymo(si) teorijos teiginiais, kurie sąlygoja, kad kalba, taip pat kaip ir kiti žmogiškosios veiklos aspektai, yra elgesio forma. Tai reiškia, kad ji yra išmokstama imituojant ir kartojant (Mačianskienė, 2004).

Audiolingvistinio metodo tikslas – taisyklinga tartis ir gramatika, gebėjimas greitai ir tiksliai reaguoti komunikavimo situacijose bei žinoti pakankamai žodžių užsienio kalba,

kuriuos būtų galima taisyklingai pavartoti gramatinėse konstrukcijose. Buvo manoma, kad vienas svarbiausių besimokančiųjų uždavinių yra išmokti taisykles, kurios padėtų tinkamai sudaryti žodžių, frazių ir sakinių konstrukcijas. M. Rhalmi (<http://myenglishpages.com/blog/the-audiolingual-approach>) išskyrė pagrindinius šio užsienio kalbų mokymo(si) metodo principus:

- Kalbos mokymasis yra tarsi įpročių formavimas;
- Komunikacinė ir klausymo kompetencija yra svarbesnė už skaitymo ir rašymo;
- Mokomi tik kasdieninėje kalboje sutinkami žodžiai ir sakiniai. Konkretūs žodžiai mokomi paveikslėlių, piešinių, konkrečių daiktų pagalba, o abstraktūs – pasitelkiant asociacijas.
- Klaidos yra nepriimtinos ir jų reikia vengti, kadangi jos formuoja blogus įpročius.
- Kalbos išmokstama daug greičiau, jei pirmiausia ji yra pristatoma žodžiu, o tik po to rašytine forma;
- Kalbų palyginimas daro daug didesnę įtaką kalbų mokymui(si), negu jų analizė;
- Nauji žodžiai gali būti išmokstami tik lingvistiniuose ir kultūriniuose kontekstuose.

Klasėse, kuriose yra taikoma ši užsienio kalbų mokymo(si) metodika, dialogų skaitymas balsu ir nuolatinis frazių, posakių ar sakinių kartojimas yra užsiėmimų pagrindinė veikla. Vienintelė priimtina kalba užsiėmimų metu yra ta, kurios mokoma(si), o ne gimtoji.

M. Rhalmi (<http://myenglishpages.com/blog/the-audiolingual-approach>) išskyrė audiolingvistinės metodikos ne tik pagrindinius principus, bet taip pat ir privalumus bei trūkumus. Pasak šio autoriaus, pagrindiniai teigiami aspektai yra tie, kad šiuo metodu yra ugdomi klausymo bei kalbėjimo įgūdžiai. Be to, įvairiausios vaizdinės priemonės, kurios yra naudojamos siekiant padėti lengviau įsisavinti naujus žodžius, yra išties labai efektingos. Vis dėlto, audiolingvistinis kalbų mokymas(is) turi ir trūkumų. Bihevizmo kritikai akcentavo, kad jis ignoruoja mentalinės būsenos svarbą aiškindamas elgesį, išmoktą modelį retai kada galima perkelti į kitą situaciją (ne tą, kurioje jis buvo išmoktas). Be to, toks mokymas yra visiškai nelankstus. Svarbu nepamiršti, kad mokantis kalbos yra būtina lavinti įgūdžius ir gebėjimus, tačiau jokių būdu negalima taikyti vieną pasirinktą modelį ar mokymąsi tik imitacijos būdu. Mokymasis turi ugdyti ne tik savivoką, bet ir daugelį kitų aspektų.

1.2.3 Kognityvistinė teorija

Vienas pagrindinių šios užsienio kalbos mokymo(si) teorijos atstovų yra Chomsky. Būtent jo atlikti tyrinėjimai ir pateiktos išvados paneigė bihevioristų požiūrį į naujos kalbos įsisavinimą ir atvėrė kelius kognityvinės mokymosi perspektyvos erai. Atlikęs tyrimus Chomsky viešai pateikė išvadas, kad kalba yra įgimta žmogaus funkcija, o ne teisingų įpročių formavimas, kaip buvo manoma anksčiau. Jo nuomone, žmonės jau gimsta turėdami tam tikrą suvokimą apie universalios gramatikos principus, kas jiems ir padeda išmolti kalbą anksčiau, nei realiai prasideda formalus kalbos mokymas (Mačianskienė, 2004). Nors ir yra manoma, kad pats Chomsky netaikė šios teorijos užsienio kalbų mokymui, vis dėlto kai kurie lingvistai tvirtina, kad ši teorija siūlo vieną geriausių perspektyvų užsienio kalbos įsisavinimui.

Kaip teigia S. C. Garrord ir M. J. Pickering (1999), norint tobulinti kognityvinius gebėjimus, reikia automatiškų, gerai išminktų procedūrų. Jų dėka kontroliuojami procesai įsisavinami ir yra atliekami vis mažiau kontroliuojant sąmonei. Tačiau reikia pripažinti, kad, norint įsisavinti sudėtingus kognityvinius gebėjimus, vien automatiškai vykdomų procesų nepakanka. Pavyzdžiui, studijuojant naują kalbą, yra sukuriamos naujos struktūros. Jos yra neišvengiamos, kadangi žmogus turi interpretuoti naujai gautą informaciją.

Jean Piaget (1985) buvo vienas įtakingiausių kognityvizmo psichologų, kurio teorija tvirtina, kad žmogaus vystymasis gali būti nusakytas žmogaus funkcijų ir kognityvinių struktūrų požiūriu. Jo teigimu, besimokantiesiems informacija yra suprantama ne dėlto, kad pedagogas nuolatos paaiškina savo išreikštas mintis, bet dėl to, kad pats besimokantysis yra aktyvus. Kitaip tariant, pedagogo skatinamas, besimokantysis užsiima sąmoninga kognityvine veikla.

Pedagogams, kurie moko užsienio kalbų, taip pat labai aktuali ir kito kognityvinės teorijos šalininko, Ausubel (1968), teorija. Manoma, kad geriausiai šią teoriją galima suprasti sugretinant prasminį mokymąsi su mechaniniu mokymusi. Besimokantysis prasminio mokymosi proceso metu naują informaciją integruoja į jau sukurtą kognityvinę struktūrą. Tuo tarpu mechaninio mokymosi metu yra bandoma įsiminti informaciją, kuri nėra siejama su jau egzistuojančiomis kognityvizmo struktūromis (Brown, 2000). Būtent prasminio mokymosi kognityvinė teorija ir yra svarbi mokant ar mokantis užsienio kalbų. Mechaninis išmokimas yra efektyvus tik trumpalaikėje atmintyje, o norint gerai išmolti kalbą reikia informaciją įsiminti ir išlaikyti ją ilgalaikėje atmintyje, kas įmanoma tik suvokus jos prasmę ir susiejus ją su jau išmoktomis struktūromis.

1.2.4. Humanistinės psichologijos ir pedagogikos įtaka užsienio kalbų mokymuisi

Humanizmo kryptis atsirado kaip atsakas į Antrojo pasaulinio karo žiaurumus. Pagrindiniais humanistinės psichologijos atstovais yra laikomi Abraham Maslow ir Carl Rogers. Humanistinės psichologijos įtakos metu, mokymosi centras buvo perkeltas į patį mokymąsi ir mokinį. Nebebuvo akcentuojamos mokytojo ir geriausios mokymo metodikos paieškos. Buvo pripažinta, „kad kalbos mokymasis unikalus kiekvieno besimokančiojo atžvilgiu ir mokymosi sėkmė didžia dalimi priklauso nuo besimokančiojo bei jo gebėjimų prisiimti atsakomybę už mokymąsi“ (Mačianskienė, 2004).

Humanistiniu užsienio kalbų mokymo(si) metodu paremtos užduotys leidžia mokiniams jaustis gerai, skatina prisiminti smagias, gerai nuteikiančias akimirkas iš jų gyvenimo, ir tuo pat metu moko gramatikos. Pagrindiniai humanizmo principai yra šie:

- Skatinti mokinius laisvai išreikšti save;
- Garantuoti mokiniui laisvę nuo autoriteto;
- Saviraišką vertinti kaip sumanumą;
- Gerbti besimokantįjį ir jo pasirinktą mokymosi stilių (<http://www.sedl.org/pubs/sedletter/v09n03/practice.html>).

Besimokantiesiems gali būti liepiama sukurti įvairių sakinių pavyzdžių apie jų mėgstamiausius dalykus, su žodžiais „buvau“, „buvome“ ir pan. Pavyzdžiui, *Kai aš buvau mažas, mano mėgstamiausias valgis buvo manų košė*. Sprendimas naudoti humanistinio metodo tipo pavyzdžius gali priklausyti ir nuo to, kiek jaukiai jaučiasi mokiniai ir mokytojai kalbėdami apie realų gyvenimą ir jausmus (<http://www.sedl.org/pubs/sedletter/v09n03/practice.html>).

Nors humanizmo idėjos daugeliui atrodė labai patrauklios, tačiau ugdymo srityje jos susilaukė įvairių atsiliepimų. Mačianskienės (2004) teigimu, humanistinis užsienio kalbų mokymas(is) sulaukė kritikos dėl to, kad skyrė ypatingai didelį dėmesį moraliniams klausimams ir labiau domėjosi žmogaus asmeniniu gyvenimu, nei užsienio kalbos mokymu. Vis dėlto, juk pedagogų (kurie moko užsienio kalbos) didžiausias tikslas turėtų būti kalbos mokymas, o ne žmogaus moralinių vertybių akcentavimas. Užsienio kalbos mokymas(is) remiantis humanistinėmis idėjomis pedagogui atveria naują perspektyvą, o autonomiškumas (mokantis kalbų) priklauso nuo gebėjimo priimti savarankiškus sprendimus, savarankiškai veikti bei kritiškai mąstyti.

1.2.5. Komunikacinis užsienio kalbos mokymo metodas

Ši užsienio kalbų mokymo(si) metodika ypatingai paplito dvidešimtojo amžiaus aštuntajame-devintajame dešimtmečiuose. Jo pradininku laikomas M. A. K. Halliday (1975), kuris kalbos mokymo(si) tikslu kėlė komunikacinės kompetencijos studijuojama kalba įgijimą. Europoje komunikacinę mokymo kryptį propaguoja Europos Taryba, užsiimanti lingvistikos politika. Daugelis tyrėjų vieningai sutiko, kad kalbos įsisavinimui, jos mokymuisi, komunikacinė metodika yra labai svarbi. Mokėti taisyklingai kalbėti reikia ne vien siekiant išvykti į užsienį, tačiau ir norint susirasti gerą darbą Lietuvoje. Dabar ypatingai daug įmonių bendradarbiauja su užsienio įmonėmis, o norint sudaryti sutartis, aktyviai dalyvauti bendroje veikloje, yra privaloma gebėti sklandžiai kalbėti užsienio kalba.

Vis dėlto, S. D. Krashen (1985) teigia, kad kalbos įsisavinimas ir kalbos mokymasis nėra tapatūs dalykai. Jo nuomone, tai yra du skirtingi procesai, ir tik įsisavinta, o ne išmokta kalba yra pagrindinis kalbos *receptijos* (supratimo, priėmimo) bei jos *produkavimo* (kalbėjimo ir atgaminimo) šaltinis. Pasak jo, kalbą galima įsisavinti tik saugioje aplinkoje, kuomet besimokantieji nejaučia jokie streso ar įtampos. Tam tikros Krashen idėjos, tokios kaip, kad užsienio kalbos mokymas turi siekti komunikacinių tikslų, kad sėkmė mokantis kalbą gali skatinti teigiamą motyvaciją ir, kad kalbos įsisavinimas yra nuosekliai vykstantis procesas, yra labai vertingos ir jų reikia siekti. Būtent šio autoriaus teorija turėjo didelę įtaką komunikaciniam kalbos mokymo(si) paplitimui.

Komunikacinio užsienio kalbos mokymo(si) metodo užduotys įtraukia besimokančiuosius į realų bendravimą, realias gyvenimiškas situacijas. Dažniausiai naudojamos užduotys yra skaitymas vaidmenimis ar imitavimas (scena oro uoste, parduotuvėje, gatvėje ir pan.). Kartais mokiniams reikia išspręsti kokią nors problemą (o tai padaryti jie gali tik dalindamiesi informacija), sukurti eilėraščių ar tam tikrą istoriją.

Reikia pripažinti, kad ne visi autoriai sutinka su komunikacinio metodo nauda. Anot J. M. O'Malley ir A. U. Chamot (1990), šiais laikais yra pernelyg akcentuojami komunikaciniai kalbos mokymo(si) tikslai, kai tuo tarpu sąmoningas kognityvinis medžiagos perdirbimas yra ignoruojamas. Šiandieninėje aukštojoje mokykloje užsienio kalbos mokymo(si) komunikaciniai tikslai nėra nusistovėję, bet pasižymi įvairove. Joje mokoma ne vien tik bendroji užsienio kalba, bet taip pat mokoma ir skirtingais tikslais: akademinė, mokslo ir technologijų, profesinė ir verslo anglų kalba. Visų jų tikslas yra vienas – gebėti tinkamai atlikti komunikacines funkcijas platesniame diskurse.

1.2.6. Konstruktyvistinė teorija

Paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus dešimtmečiais konstruktyvizmo teorija sukėlė didžiulį susidomėjimą tarp mokytojų. Jų nuomone, konstruktyvizmas pabrėžia žinių, įgūdžių ir įsitikinimų, kuriuos besimokantysis atsineša kartu su savimi į klasę, prasmę mokymuisi. Naujo dalyko mokymas(is) apibūdinamas kaip junginys anksčiau išmoktų dalykų, naujos informacijos ir pasirengimo mokytis dėmės (http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/bpd_projektai/bpd_0085/strapsniai/al_01.pdf). Akcentuojama tai, kad ne pedagogai, bet būtent patys besimokantieji nusprendžia kaip jiems geriau priimti naujas žinias ir jas įtraukti į jau susiformavusį požiūrį į gyvenimą.

Kaip teigia A. Liulienė, I. Sagaitienė ir D. Žuvivinkaitė (http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/bpd_projektai/bpd_0085/strapsniai/al_01.pdf), konstruktyvistinio mokymosi metu, yra atliekami šie procesai:

- Apdorojama informacija;
- Konstruojamos žinios;
- Kuriama prasmė.

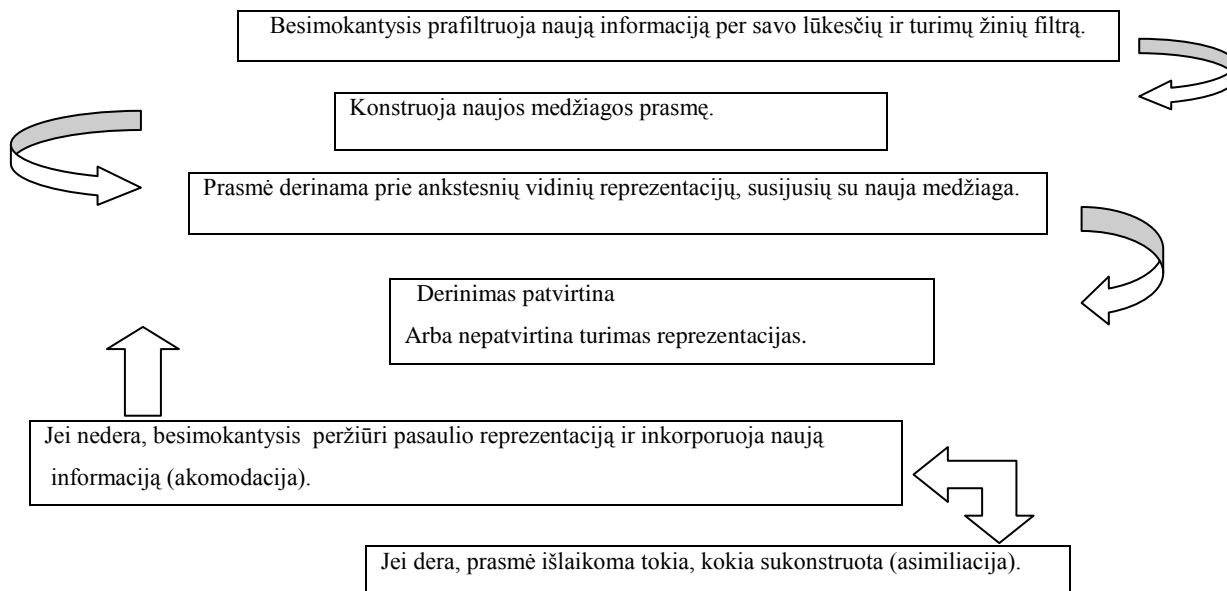
Pats mokymasis yra procesas, kurį turi atlikti besimokantysis. Mokantis užsienio kalbų konstruktyvistiniu požiūriu, pats svarbiausias pedagogų tikslas yra sukurti palankią mokymuisi aplinką, kurioje mokiniai galėtų aktualizuoti anksčiau įgytas žinias bei patirtį. Norint įgyti naujų žinių, svarbiausia yra užsiimti aktyvia veikla, spręsti problemas ir bendrauti su kitais, o ne imituoti kaip buvo manoma anksčiau. Mokytojo pareiga ne perteikti naujas žinias, bet padėti besimokančiajam tyrinėti naują kontekstą, jį skatinti ir motyvuoti. Pedagogas turėtų raginti besimokantįjį formuluoti išvadas, pateikti savo nuomonę, priimti naujus iššūkius.

Konstruktyvizmas turi svarbią reikšmę mokymui(si). Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į tai, kad mokymas negali būti traktuojamas tik kaip pedagogo žinių perdavimas besimokančiajam. Konstruktyvizmo mokytojai neatlieka išminčiaus vaidmens, tačiau yra tarsi orientyras mokiniams. Antra, jei mokymas yra paremtas anksčiau įgytomis žiniomis, tuomet mokytojai privalo atkreipti dėmesį į tas žinias. Svarbu suprasti, kad ne visi besimokantieji supranta tą patį dalyką vienodai arba, kad žmonių įgytos žinios apie jį gali skirtis (<http://www.sedl.org/pubs/sedletter/v09n03/practice.html>).

N. Mačianskienės (2004) tvirtinimu, konstruktyvizmas tarsi siūlo specialią sistemą, skirtą individo konceptualiai kaitai suvokti. Ši sistema taip pat siūlo visą naują mokymąsi grįsti ankstesne besimokančiojo patirtimi, jo įsitikinimais. Šios teorijos vizijos esmė yra ta, kad gyvas organizmas yra „aktyvus“, kuris ne vien tik atsako į stimulą, bet tuo pačiu

įsitraukia ir į veiklą. Visa tai parodo, kad mokiniai ne tik interpretuoja patirtį, bet tuo pačiu ir patys išbando tas interpretacijas.

Etapai, kurie konstruktyviniu požiūriu sudaro mokymosi ciklą, yra šie:

1pav. Mokymosi ciklas konstruktyvistinės teorijos požiūriu (Mačianskienė, 2004).

Ši schema parodo, kad besimokantieji nuolatos aktyviai konstruoja ir testuoja savo pasaulio suvokimą, kad kiekvieno žmogaus tikrovės reprezentacijos nulemia jų lūkesčius ir nustato parametrus tolesniam mokymuisi.

Nors konstruktyvizmas ir turi daug teigiamų bruožų, tačiau neliko nepastebėti ir trūkumai. Pasak N. Mačianskienės (2004), kai kuriems svarbiems žmogaus mokymosi aspektams nėra skiriamas pakankamas dėmesys. Konstruktyvizmo teorija mažai kalba apie efektyvinius mokymosi aspektus, gebėjimų įgijimą ir neracionalų mokymąsi. Taip pat nėra akcentuojama kultūra ir jos įtaka klasėje. Kad ir kaip būtų konstruktyvizmas interpretuojamas, svarbu nepamiršti, kad jis yra mokymosi, o ne mokymo teorija. Be to, tai yra tik viena iš daugelio teorijų ir jos visos svarbios užsienio kalbų mokymo(si) procesui.

1.3. Mokymo metodų svarba užsienio kalbos kokybės valdymui

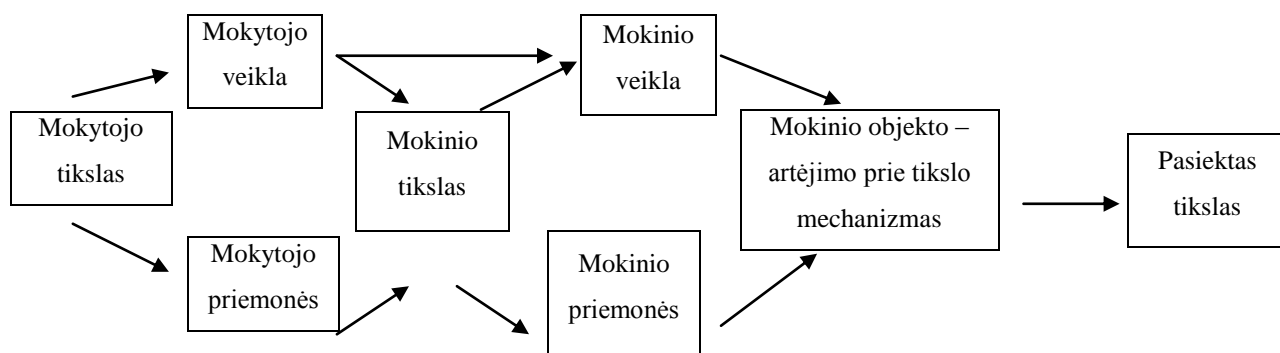
Šiuolaikinėje visuomenėje mokytojams yra iškeltas labai svarbus uždavinys – išugdyti kūrybiškai mąstančią, sumanią, gebančią savarankiškai plėsti įgytas žinias asmenybę. Norėdami to pasiekti, pedagogai visais būdais stengiasi perteikti mokiniams savo žinias ir patirtį

bei padėti jiems įgyti bendravimo įgūdžių. Tačiau svarbiausia, ką pedagogai turėtų padaryti, tai sudaryti kuo palankesnes sąlygas mokiniams mokytis ir kuo aktyviau veikti mokymo procese (Rajeckas, 1999). To pasiekti padeda mokymo metodai.

Mokymo procesas yra labai sudėtingas. Jis reikalauja kryptingai vadovauti mokinių mokymui(si), kad būtų tinkamai įsisavintas mokymo turinys. To siekdami, pedagogai turi praktiškai taikyti tinkamus mokymo metodus savo pamokose. Tačiau, galimybė pedagogui pasirinkti mokymo metodus jį įpareigoja ne tik juos gerai žinoti, bet ir gebėti tinkamai pritaikyti. Norint tai padaryti, svarbu atsižvelgti į šiandienos mokyklai keliamus asmenybės ugdymo reikalavimus. Juk ugdymo procese mokymo metodai yra pedagogo ir besimokančiojo sąveikos būdai (Gedvilienė ir Zuzevičiūtė, 2007).

Žodis „metodas“ yra kilęs iš graikiško žodžio *methods*, kuris reiškia „tyrinėjimas“. Todėl, kaip teigia V. Rajeckas (1999), metodas yra tarsi veiklos priemonė, kurio pasirinkimas ir taikymo pobūdis sąlygoja veiklos rezultatus. Svarbu akcentuoti tai, kad mokymas nėra vienpusis procesas. Mokymo proceso metu ypatingai glaudžiai tarpusavyje sąveikauja pedagogo ir besimokančiojo veikla. Be to, reikia pabrėžti ir tai, kad pedagogo ir mokinių veiklą lemia konkretūs lavinimo, auklėjimo ir mokymo tikslai, mokomosios medžiagos ir mokomojo dalyko specifika bei besimokančiųjų amžiaus tarpsnio ypatumai. Dėl to galima apibrėžti, kad mokymo metodai yra „tarp savęs susiję mokytojo bei mokinių veiklos būdai, kuriais mokiniai, mokytojo vadovaujami, įgyja žinių, mokėjimų bei įgūdžių, yra lavinami ir auklėjami“ (Rajeckas, 1999).

M. Danilovas ir M. Skatkinas (1979) mokymo metodą pavaizdavo schemiškai.

2 pav. Mokymo metodo schema (Danilovas ir Skatkinas, 1979).

Schema parodo, kad, pirmiausia, mokymo metodas numato mokytojo tikslą ir veiklą jo turimomis priemonėmis. Iš viso to kyla mokinio tikslas ir veikla jo turimomis priemonėmis. Būtent toje veikloje ir prasideda bei vyksta nagrinėjamo turinio įsisavinimas, pasiekiamas numatytas tikslas ar mokymo rezultatas (Danilovas ir Skatkinas, 1979). Ši schema tik

dar kartą patvirtina, kad mokymasis yra dvipusis procesas, kuriame tarpusavyje sąveikauja mokytojas ir mokinys.

Mokymo metodų klasifikavimas susiduria su įvairiausiomis problemomis. Priežastis, dėl kurios yra labai sunku kalbėti apie metodus yra ta, kad nėra visuotinai priimtinių vienu, nusistovėjusių mokymo metodų terminų (Watkins, 2007). Šių dienų pasaulyje dėl to vyksta įvairios diskusijos. Tai, kad metodininkai skirtingai vadina tuos pačius mokymo metodus ir nevienodai juos grupuoja lemia vienas neišaiškintas ypatingai svarbus jų požymis – klasifikavimo pagrindas. Dėl metodų įvairovės, jų savitos struktūros ir yra labai sudėtinga, o gal net ir neįmanoma objektyviai nustatyti klasifikacijos pagrindą, kurio remiantis būtų galima suskirstyti metodus (Rajeckas, 1999).

Klasikiniai mokymo metodai yra skirstomi į 3 grupes:

- 1) Informaciniai
- 2) Praktiniai
- 3) Kūrybiniai

Informaciniams mokymo metodams priskiriami pasakojimas, paskaita, demonstravimas, pokalbis ir įvairių spausdintų šaltinių naudojimas. Praktinius metodus sudaro bandymų demonstravimas, pratybų ir praktiniai darbai. Jie taikomi siekiant mokinių įgytas žinias paversti mokėjimais ir įgūdžiais. Šių metodų dėka ugdomas savarankiškumas mąstant ir veikiant. L. Šiaučiukėnienė ir N. Stankevičienė (2002) teigia, kad ugdymo tikslas yra įgalinti individą savarankiškai gyventi ir veikti kūrybingai. Todėl „praktinis mokymas yra pagrindas kūrybingumui ir saviraiškai ugdyti“ (Šiaučiukėnienė ir Stankevičienė, 2002) Metodai yra taikomi tokiose pamokose, kuriose yra organizuojama mokinių veikla su įgytomis žiniomis.

Kūrybiniam metodams yra priskiriami sebjimas, eksperimentas bei darbas su moksline literatūra. Kūrybos tikslas yra sukurti kažką nauja, todėl viena iš prioritetinių mokyklos veiklos krypčių gali būti skatinimas kurti (Šiaučiukėnienė ir Stankevičienė, 2002).

Šiuolaikiniai mokymo metodai skirstomi į 5 grupes pagal mokiniio veiklą pamokoje:

- 1) Skaitymo
- 2) Rašymo
- 3) Klausinėjimo
- 4) Mokymasis bendradarbiaujant
- 5) Įvairias veiklas jungiantys

Norint išmokinti mokinius skaityti užsienio kalba, nėra būtina remtis vien mokymo programos sudarytais tekstais. Skaitymo galima mokinti ir naudojant gyvenimišką medžiagą. Rašymas, kaip ir skaitymas, taip pat yra labai svarbi užsienio kalbos mokymo sritis.

Kaip ir daugelyje kitų pamokų, rašymas padeda suprasti draugų pažiūras, patirtį ir lavina kritinį mąstymą. Norint bendrauti užsienio kalba, neįmanoma apsiriboti be klausinėjimo metodų. Besimokantieji privalo gebėti bendrauti užsienio kalba, todėl gebėjimas formuluoti tikslus, apgalvotus klausimus yra įgūdis, kurį būtina ugdyti. Dar viena šiuolaikinių mokymo metodų grupių yra mokymasis bendradarbiaujant. Jį sudaro mokytojo dėstymas, darbas grupėse, individualios apklausos ir grupinis pripažinimas. Taip bendraudami mokiniai siekia įsisamoningo tiek individualaus, tiek ir visiems bendro tikslo. Penktajai šiuolaikinių mokymo metodų grupei priskiriami įvairios veiklas jungiantys metodai. Jie leidžia susisteminti įgytas žinias ir taip pat paįvairina mokymosi procesą (Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006).

Jei pedagogai nori, kad mokymas(is) nebūtų mokiniams nuobodus, kad pamokos juos domintų, kartais į tradicinius metodus trumpam galima įtraukti ir aktyviusius. Tai padeda paįvairinti mokymo(si) procesą, atsipalaiduoti ar sukaupti dėmesį. Aktyvaus mokymo(si) metodai yra kritinio mąstymo pagrindas. Kritinis mąstymas besimokantiesiems yra itin svarbus. Jis gali padėti suvokti, kokių įgūdžių iš tiesų reikia, kaip juos reikėtų lavinti, kaip ir kur taikyti. G. Gedvilienė ir V. Zuzevičiūtė (2007) mano, kad pedagoginė veikla gali būti sėkminga tik tuomet, jei bus atkreiptas dėmesys į besimokančiuosius, kaip jie organizuoja žinias ir ką jos jiems reiškia.

Užsienio kalbos pamokose mokiniai pagrinde yra mokomi bendrauti užsienio kalba. Bendravimas apima ne tik žodžių žinojimą, kalbėjimą ir klausymą, kartu ir rašymą bei skaitymą. Žodynui mokytis mokytojas turi platų pasirinkimą. Jis gali liepti mokiniams išmokti naujo žodžio sinonimus, antonimus, galbūt net pareikalauti pateikti naujo žodžio apibrėžimą ar tiesiog gebėti jį apibūdinti savais žodžiais. Dažnai mokytojai, dirbdami su pradedančiais (tai gali būti ne tik pradinė klasių mokiniai, bet ir vyresnių klasių, kurie pradeda mokytis antros užsienio kalbos), naujų žodžių moko įvairių daiktų, gestų ar judesių pagalba.

Kaip teigia R. Jocaitė (2004), jei žmogus nori bendrauti su kitataučiais jų gimtąja kalba, jam nepakanka tik žinoti naujus žodžius ar įvairias struktūras. Bendravimo kompetencija yra labai svarbi ir bendraudamas su kitais, asmuo privalo pardyti kitas savo kompetencijas: lingvistinę, pragmatinę, sociolingvistinę, tarpkultūrinę, kalbėjimo ir strateginę.

Kalbant apie tai, kaip reikia besimokančiuosius išmokinti klausytis užsienio kalbos, pedagogai iš tiesų mąsto, kaip išmokinti mokinius gebėti iššifruoti žodžių reikšmę iš garsų tos kalbos, kurios jie klausosi. Besimokantieji privalo sugebėti susitvarkyti su esama situacija tuomet, kai jie nesupranta kas jiems yra sakoma. Būdami už klasės ribų, kitose šalyse, mokiniai išgirs daug ir įvairių, kartais iš pirmo žvilgsnio atrodytų net visai nesuprantamų užsienio kalbos dialektų. Žinoma, frazę „Atsiprašau, aš nesuprantu“ privalo mokėti visi

besimokantieji. Tai gali būti vienas iš būdų, padėsiančių jiems išsisukti nepatogioje situacijoje (Integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas, 2007).

Psiekti, kad visi mokiniai kalbėtų užsienio kalbos pamokoje yra tikras iššūkis mokytojams. Vieni gali lengvai ir nevaržomai kalbėti užsienio kalba, kiti gali pasirodyti, kad neprabils niekada. Kad taip neatsitiktų, užsienio kalbų mokytojai savo pamokose naudoja įvairius metodus, priverčiančius mokinius pasakyti bent pora sakinių užsienio kalba. Šie metodai gali būti labai įvairūs, pavyzdžiui inscenizavimas, dialogas, pasakojimas ar diskusija. Kurį mokytojas pasirinks, priklauso nuo jo paties ir nuo klasės, su kuria jis dirba.

Išmokinti mokinius rašyti užsienio kalba taip pat yra labai svarbu. Rašymas gali padėti ne tik bendraujant, bet ir ieškant darbo. Apskritai, rašymas yra itin svarbus daugelyje situacijų. Anot P. Ur (1996), rašymas gali būti suprantamas kaip priemonė, būdas (*as a means*), kaip tikslas (*as an end*) arba kaip priemonė ir tikslas kartu (*as both means and end*). Užsienio kalbos pamokose rašymas dažnai gali būti naudojamas kaip priemonė, susiejanti ją su kitais kalbos aspektais. Pavyzdžiui, mokiniai pasižymi naujus žodžius, persirašo gramatikos taisykles, atlieka raštu testus. Kalbant apie rašymą kaip tikslą, esminis dalykas yra pats rašymas, t.y. taisyklinga rašyba, skyryba. Tokio rašymo pavyzdys būtų psakojimo kūrimas ar laiško rašymas, kai mokiniai gali išreikšti save naudodami savo pasirinktus žodžius (Willis, 1996). Rašymas, kuris kartu yra ir priemonė, ir tikslas, sujungia tikslo siekiantį ir originalų (savitą) rašymą su tam tikrų įgūdžių mokymusi, pavyzdžiui, anekdotų kūrimas, kuris iliustruotų idiomų reikšmę ir pan.

Dar viena svarbi užduotis, kuri tenka užsienio kalbų mokytojams, yra išmokinti mokinius skaityti užsienio kalba. Ypatingai šiuo metu, kai žmonės pasiekia vis didėjantis informacijos užsienio kalbomis kiekis, auga poreikis išmokti kitas užsienio kalbas, kad būtų galima bendrauti su mūsų kalbos nemokančiais žmonėmis. Pastaruoju metu pastebima, kad dėmesys pagrinde yra skiriamas šnekamosios kalbos įvaldymui (Dobilaitė, Morkienė, Šukaitienė, 1996). Norėdami padėti mokiniams išmokti skaityti užsienio kalba, mokytojai dažnai jiems liepia pirmiausia išklausti įrašo ir tik po to balsu arba tyliai skaityti kiekvienam atskirai. Tačiau yra ir tokių mokytojų, kurie liepia mokiniams skaityti balsu iš karto, net neklausius įrašo arba, kurie skaitymo užduotims atlikti pamokoje laiko neskiria, o liepia skaityti tik namuose.

Be klasikinių ir šiuolaikinių mokymo(si) metodų, užsienio kalbos mokymui didelę įtaką daro ir kūrybiniai metodai. Nepaisant to, kad yra manoma, jog kūrybiniai metodai reikalauja didesnio pasiruošimo ir pastangų, kad kūrybines užduotis yra sunkiau įvertinti ir, kad jų atlikimui sugaištama daugiau laiko, tačiau taip pat teigiama, kad jie yra efektyvūs užsienio kalbos mokyme. Daromos prielaidos, kad kūrybinių metodų pagalba mokiniai geriau išmoksta užsienio kalbos, kad šie metodai padeda greičiau įgyti kalbėjimo įgūdžių ir leidžia giliau įsisavinti užsienio kalbos žinias. Be to, kūrybiniai metodai padeda formuotis mokinių teigiamam

savęs vertinimui. K. Poškaus (1986) teigimu, pedagogui kūrybiškumas yra tiesiog būtinas. Mokytojas, norėdamas ugdyti savo mokinių kūrybiškumą, pirmiausia pats turi toks būti.

Vis dėlto, ne vien kūrybiškumas yra svarbus pedagogui. Yra manoma, kad mokytojo kvalifikacija taip pat turi įtakos užsienio kalbos mokymo kokybei. Su kvalifikacija yra siejamas mokytojo pasitikėjimas savimi, geresnis pasirengimas pedagoginiam darbui, gebėjimas geriau modeliuoti mokymo turinį bei efektyviau paskirstyti darbą klasėje, gebėjimas sudominti dėstomu dalyku ir efektyviau organizuoti mokymo procesą. Mokymo kokybei taip pat įtakos turi ir mokytojo kompetencijos. Jos yra išvardintos *Mokytojo profesinės kompetencijos apraše*, kuris buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15d. įsakymu Nr. ISAK-54.

Svarbu žinoti tai, kad mokymo metodus efektyviai galima taikyti tik tuo atveju, jei pedagogas, juos pasirinkdamas, aiškiai supranta ugdymo tikslus, puikiai išmano savo mokomąjį dalyką ir gerai suvokia atitinkamo amžiaus tarpsnio mokinių savybes. Kitaip tariant, norint, kad mokymo metodas atneštų teigiamų rezultatų, reikia gerai išmanyti kiekvieno mokymo metodo specifiką.

V. Rajecko (1999) teigimu, pirmiausia, mokymo metodų pasirinkimą ir jų taikymo pobūdį lemia ugdymo tikslas. Kuo tiksliau ir aiškiau mokytojas supranta ugdymo tikslą, tuo tikslingiau jis organizuoja mokymo procesą. Renkantis mokymo metodą užsienio kalbos pamokose, svarbu atkreipti dėmesį ir į pačios pamokos eigą. Pedagogas privalo derinti dėstymą su įvairiu mokinių savarankišku darbu. Nors ir yra netikslinga teikti pirmenybę vieniems ar kitiems mokymo metodams ar metodų grupėms, tačiau negalima nepažymėti tų metodų, kurie padeda savarankiškai įgyti žinių.

Pedagogai, norėdami tinkamai pasirinkti mokymo metodą, taip pat turi atsižvelgti ir į mokymo metodo turinį, į dalyko (kurį moko) ypatybes. Kadangi mokymo metodai turi atskleisti mokomojo dalyko dėsningumus, dėl to, į mokymo metodus reikia žiūrėti kaip į formą, kuri išryškina dalyko turinį (Rajeckas, 1999). Kiekvieno dalyko skyrius ar dalis reikalauja ir atitinkamo mokymo metodo.

Dar vienas kriterijus, pagal kurį yra pasirenkamas mokymo metodas - besimokančiųjų amžius. Jaunesniems mokiniams yra sunku ilgai išlaikyti dėmesį, klausytis mokytojo aiškinimo. Jų konkretus mąstymas reikalauja kuo daugiau vaizdumo. Tuo tarpu vyresni mokiniai geba ilgiau išlikti susikaupę, susikoncentravę į dėstomą dalyką. Šiose klasėse jau kur kas dažniau yra rašomi rašiniai, savarankiškai naudojamos knyga.

Atskiros klasės ypatybės ir mokyklos aplinka taip pat turi įtakos metodų pasirinkimui. Kiekvienos klasės bendruomenės ir kiekvieno mokinio išsivystymo lygis nėra vienodas. Metodų pasirinkimą lemia ir mokyklos aplinka. V. Rajeckas (1999) šį teiginį patvirtina

pavyzdžiu, kad taikant stebėjimo metodą didesniame mieste, lengviau organizuoti ekskursijas į parodas, teatrus ir pan., o kaime – į gamtą.

Mokytojas irgi lemia metodo pasirinkimą. Nuo jo individualių sugebėjimų labai daug kas priklauso. Pavyzdžiui, kaip mokiniai perims žinias, kiek tos žinios besimokančiuosius auklės ir lavins. Net jei metodas ir yra tinkamas, bet pedagogas nesugeba praktiškai jo taikyti, deja, bet laukiamų rezultatų paprastai nebus (Rajeckas, 1999).

Vis dėlto, svarbiausiu mokymo metodų pasirinkimo kriterijumi V. Rajeckas (1999) laiko mokymo rezultatyvumą. Jo nuomone, svarbiausia yra tai, kaip mokiniai perima žinias, ar išmoksta pagrindinių dalykų pamokoje, kaip moka tomis žiniomis naudotis ir pan.

Renkantis mokymo metodą, taip pat svarbų vaidmenį atlieka ir bendra kiekvieno pedagogo nuomonė dėl mokymo metodų grupių ar atskirų metodų galimybių bei jų reikšmės. Niekas neabejoja, kad nėra nei tobulų, nei blogų metodų, tik reikia juos tinkamai pasirinkti, norint pasiekti gerų rezultatų.

1.4. Mokymo turinio parengimo ir mokymo proceso organizavimo svarba siekiant efektyvaus užsienio kalbos mokymo

Mokymo turinys yra labai svarbus siekiant aukštos mokymo(si) kokybės. Tai yra atrinkta žmonijos materialinės ir dvasinės kultūros vertybių visuma, kuri yra būtina besimokančiajam, kad jis lavintųsi ir tobulėtų, gebėtų pasiruošti savarankiškam darbui ir gyvenimui (Stulpinas, 1994). Tinkamai suplanuoti užsienio kalbos mokymo turinį yra pakankamai sudėtinga. Tam daro įtaką tokie veiksniai kaip: mokymo(si) tikslų ir uždavinių formulavimas, mokymo turinio atranka ir adaptacija, mokymo turinio diferencijavimas, moksleivių pažangos ir pasiekimų bei mokytojo darbo vertinimo būdų bei kriterijų numatymas ir taip pat moksleivių įtraukimas į ugdymo turinio planavimą ir mokymo(si) rezultatų vertinimą.

Tinkamas mokomosios medžiagos parinkimas gali garantuoti efektyvų darbą pamokoje. Nepaisant to, kad pedagogas pagrindinius mokymo turinio dokumentus (programas ir vadovėlius) gauna jau parengtus, vis dėlto, nemažą dalį mokomosios informacijos jam tenka parinkti pačiam, atsižvelgiant į informacijos aktualumą ir naujumą (Rajeckas, 1985). Svarbiausia užduotis mokytojui yra nuspręsti, kas mokiniui svarbiausia, kokia informacija turi būti labiausiai akcentuojama pamokos metu. Pedagogas turi suprasti, kad visas nagrinėjamas turinys nėra vienodai svarbus. Mokytojas turi sugebėti tinkamai atsirinkti ir kuo dažniau akcentuoti tik tai, kas yra svarbiausia. „Svarbiausių dalykų išskyrimas ir akcentavimas padeda mokiniams ne tik greičiau ir lengviau suvokti naujų žinių esmę, bet ir čia pat, pamokoje, jas įsisamontinti“ (Rajeckas, 1985).

Be mokymo turinio planavimo, svarbus yra ir jo modeliavimas bei diferencijavimas. Modeliuodamas mokymo turinį, pedagogas privalo atsižvelgti į bendrąjį lavinimą, profesinį rengimą, kompetencijas, mokymo tikslus ir jų formulavimą, numatomas žinias, mokėjimus bei įgūdžius, numatomas etines – socialines normas, mokymo procesą, įgytas žinias ir mokėjimus, susiformavusius įgūdžius ir įsisavintas etines moralines normas (Ugdymo turinio sudarymo metodologija bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo įstaigose). Dirbdami daug metų su dideliu klase, pedagogai pradeda prieš save matyti vieną klasę, kuri niekuo neišsiskiria iš kitų. Ta klasė būtų apibūdinama kaip viena iš daugelio, vidutinio pažangumo, vidutiniais sugebėjimais, visutine drausme ir pan. Taip nutikus, labai lengva yra pamesti konkretų mokinį, kuris išsiskiria iš kitų savo individualiais sugebėjimais, norais ir reikalavimais. Norint išvengti tokios situacijos, pedagogai turi stengtis pamatyti kiekvieną mokinį atskirai (Bižys, Linkaitytė, Valiuškevičiūtė, 1996).

Diferencijuodami mokymo turinį, pedagogai turi atsižvelgti į mokinių gebėjimus, jų brandą, ankstesnį mokymąsi, individualius mokymosi būdus ir tempą, asmeninius mokinių poreikius, turimas žinių spragas bei pastangas. J. Laužiko (1974) pastebėjimu, dėstant naują medžiagą, pamoka vedama bendrai su visa klase ir tik kai kurios jos dalys gali būti diferencijuojamos. Dažniausiai nediferencijuojama yra tai, ką vaikai gali lengvai suvokti ir išmokyti. Tai gali būti įvadinė, apžvalginė geografijos, istorijos, literatūros ir kitų dalykų pamoka vidurinėse ir aukštesnėse klasėse.

Mokymo procesas yra tiesiogiai susijęs su užsienio kalbos mokymo kokybe. Knygoje *Mokymo proceso tobulinimo pagrindai*, J. Laužikas ir A. Paurienė (1981) pateikia konkretų mokymo proceso apibrėžimą. Jie tai apibūdina kaip tikslingą, organizuotą mokytojo vadovavimą „mokinių mokymuisi ir visapusiškos asmenybės vystymuisi, įsisavinant mokslo žinių pagrindus“ (Laužikas, Paurienė, 1981). Siekiant efektyvaus mokymo proceso, pirmiausia reikia sėkmingai spręsti organizacinius pamokos klausimus. T. Stulpino teigimu (1981), organizaciniam pamokos darnumui įtakos turi produktyvus laikas pamokoje, veiklos formų įvairovė, iš anksto gerai apgalvota ir pasirinkta pamokos struktūra, materialinė bazė ir mokinių drausmė. Siūloma kiek galima labiau sutrumpinti laiką, kuris skirtas organizaciniam darbui pamokoje, t.y. „namų rašto darbų tikrinimui, individualiai žodinei apklausai kaip sistemai, atsisakyti nereikalingų, šalutinių klausimų ir pokalbių“, o daugiau laiko skirti savarankiškiems darbams.

Dar viena užduotis, tenkanti visiems pedagogams, yra mokinių aktyvumo skatinimas. Pedagogikos ir psichologijos tyrimais yra nustatyti trys mokinio aktyvumo lygiai:

- 1) Reproduktyvusis – mėgdžiojimo aktyvumas. Jo dėka veiklos patyrimas kaupiasi iš kito patyrimo. Sekimas pavyzdžiais lydi žmogų visą gyvenimą, bet asmenybės aktyvumo lygis yra nepakankamas.
- 2) Aukštesnio lygio yra ieškojimo – vykdymo aktyvumas, nes čia pastebima daugiau savarankiškumo: reikia priimti užduotį ir pačiam ieškoti būdų ją atlikti.
- 3) Aukščiausias lygis – kūrybinis aktyvumas. Mokinys pats gali iškelti sau uždavinį, o jo sprendimo būdai parenkami nauji, nešabloniški, originalūs (Stulpinas, 1981).

Kaip teigia šis autorius (1981), visi anksčiau paminėti lygiai nėra izoliuoti vienas nuo kito pedagoginio proceso metu, tačiau pedagogas kiekvienu metu gali pastebėti vaiko veiklos lygį ir jo perspektyvas.

Pačia bendriausia prasme, mokymo procesą galima padalinti į dvi grupes: 1) veikėjus ir 2) mokymo kryptis, turinį, metodus ir priemones. J. Laužikas ir A. Paurienė (1981) tai įvardija kaip paprasčiausią formulę, kada mokytojas mokinius moko, nukreipia reikiama linkme, o mokiniai mokosi. Pedagogas nurodo mokymosi kryptį, perduoda mokslo žinias, pateikia šaltinius ir būdus. Kitaip tariant, jis parenka tam tikro dalyko sukonkretintą, apibrėžtą žinių kiekį, kurį mokiniai turėtų išmokti. Šiuo tikslu mokytojas panaudoja įvairiausias mokymo priemones ir kryptis. Pamoka yra pagrindinė mokymo organizacinė forma. J. Laužikas ir A. Paurienė (1981) ją sutapatina su veiklos viršūne. Jie taigia, kad ruošdamasis pamokai mokytojas tarsi kopija į ta viršūnę, o po pamokos leidžiasi. Šie etapai turi įvairų pavidalą. Iš vienos pusės, rengiantis pamokai, jos metu ir po pamokos, dėmesys skiriamas turiniui, metodus ir priemonėms, dažnai mokinius išleidžiant iš veiklos centro ne tik kaip individualybes, bet kaip visą klasę. Tuo tarpu žvelgiant iš kitos pusės, mokytojas visą savo veiklą nukreipia tik į mokinius. Jis organizuoja mokinių veiklą ir stebi, kaip yra įsisavinamas mokymo turinys, kaip praturtinama mokinių sąmonė ir formuojama pasaulėžiūra bei, žinoma, kartu ir kaip yra ugdoma pati asmenybė. Kaip mokytojas organizuoja mokymo proceso, priklauso tik nuo jo paties. Svarbu nepamiršti, kad mokymas yra dvipusis procesas, kuriame dalyvauja tiek mokytojai, tiek ir mokiniai. Pedagogas turėtų nepamiršti, kad reikia atsižvelgti ne tik į savo poreikius, bet kartu ir į mokinių.

1.5. Pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei

Užsienio kalbos mokymo kokybei mokykloje įtakos turi labai daug veiksnių. Vieni jų daro didesnę įtaką, kiti mažesnę, tačiau, bet kuriuo atveju, jų stoka neigiamai veikia mokymo efektyvumą. Vieni iš veiksnių, darančių įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei mokykloje yra

mokytojo kompetencija, jo kvalifikacija ir pasirengimas pamokai. Mokytojas privalo būti kompetentingas, turėti pedagoginį išsilavinimą. Taip pat jis negali ateiti į pamoką jai nepasiruošęs.

Užsienio kalbos mokymo(si) kokybei įtakos taip pat turi mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai. Pedagogai privalo su savo mokiniais elgtis kaip su lygiaverčiais sau. Žinoma, jie turi parodyti, kad yra autoritetas, tačiau jokių būdu neturi teisės jų užgaulioti ar kitaip žeminti. Mokiniai turi jaustis saugūs mokykloje, nebijoti klausti ko nors nesupratus ar kilus neaiškumams.

Dar vienas svarbus aspektas yra mokinių motyvacija ir mokslumo lygis. Šiais laikais mokinių motyvacijos stoka yra viena didžiausių problemų. Mokiniai yra praradę norą mokintis, jiems niekas neįdomu, kartais net atsisako dirbti pamokoje. Mokiniai, kurių visi ar tik kai kurie pažinimo procesai yra silpnai išsivystę, turi žinių spragų ir yra nepažangūs (Stulpinas, 1977).

Mokinių pasirengimas pamokai, tinkamas vadovėlio pasirinkimas ir mokymosi priemonių turėjimas, taip pat glaudžiai siejasi su mokymo(si) kokybe. Ne tik mokytojas turi būti pasiruošęs pamokai, bet taip pat ir mokiniai turi ateiti jai tinkamai pasiruošę. Tam, kad būtų galima pasiekti aukštos mokymo(si) kokybės, mokiniai turi atlikti visas paskirtas užduotis, pamokoje turėti visas reikiamas priemones. Tuo tarpu mokytojai turėtų garantuoti, kad mokymo(si) priemonės yra tinkamos mokymo(si) procesui. Pavyzdžiui, pedagogai turėtų rinktis tokius vadovėlius, kurie atitiktų besimokančiųjų lygį. Užduotys juose negali būti nei per sunkios, nei per lengvos. Jos turi būti įvairios ir sudominti moksleivį.

Be anksčiau jau paminėtų aspektų, taip pat labai svarbus yra mokinio pažinimas ir drausmės palaikymas klasėje. Mokytojas turi žinoti klasę ne kaip visumą, bet gebėti pažinti kiekvieną mokinį individualiai. Jis turi suvokti kas mokiniui sekasi geriau, o kas praščiau, kas jį domina, o kas kelia nuobodulį. Taip pat ypatingai svarbu, kad klasėje būtų palaikoma drausmė. Mokinių nedrausmingumas neigiamai veikia mokytojo ir mokinių darbą bei apskritai visą mokymo(si) procesą. Palaikant drausmę klasėje ir žinant kiekvieno mokinio poreikius, net ir pats to nesitikėdamas, mokytojas gali daryti tikrus stebūklus.

Užsienio kalbos mokymo(si) kokybei mokykloje įtakos taip pat turi ir metodinės rekomendacijos, mokymo turinio modeliavimas ir visas mokymo proceso organizavimas. Pamoka turi būti įdomi, kelianti susidomėjimą ir smalsumą. Mokiniai turi būti suinteresuoti klausyti mokytojo, sužinoti naujų dalykų. Viena iš svarbiausių pamokos dalių yra pati įžanga. Ji turi būti įdomi ir daug žadanti. K. Paterson (2002) atliko tyrimą tarp 1 – 8 klasių mokinių, ji uždavė klausimą „Koks mokytojas yra geras?“. Dažniausiai pasikartojantys atsakymai buvo tokie:

- Tas, kuris mus myli ir visko duoda (pirma klasė);
- Tas, kuriam patinka vaikai, kuris yra geras ir linksmas (antra klasė);
- Tas, kuris prajuokina mane (trečia klasė);
- Tas, kuris laimingas ir turi humoro jausmą (ketvirta klasė);
- Tas, dėl kurio norisi eiti į mokyklą (penkta klasė);
- Tas, kuris bent stengiasi, kad nuobodūs dalykai nebūtų tokie nuobodūs (šešta klasė);
- Tas, kuris turi gerą humoro jausmą ir gali juoktis su mumis (septinta klasė);
- Tas, dėl kurio nori mokytis (septinta klasė);
- Tas, kuris mokymąsi paverčia smagiu užsiėmimu (aštunta klasė).

Visi šie atsakymai parodo, kad mokiniams daug svarbesnis yra mokytojo sugebėjimas sudominti, bendrauti, nei jo pedagoginiai įgūdžiai. Todėl mokytojai turėtų stengtis bendrauti su mokiniais pasitelkiant humorą arba tiesiog susitapatinant su mokiniais.

Be abejo, tėvų kontrolė, jų poreikia, socialinė aplinka ir mokymosi aplinka mokykloje taip pat neabejotinai veikia mokymo(si) kokybę. Mokiniai turi jausti atsakomybę už savo veiksmus, privalo žinoti savo pareigas. Tuo tarpu tėvai turi aktyviai dalyvauti mokinio gyvenime. Jie turi kontroliuoti savo vaikus, duoti patarimus, paguosti, pagelbėti ir patarti. Mokiniai negali jaustis vieniši susidūrus su problemomis mokykloje ar asmeniniame gyvenime. B. S. Rimm (1998) teigimu, sumažėjusio pažangumo sindromo priežastys mokykloje gali būti: konkurencija, etikečių klijavimas, neigiamas dėmesys, nuobodulys ar individualizacija ir prisitaikymas. Norint, kad vaikai pasiektų aukštų mokymo(si) rezultatų, tam jiems turi būti sudarytos palankios sąlygos tiek mokykloje, tiek ir namuose. Vaikai turi jaustis saugūs, ramūs, ir tvirti.

2. UŽSIENIO KALBOS MOKYMO(SI) KOKYBĖS VIDURINĖJE MOKYKLOJE TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metu atliktoje apklausoje siekta sužinoti pedagogų nuomonę apie veiksnius, lemiančius užsienio kalbos mokymo(si) kokybę bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimui atlikti buvo naudojamas netiesioginės apklausos tyrimo metodas – anketinė apklausa. Respondentų atrankos būdas buvo atsitiktinis. Apklausti 143 užsienio kalbų pedagogai iš Akmenės, Biržų, Mažeikių, Šiaulių, Kauno, Prienų ir Alytaus rajonų bendrojo lavinimo mokyklų (pagrindinių, vidurinių ir gimnazijų). Anketa užpildymo atžvilgiu nėra sudėtinga, pildoma pasirenkant vieną ar kelis respondentams labiausiai tinkančius išvardintus variantus arba į tuščią eilutę įrašant savo siūlomą atsakymą. Duomenys buvo apdorojami kompiuteriu, naudojant Microsoft Excel programą.

Tyrimu buvo siekta sužinoti mokytojų požiūrį į:

- Mokymo metodų taikymo efektyvumą mokant užsienio kalbos;
- Kompetencijų ir mokytojo kvalifikacijos įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei;
- Mokymo turinio ir mokymo(si) priemonių svarbą užsienio kalbos mokymo(si) procese.

Pasirinktas apklausos metodas leido sužinoti respondentų nuomonę, jų požiūrį į veiksnius, kurie turi įtakos užsienio kalbos mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje.

2.2. Tyrimo instrumento pagrindimas

Anketa sudaryta iš klausimų blokų, kurie yra orientuoti į užsienio kalbos mokymo(si) kokybės valdymą bendrojo lavinimo mokykloje. Didžioji dalis anketos klausimų yra uždaro tipo, tačiau siekiant gauti kuo tikslesnius tyrimo duomenis, yra dalis atviro tipo klausimų, į kuriuos atsakymus turi parašti patys respondentai (pvz., kiek laiko vidutiniškai ruošiasi pamokai, kaip užsienio kalbos mokymo kokybę lemia pamokoje taikomi metodai ir pan.). Anketos forma pateikiama 1 priede.

Įžanginėje anketos dalyje paaiškinta jos pildymo technika ir akcentuojamas atliekamo tyrimo anonimiškumas. Anketa suskirstyta į blokus, kurie yra apibendrinti 1 lentelėje.

1 lentelė Tyrimo instrumento-anketos klausimų blokai ir tiriami reiškiniai

Klausimų blokai	Klausimai	Tiriami reiškiniai
<i>1. Įžanginis</i>	1	Vidutinė pasiruošimo pamokai trukmė.
<i>2. Mokymo(si) teorijos</i>	2	Respondentų požiūris į mokymo teorijų naudojimą.
<i>3. Užsienio kalbos mokymo metodai</i>	3-10 (8 klausimai)	Respondentų nuomonė apie užsienio kalbos mokymo metodų efektyvumą.
<i>4. Pedagogų kvalifikacija, kompetencijos</i>	11-13 (3 klausimai)	Respondentų nuomonė apie kvalifikacijos įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei; kompetencijų reikšmę užsienio kalbos mokymo proceso organizavimui.
<i>5. Mokymo turinys</i>	14-18 (5 klausimai)	Respondentų nuomonė apie mokymo turinio įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei.
<i>6. Mokymo (-si) priemonės</i>	19-20 (2 klausimai)	Respondentų nuomonė apie būtinas mokymo (si) priemones, siekiant efektyvaus kalbos mokymo.
<i>7. Problemos, su kuriomis dažniausiai susiduria užsienio kalbų specialistai bendrojo lavinimo mokyklose.</i>	21-23 (3 klausimai)	Respondentų nuomonė apie veiksnius, kurie dažniausiai trukdo pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai.
<i>8. Vertinimo tipai, būdai ir kiti užsienio kalbos mokymo(si) kokybei darantys įtaką veiksniai</i>	24-26 (3 klausimai)	Respondentų nuomonė apie vertinimo tipų ir būdų efektyvumą; kitų veiksnių įtaką kalbos mokymui.
<i>9. Demografiniai duomenys</i>	27-32 (6 klausimai)	Respondentų lytis, amžius, pedagoginio darbo stažas, dėstomas dalykas, išsilavinimas ir mokyklos tipas.

Anketa buvo sudaryta remiantis N. Mačianskienės knyga „Užsienio kalbų mokymosi strategijos“ (2004); L. Šiaučiukėnienės, O. Visockienės, P. Talijūnienės „Šiuolaikinės didaktikos pagrindai“ (2006); J. Rudienės „Kūrybinių metodų taikymo galimybės mokant užsienio kalbų“ (<http://www.elibrary.lt/resursai/Konferencijos/Rokiskis/079-084.pdf>); P. Ur „A Course in Language Teaching. Practice and Theory“ (1996); Mokytojo profesinės kompetencijos aprašu (2007); „Ugdymo turinio sudarymo metodologija bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo įstaigose“ (<http://www.esvietimas.lt/upload/file/Ugdymo%20turinio%20sudarymo%20metodologija.pdf>); V. Rajecko „Mokymo organizavimas“ (1999); T. Stulpino knygomis „Pamokos tobulinimas“ (1981) ir „Ugdymo turinys“ (1994); straipsniu „Inovatyvūs mokymo(si)

metodai“(<http://www.esvietimas.lt/upload/file/Inovatyvus%20mokymo%28si%29%20metodai.pdf>), P. Rado knyga „Švietimas pereinamuoju laikotarpiu“, H.H. Helm (2007). „Windows on learning: documenting young children’s work“, V. Černiaus (1992) knyga „Mokytojo pagalbininkas“, G. Petty (2008) „Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas.“, J. Bowden ir F. Marton (2006) „The University of Learning“ bei konferencijų „Efektyvumo didinimo ir kokybės vadybos sąsajos Lietuvos Organizacijos“, „Užsienio kalbos mokymo /mokymosi paradigmoje“ ir „Užsienio kalbų mokytojų rengimo problemos“ medžiaga.

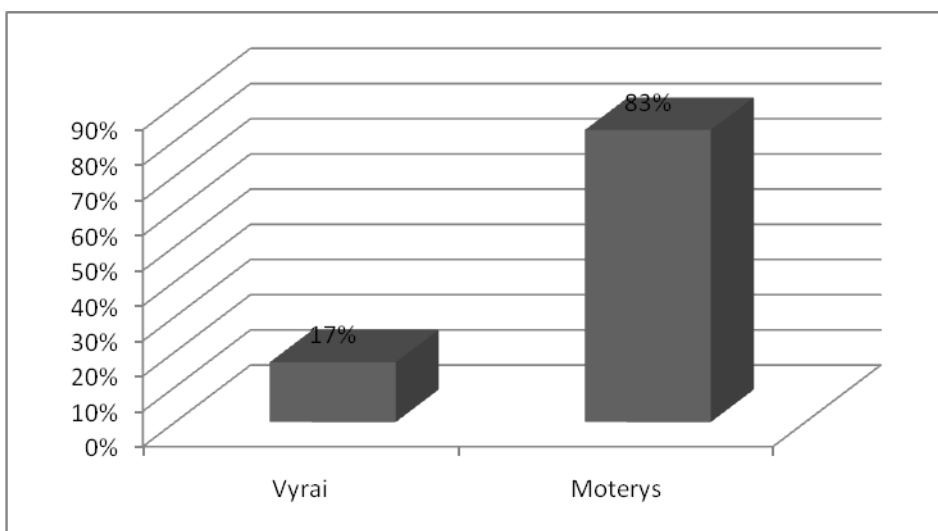
2.3. Užsienio kalbos mokymo(si) kokybės tyrimo rezultatai

Sociodemografiniai kintamieji yra labai svarbūs, kadangi jie padeda išsiaiškinti papildomą informaciją apie respondentų nuostatų priklausomybę nuo:

- lyties;
- amžiaus;
- pedagoginio darbo stažo;
- dėstomo dalyko;
- išsilavinimo;
- institucijos, kurioje dirba, tipo.

Tyrimo „Užsienio kalbos mokymo(si) kokybė bendrojo lavinimo mokykloje: problemos ir galimybės“ iš viso dalyvavo 143 respondentai iš Akmenės, Alytaus, Biržų, Kauno, Mažeikių, Šiaulių ir Prienų rajonų bendrojo lavinimo mokyklų. Iš viso buvo išdalintos 150 anketų užsienio kalbų mokytojams. Anketų grįžtamumo kvota – 95,3 %. Toks grąžintų anketų skaičius gali būti laikomas pakankamu tiriamo reiškinių analizei.

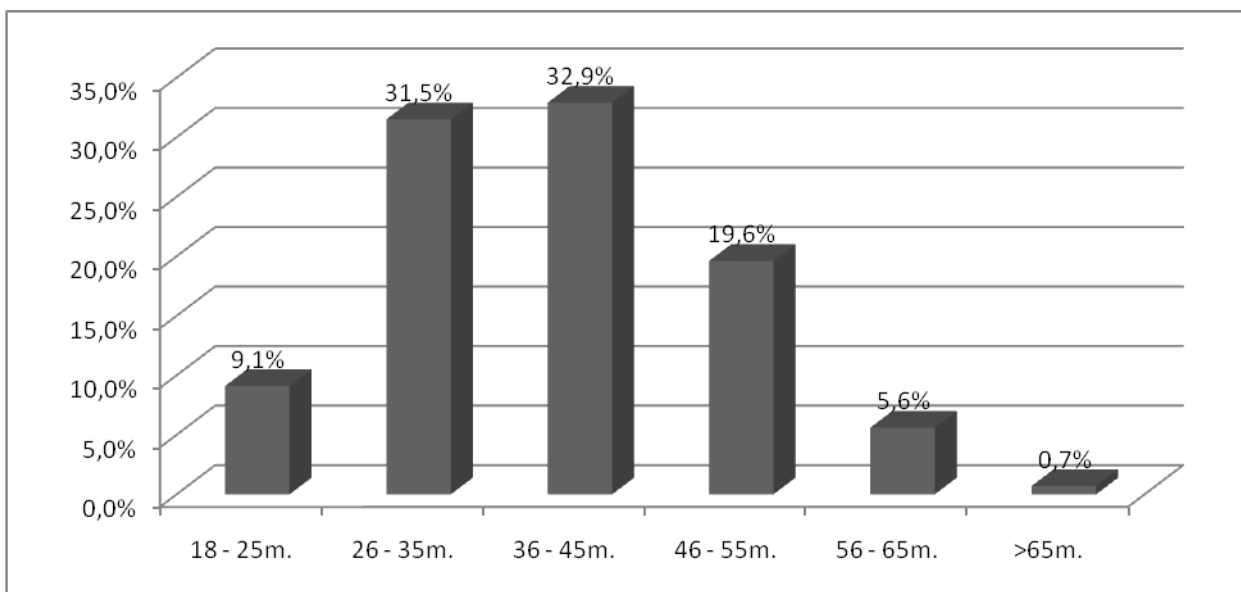
Tyrimo dalyvavo tiek respondentai moterys, tiek vyrai (žr. 3 pav.).

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (N=143)

Pedagogų pasiskirstymas pagal lytį rodo, kad imtyje dominuoja moterys 83%, o vyrai sudarė tik 17%. Lietuvos Statistikos Departamento duomenimis, 2009-2010 mokslo metų pradžioje, Lietuvoje bendrojo lavinimo mokyklose iš viso dirbo 39 842 užsienio kalbų specialistai, iš kurių 34 623 buvo moterys, 5 219 - vyrai. Aiškiai pastebima, kad pedagogų specialybę daug dažniau pasirenka moterys. Todėl tyrimo rezultatai atitinka tikrąją situaciją šalyje.

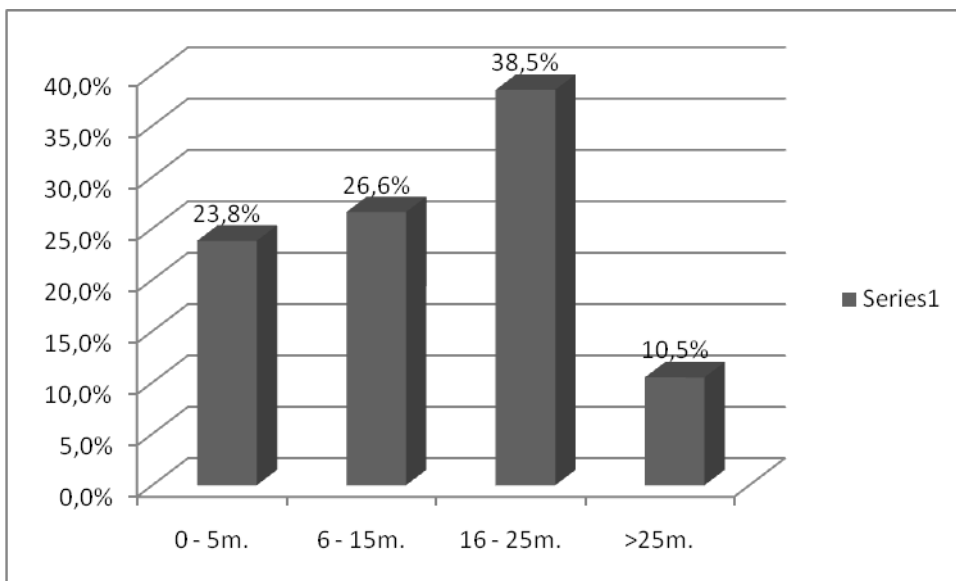
Respondentų amžiaus analizė (žr. 4 pav.) rodo, kad didžioji dalis užsienio kalbos specialistų mokyklose yra tarp 26 ir 45 metų.

4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (N=143)

Ši amplitudė yra pakankamai plati, kadangi 26 – 35 ir 36 – 45 metų amžiaus mokytojų skaičius yra beveik vienodas. 26 – 35 metų amžiaus apklausoje dalyvavusių mokytojų yra 31,5%, o 36 – 45 metų – 32,9%. Be to, vienas respondentas iš viso nenurodė savo amžiaus. Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai, dalyvavę apklausoje, turi pakankamą darbo patirtį, kuri jiems leidžia objektyviai vertinti užsienio kalbos mokymo(si) kokybę bendrojo lavinimo mokykloje. Šio amžiaus žmonės yra linkę lengviau prisitaikyti prie juos supančios aplinkos nei vyresni pedagogai, todėl, galima daryti išvadą, kad šio amžiaus mokytojų naudojami mokymo metodai, taikomos mokymo(si) teorijos ir, apskritai, jų darbo pobūdis geriausiai atspindi šio meto tendencijas.

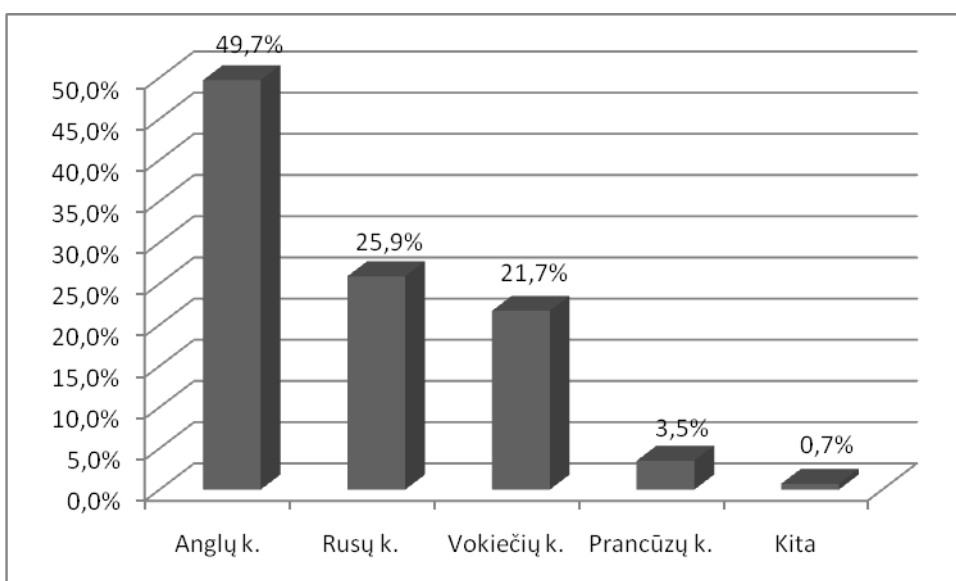
Atliekant apklausą taip pat buvo siekiama nustatyti respondentų pasiskirstymą pagal pedagoginio darbo stažą (žr. 5 pav.). Iš žemiau pateikto paveikslo matyti, kad šis pasiskirstymas yra labai įvairus.

5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą (N=143)

Vis dėlto, aiškiai matyti, kad dominuoja užsienio kalbų specialistai, kurie turi 16 – 25 metų darbo stažą. Jie sudarė vieną trečdalį visų apklaustųjų. Antroje vietoje pagal pedagoginio darbo stažą buvo pedagogai, turintys 6 – 15 metų stažą. Mažiausiai apklausoje dalyvavusių specialistų yra dirbančių užsienio kalbų mokytojų daugiau kaip 25 metus. Jų apklausta tik 10,5%.

6 paveiksle yra pateikta informacija apie užsienio kalbų pedagogų pasiskirstymą pagal tai, kokią kalbą jie dėsto.

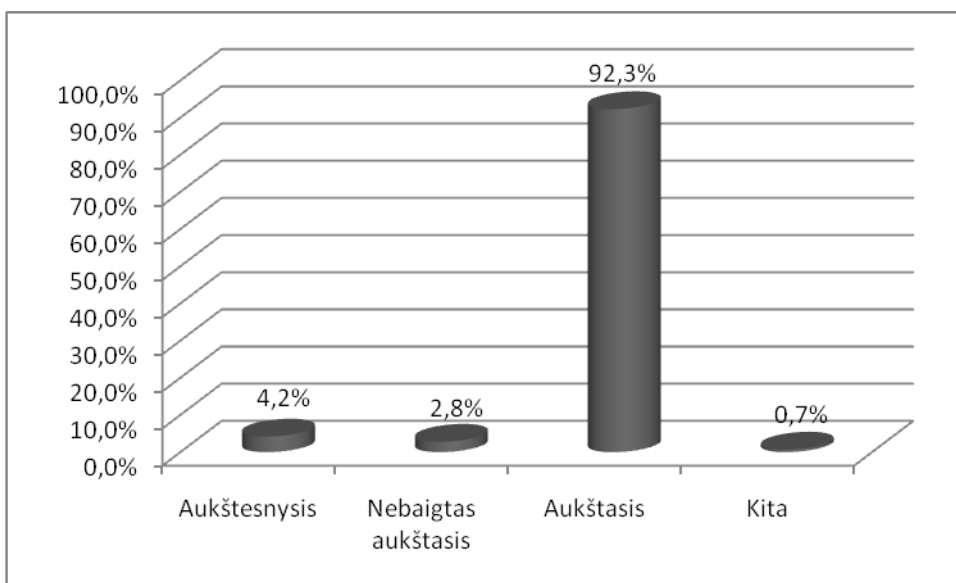

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užsienio kalbą, kurią dėsto (N=143)

Aiškiai matyti, kad didžioji dalis respondentų yra anglų kalbos pedagogai (49,7%), antroje vietoje rusų kalbos (25,9%), trečioje – vokiečių kalbos (21,7%), o mažiausiai respondentų yra prancūzų kalbos (3,5%). Viena pedagogė net pažymi, kad dėsto dvi kalbas: rusų ir vokiečių o viena apklausoje dalyvavusi užsienio kalbos pedagogė laukelyje „Kita (įrašykite)“ pažymėjo, kad dėsto lotynų kalbą.

Tyrimo rezultatai tik patvirtina faktą, kad anglų kalba pastaruosiu metu yra viena populiariausių užsienio kalbų. Poreikis mokėti anglų kalbą nuolat vis didėja. To priežastimi gali būti besiplečiančios įmonės, kurios sudaro sutartis su kitų šalių atstovais. Šiuo tikslu dažnai reikia gebėti bendrauti užsienio kalba. Dar viena priežastis, kodėl anglų kalba pastaruosiu metu yra itin išpopuliarėjusi yra ta, kad vis daugiau jaunimo baigę mokyklą renkasi studijas užsienio universitetuose ar išvyksta ten dirbti. Dažniausiai Lietuvos piliečiai renkasi tokias šalis, kaip Airija ar Didžioji Britanija, kuriose kalbama anglų kalba. Šios kalbos mokėjimas padeda jaunimui studijuoti, o dirbantiems lengviau prisitaikyti svetimose šalyje.

Apklausa taip pat siekta nustatyti ir respondentų išsilavinimą. Jis puikiai pavaizduotas žemiau esančiame paveiksle (žr. 7 pav.).

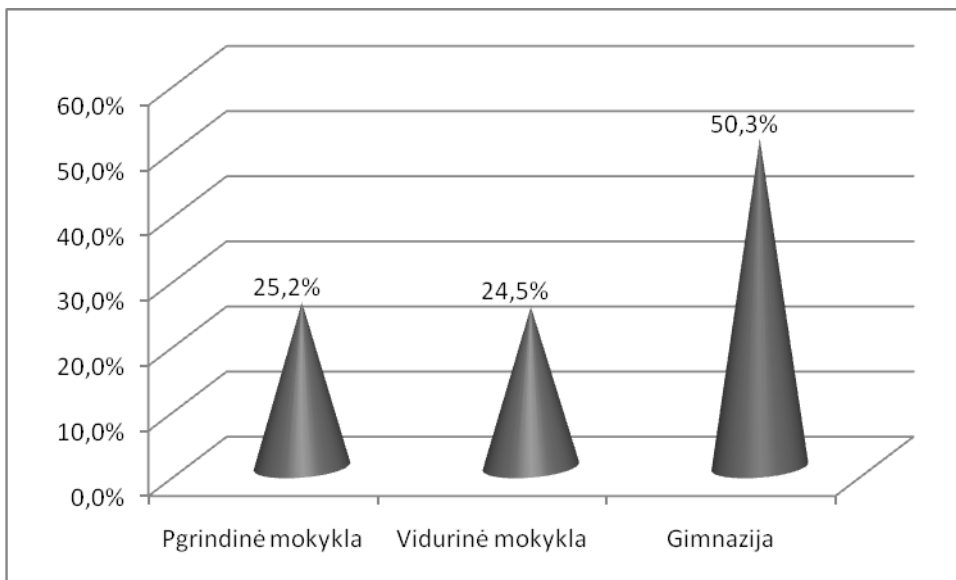

7 pav. Respondentų išsilavinimas (N=143)

Net 92,3% apklausoje dalyvavusių mokytojų, yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Tik 4,2% užsienio kalbų specialistai turi aukštesnįjį išsilavinimą, o 2,8% pedagogų - nebaigtą aukštąjį. Iš gautų rezultatų galima daryti išvadą, kad užsienio kalboms bendrojo lavinimo mokyklose yra skiriamas didelis dėmesys. Mokytojų išsilavinimas yra svarbus, norint garantuoti užsienio kalbos mokymo(si) kokybę. Galima manyti, kad vadovai, priimdami specialistus į

darbą, taip pat atsižvelgia į jų išsilavinimą, kadangi mokyklose dirba net 92,3% užsienio kalbos mokytojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą.

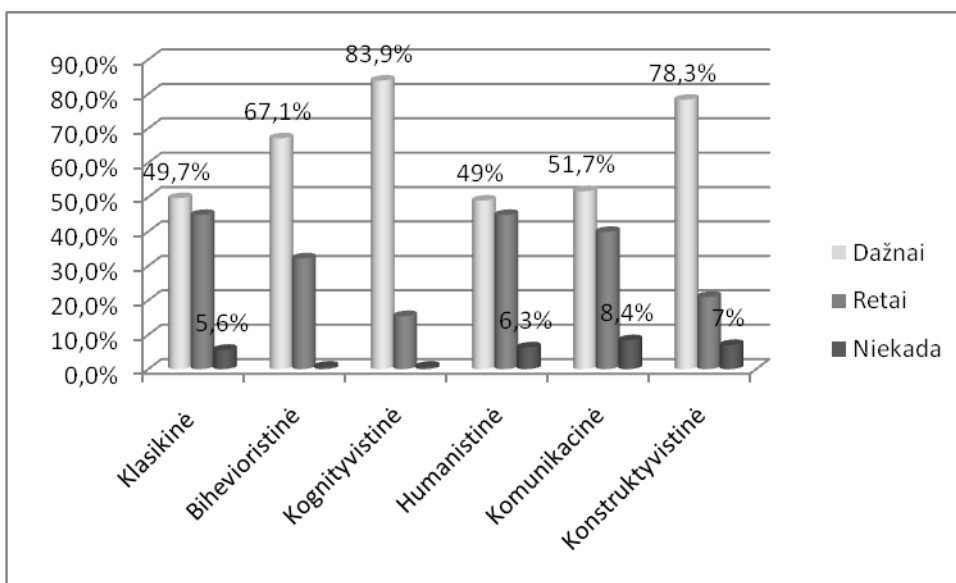
Analizuojant informaciją apie respondentų pasiskirstymą pagal institucijas, 8 paveiksle matyti, kad daugiausiai buvo apklaustų mokytojų dirbančių gimnazijoje.

8 pav. Mokyklos tipas (N=143)

Gimnazijoje dirbantys pedagogai sudarė net 53,3% visų apklaustųjų. Tuo tarpu pagrindinėje mokykloje dirbantys mokytojai sudarė 25,2%, o vidurinėje – 24,5% imties.

Kalbant apie užsienio kalbos mokymo(si) kokybę, svarbu nustatyti, kokia mokymo(si) teorija mokytojai dažniausiai vadovaujasi organizuodami mokymo procesą (žr. 9 pav.).

9 pav. Užsienio kalbų mokymo(si) teorijų taikymas pamokose (N=143)

Respondentams buvo pateikti glausti apibūdinimai apie kiekvieną mokymo(si) teoriją, neįvardijant, kokia konkrečiai tai yra teorija. Anketos dalyviai turėjo pasirinkti ir pažymėti ar savo pamokoje atlieka išvardintus veiksmus dažnai, retai ar niekada. Dažniausiai taikomų mokymo(si) teorijų ($N_{\max} = 120$) ir visiškai netaikomų ($N_{\min} = 1$) skaičius akivaizdžiai skyrėsi.

Išanalizavus gautus rezultatus, išryškėja, kad užsienio kalbų pedagogai savo pamokose labiausiai yra linkę taikyti kognityvistinę mokymo(si) teoriją. Net 83,9% pedagogų mano, kad ši mokymo(si) teorija yra efektyviausia. Iš to galima daryti išvadą, kad vienas svarbiausių pedagogų tikslų yra skatinti mokinius suvokti perteikiamos informacijos prasmę ir susieti ją su jau anksčiau išmoktomis struktūromis. Tik vienas respondentas pažymėjo, kad šios užsienio kalbos mokymo(si) teorijos niekada netaiko savo pamokose.

Antroje vietoje pagal mokymo(si) teorijų svarbą pedagogai įvardijo konstruktyvistinę teoriją. Ją savo pamokose dažnai naudoja 78,3% respondentų. Tai rodo, kad norint garantuoti aukštą užsienio kalbos mokymo(si) kokybę bendrojo lavinimo mokykloje, labai svarbu yra sukurti palankią mokymuisi aplinką. Svarbiausia šios teorijos esmė yra ta, kad besimokantysis yra „aktyvus“, kuris atsako į stimulą ir tuo pačiu įsitraukia į veiklą. Kitaip tariant, mokiniai ir interpretuoja patirtį, ir kartu patys išbando tas interpretacijas (Mačianskienė, 2004). Vis dėl to, taip pat kaip ir kalbant apie kognityvistinę mokymo(si) teoriją, vienas apklausos dalyvis pažymėjo, kad konstruktyvistinės teorijos niekada netaiko savo darbe.

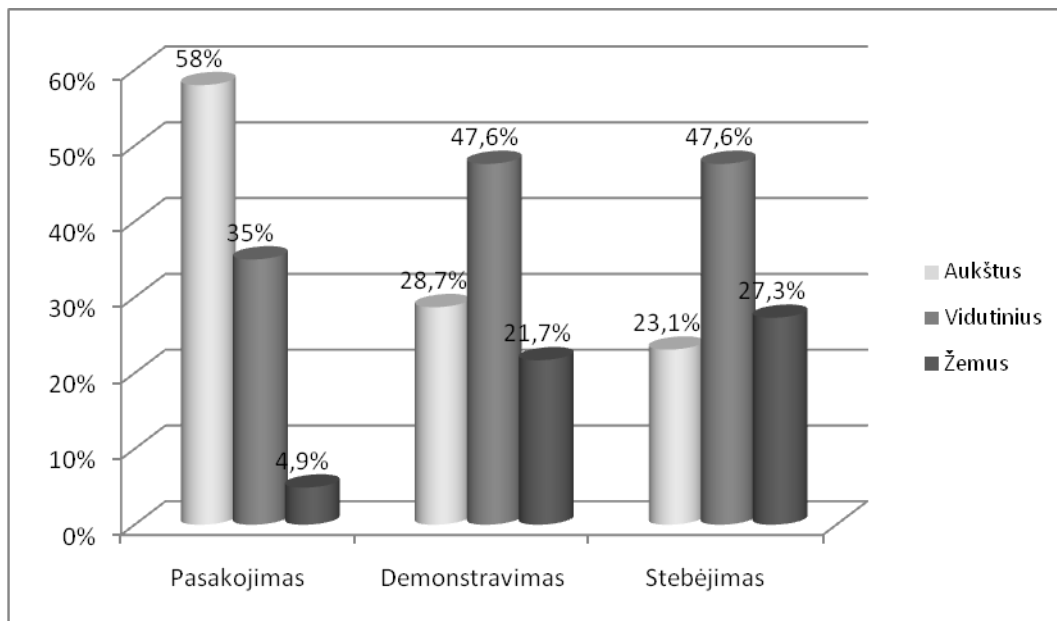
Rečiau naudojama mokymo(-si) teorija yra bihevioristinė, tik 67,1% respondentų pažymėjo ją kaip dažniausiai naudojamą. Tuo tarpu klasikinę, humanistinę ir komunikacinę, kaip dažniausiai taikomą teoriją, pažymėjo atitinkamai 49,7%, 49% ir 51,7% respondentų. Iš 9 paveiklso matyti, kad daugiausiai apklaustųjų (8,4%) nurodė komunikacinę mokymo(si) teoriją kaip niekada nenaudojamą.

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio kalbų specialistai savo pamokose naudoja ne vieną konkrečią mokymo(si) teoriją, bet kelias teorijas. Tai gali priklausyti nuo pamokos tiklso, uždavinių ar net apskritai nuo mokinių amžiaus.

Užsienio kalbos mokymo(si) kokybei didelę įtaką daro ir mokymo metodai. Tinkamas metodų naudojimas pamokoje ne tik paįvairina mokymosi procesą, bet kartu ir palengvina mokymąsi. Taikant įvairius metodus mokiniai lengviau įsimena naują medžiagą. Be to, kartu didėja ir motyvacija mokytis, nes pamokos tampa įvairesnės. Mokymo(si) metodai padeda pedagogams sudaryti palankesnes sąlygas besimokantiesiems mokytis ir aktyviai dalyvauti mokymo(si) procese.

Mokymo(si) metodai gali būti klasifikuojami labai įvairiai. Tačiau yra išskiriamos dvi pagrindinės metodų rūšys: klasikiniai ir šiuolaikiniai. Apklausoje mokytojams buvo pateikta

bendra įvairių metodų lentelė, tačiau nebuvo pažymėta kokiai grupei (klasikinių ar šiuolaikinių) jie priklauso. Pedagogai turėjo išreikšti savo nuomonę apie kiekvieną pateiktą mokymo metodą, pažymint, kokius, jų nuomone, užsienio kalbos išmokimo rezultatus jie garantuoja: aukštus, vidutinius ar žemus (žr. 10 pav.).

10 pav. *Klasikinių mokymo metodų taikymo efektyvumas (N=143)*

Iš klasikinių mokymo metodų, užsienio kalbos mokytojai pasakojimą įvertino kaip labiausiai efektyvų (58%). Šis mokymo metodas dar yra priskiriamas informaciniams taikomiesiems mokymo metodams. Kaip mokymo metodas, pasakojimas yra nuoseklus monologinis žinių perteikimas pamokoje mokiniams aktyviai klausant (Šiaučiukėnienė, Visockienė, Talijūnienė, 2006). Tik 4,9% respondentų pažymėjo šį metodą kaip mažiausiai efektyvų mokant užsienio kalbos.

Demonstravimą (47,6%) ir stebėjimą (47,6%) pedagogai įvertino kaip metodus, kurie garantuoja vidutinius užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Apskritai, šių metodų efektyvumo pasiskirstymas buvo panašus. 28,7% ir 23,1% mokytojų mano, kad jie garantuoja aukštus kalbos išmokimo rezultatus, o atitinkamai 21,7% ir 27,3% apklaustųjų linkę manyti, kad jie yra žemo efektyvumo. Demonstravimas priklauso praktiniams operaciniams mokymo metodams. Šie metodai formuoja mokinių įgūdžius, ugdo kūrybinį ir kritinį mąstymą. Tuo tarpu stebėjimas priskiriamas klasikinių kūrybinių metodų grupei. Jis yra pagrindinis kūrybinis tiriamasis metodas, kuris leidžia moksleiviams išreikšti savo mintis raštu. Išanalizavus gautus rezultatus, matyti, kad užsienio kalbų specialistai pirmenybę teikia pasakojimui, t.y. naujos medžiagos dėstymui monologo forma. Iš tiesų reikėtų daugiau leisti mokiniams patiems dirbti

pamokoje, skatinti jų kritinį mąstymą ir aktyvią veiklą. 3 pedagogai nepažymėjo nei vieno atsakymo prie šių metodų.

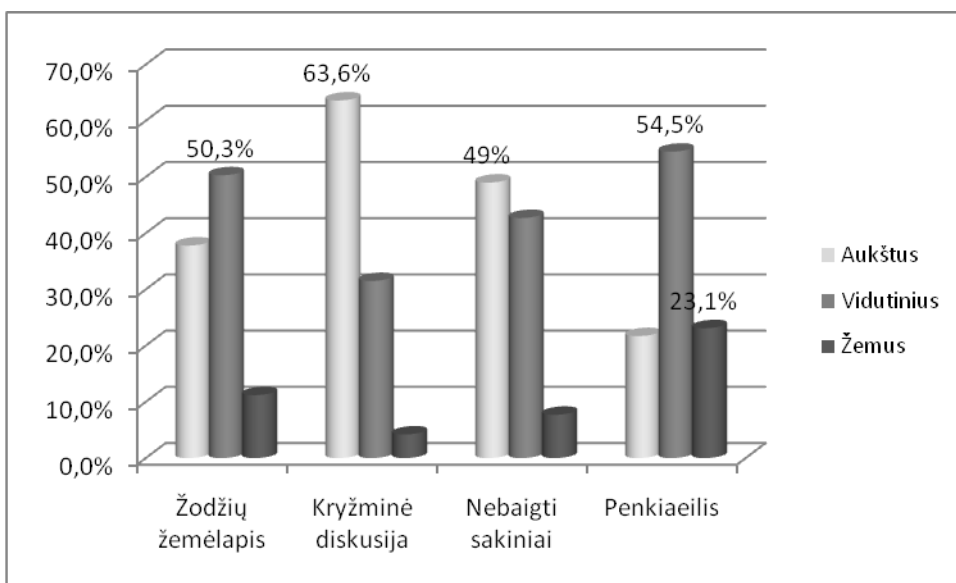
Šiuolaikiniai mokymo metodai yra skirstomi į skaitymo, rašymo, klausinėjimo, mokymąsi bendradarbiaujant ir įvairias veiklas jungiančius. Šių metodų naudojimo efektyvumas pasiskirsto taip (žr. 11 pav.):

11 pav. Skaitymo metodų taikymo efektyvumas (N=143)

Iš paveikslo matyti, kad užsienio kalbų mokytojų nuomone, šis mokymo metodas garantuoja vidutinius kalbos išmokimo rezultatus. Tokią nuomonę išreiškia net 64,3% respondentų. Vienas respondentas savo nuomonės šiuo klausimu neišreiškė.

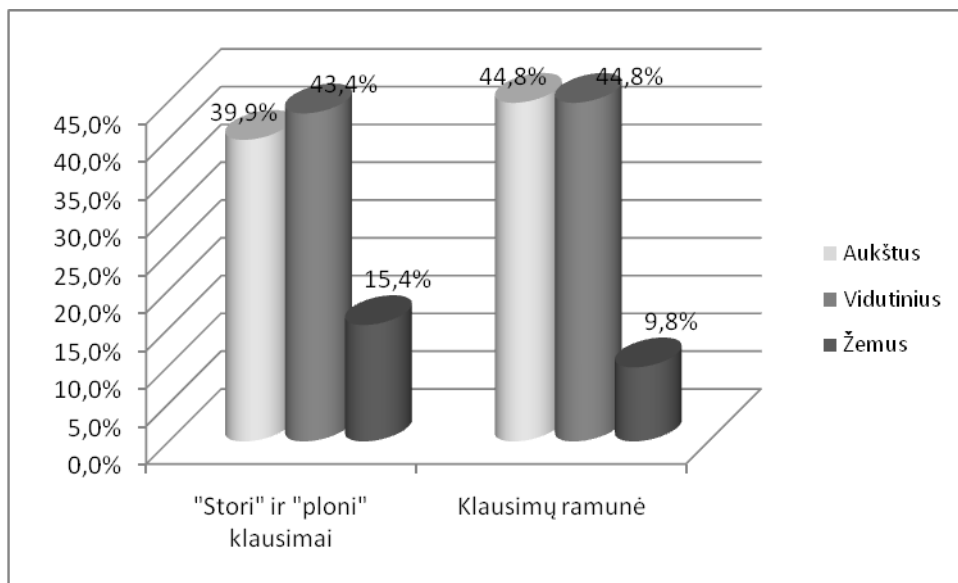
Rašymo metodų rezultatyvumo pasiskirstymas pavaizduotas 12 paveiksle.

12 pav. Rašymo metodų taikymo efektyvumas (N=143)

Jis parodo, kad iš visų pateiktų šiuolaikinių rašymo metodų, mokytojai dažniausiai savo pamokose naudoja kryžminę diskusiją (63,6%). Mažiausiai efektyvus, mokytojų nuomone, yra penkiaeilis. Net 23,1% respondentų išskyrė šį metodą kaip garantuojantį žemiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Iš viso keturi pedagogai nepasirinko nei vieno atsakymo.

Apklausa taip pat buvo siekta išsiaiškinti užsienio kalbų pedagogų požiūrį kuris, jų nuomone, klausinėjimo metodas garantuoja kokybiškiausius kalbos išmokimo rezultatus (žr. 13 pav.).

13 pav. Klausinėjimo metodų taikymo efektyvumas (N=143)

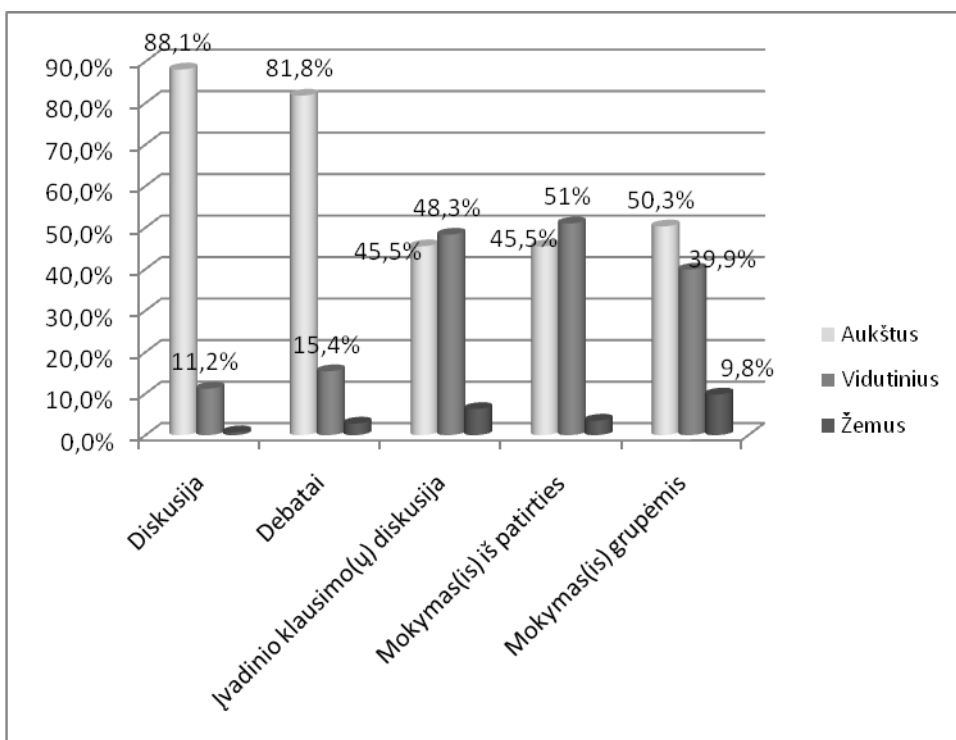
Susumavus anketos duomenis, išryškėjo, kad tarp klausinėjimo metodų, tiek “storų“ ir “plonų“ klausimų, tiek klausimų ramunės metodų panaudojimo galimybės yra labai panašios. Apklaustųjų nuomonės pasiskirstė tolygiai, kurios rodo, kad dalis pedagogų juos apibūdina kaip labai efektyvius (39,9%) ir (44,8%), o kita dalis – kaip vidutinius (43,4%) ir (44,8%). Trys mokytojai nepasirinko nei vieno siūlomo varianto.

“Storų“ ir “plonų“ klausimų esmė yra dviejų pusių lentelė, kurios kairiojoje pusėje mokiniai rašo tuos klausimus, į kuriuos reikalaujamas ilgas, išsamus atsakymas. Tuo tarpu dešiniojoje pusėje rašomi klausimai, į kuriuos pakanka trumpų, konkrečių atsakymų. Pasak L. Šiaučiukėnienės, O. Visockienės ir P. Talijūnienės (2006), šis metodas yra taikomas tuomet, kai siekiama pradėti pokalbį nagrinėjama tema, organizuojant mokymą poromis ar tiesiog apibrėžiant klausimus, kurie liko neatsakyti nagrinėjant temą.

Klausimų ramunė yra taip pat užsienio kalbos mokytojų naudojamas metodas, kuris kitaip dar vadinamas B.S.Bloom ramune, nes yra pagrįstas šio amerikiečių pedagogo ir psichologo sukurta mokomųjų tikslų taksonomija. Naudojant šį metodą, išskiriamos šešios

klausimų grupės: paprastieji, tikslinamieji, aiškinamieji kūrybiniai, vertinamieji ir praktiniai klausimai. Naudodami įvairius metodus, mokytojai siekia, kad besimokantieji būtų aktyvūs pamokoje, todėl svarbu, kad pedagogai jų neglumintų pasakymu, kad atsakymai yra „klaidingi“ (Šiaučiukėnienė, Visockienė ir Talijūnienė, 2006). Kaip parodė atliktas tyrimas, pedagogai teigiamai vertina šį klausinėjimo metodą.

Mokymasis bendradarbiaujant yra dar vienas šiuolaikinis mokymo metodas, kurio taikymo efektyvumą užsienio kalbos pamokose buvo prašoma įvertinti. Pedagogams buvo pateikti penki šio metodo pavyzdžiai, kurie yra pavaizduoti 14 paveiksle.

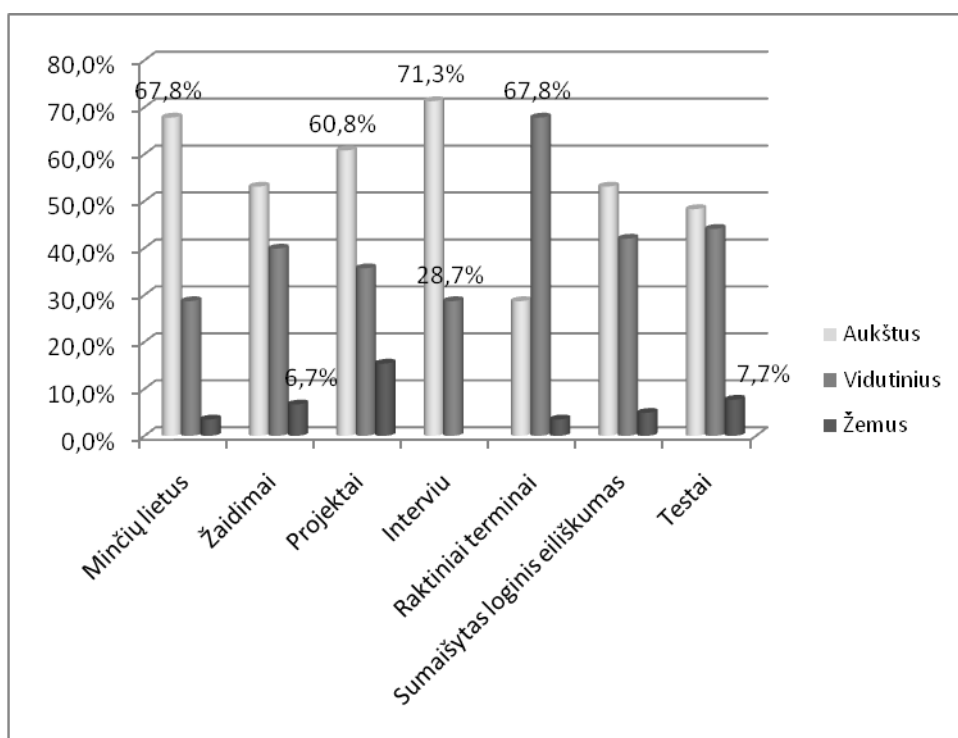

14 pav. Mokymosi bendradarbiaujant metodų taikymo efektyvumas (N=143)

Užsienio kalbos pedagogai, diskusiją (88,1%) ir debatus(81,8%) laiko metodais, garantuojančiais aukščiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Diskusija ir debatai ypatingai tinka tais atvejais, kai išsiskiria nuomonės svarstomu klausimu. Be to, jie yra labai naudingi užsienio kalbos pamokose, kadangi ugdo sugebėjimą kritiškai mąstyti, moko diskutuoti, skatina mokinius pagrįsti savo nuomonę tam tikrais faktais, leidžia ugdyti komunikacinės kultūros vystymąsi, formuoti organizacinius, tiriamuosius ir klausymo bei užrašų vedimo įgūdžius (Šiaučiukėnienė, Visockienė ir Talijūnienė, 2006). Svarbu tai, kad iš visų apklaustųjų, tik 1 pedagogas (0,7%) diskusiją įvardijo kaip metodą, garantuojantį žemus užsienio kalbos išmokimo rezultatus, o debatus 2,8% pedagogų.

Paveiksle matyti, kad dėl kitų metodų panaudojimo pamokose pedagogų nuomonė sutampa. Gauti rezultatai pasiskirstė tolygiai. 45,5% užsienio kalbos mokytojų mano, kad tiek įvadinio klausimo(u) diskusija, tiek mokymas(is) iš patirties garantuoja aukštus kalbos išmokimo rezultatus, o atitinkamai 48,1% ir 53% pedagogų pasisako už vidutinius rezultatus. Galbūt prasčiausiai pedagogai įvertino mokymo(si) grupėmis metodo galimybes. Teigiamai šį metodą įvertino 50,3% mokytojų, vidutiniškai – 39,9%, o neigiamai – 9,8% mokytojų.

Paskutinę šiuolaikinių mokymo metodų grupę sudaro įvairias veiklas jungiantys metodai (žr. 15 pav.). T.y. minčių lietus, žaidimai, projektai, interviu, raktiniai terminai, sumaišytas loginis eiliškumas ir testai.

15 pav. Įvairias veiklas jungiantys metodai (N=143)

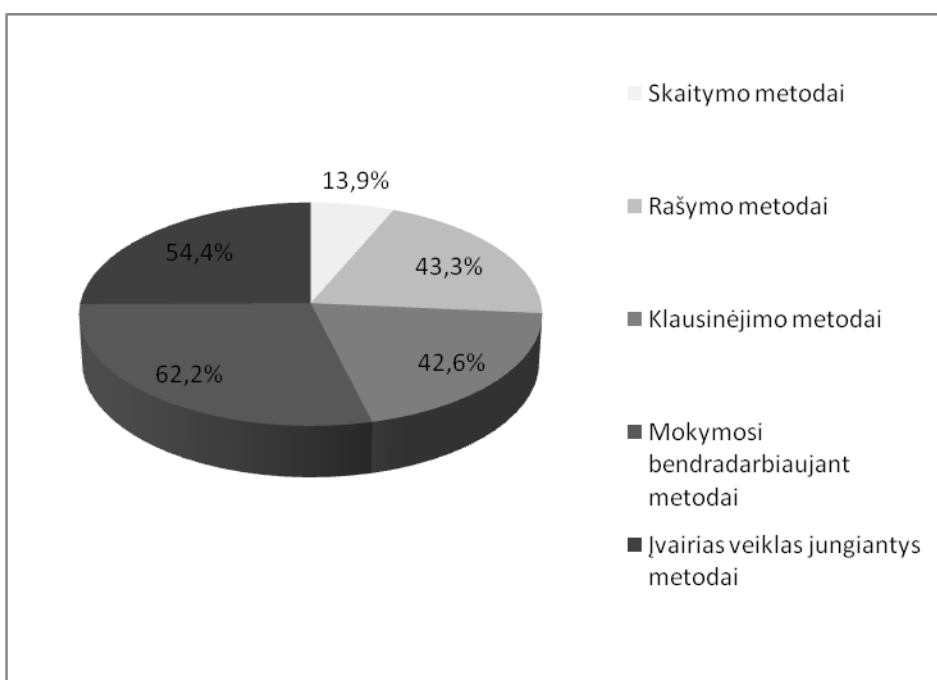
Pedagogų nuomone, interviu (71,3%) ir minčių lietus (67,8%) garantuoja aukščiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Tik 28,7% pedagogų mano, kad interviu garantuoja vidutinius kalbos išmokimo rezultatus ir net nebuvo tokių, kurie pasisakė, kad tai garantuoja žemus rezultatus. Tai visiškai pateisinama, kadangi interviu metodas ugdo besimokančiųjų šnekamąją kalbą ir lavina kūrybinio mąstymo verbalinius sugebėjimus.

Kalbant apie metodus, kurie garantuoja žemiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus, tai daugiausia užsienio kalbų mokytojų pasisakė už testus (7,7%) ir žaidimus (6,7%). Galbūt taip yra todėl, kad mokytojai mano, jog testai reikalauja mažiausiai moksleivių žinių. Atlikdami juos, mokiniai paprasčiausiai gali net nežinoti teisingo atsakymo, o tiesiog jį atspėti.

Tuo tarpu žaidimai labiau gali tikti jaunesnių moksleivių tarpe arba mokytojai jų vengia dėl to, kad mokiniams gali būti sunku atskirti darbą nuo žaidimo.

Raktiniai terminai buvo vienintelis iš įvairias veiklas jungiančių metodų, kurių didžioji dalis mokytojų (67,8%) įvertino kaip garantuojantį vidutinius užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Nors šis metodas ir ugdo vaizduotę bei dėmesį, tačiau pedagogai nėra linkę manyti, kad jis ypatingai padeda mokantis svetimės kalbos. Svarbu ir tai, kad tik du pedagogai iš viso neįvertino šių mokymo metodų.

16 paveiksle yra pateiktas užsienio kalbos mokytojų požiūris į šiuolaikinių mokymo metodų taikymą užsienio kalbos pamokose.

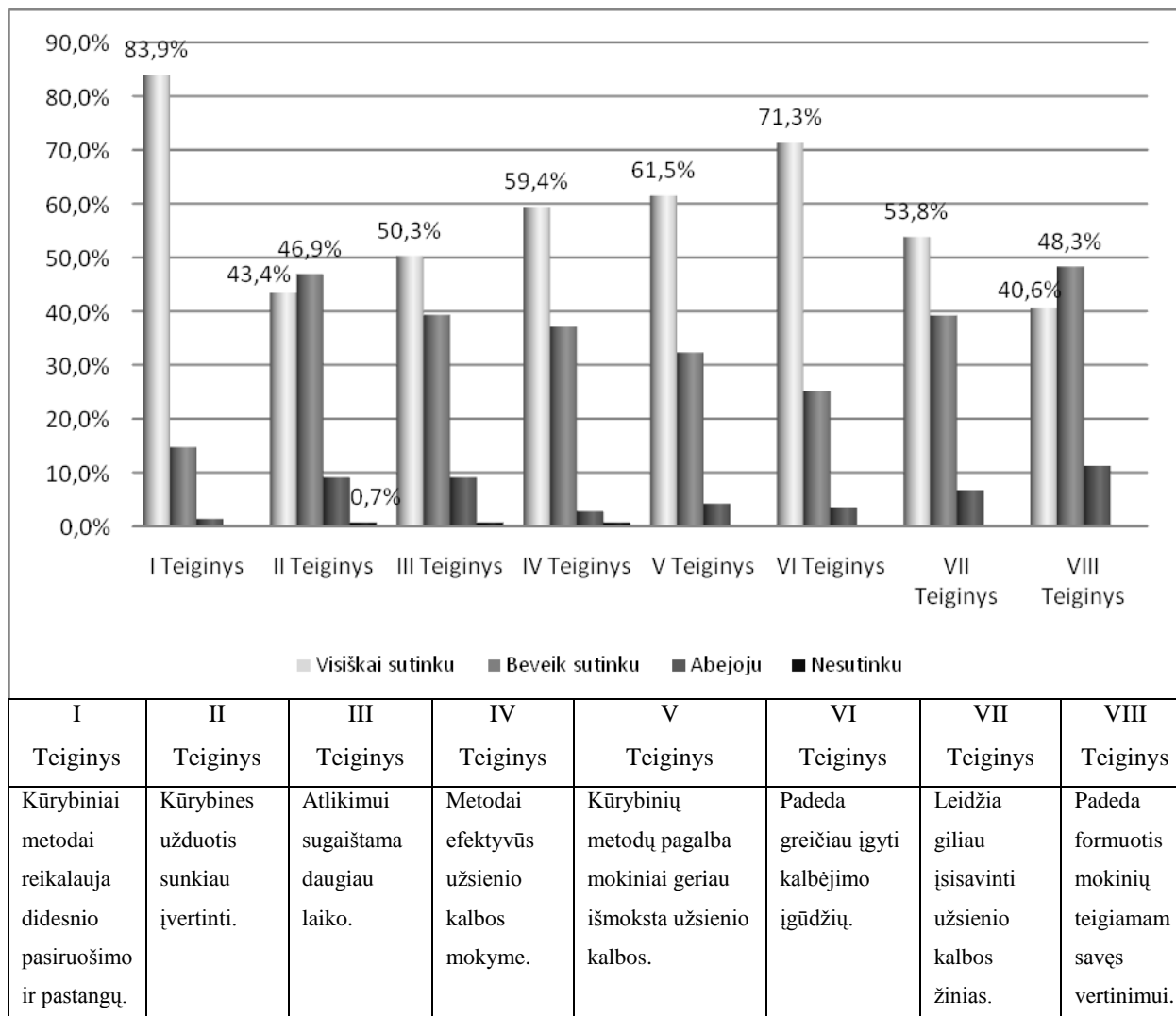

16 pav. Šiuolaikinių mokymo metodų taikymas pamokose

Diagrama apsakaičiuota pagal mokymo metodus, kurie, mokytojų nuomone, garantuoja aukštus užsienio kalbos išmokimo rezultatus. Apibendrinant galima teigti, kad užsienio kalbos specialistai savo pamokose dažniausiai naudoja mokymosi bendradarbiaujant metodus (62,2%), o rečiausiai – skaitymo (13,9%). Pagal populiarumą antroje vietoje yra įvairias veiklas jungiantys metodai, jie sudaro 54,4%, trečioje – rašymo metodai, kurie sudaro 43,3%, o po jų – klausinėjimo metodai (42,6%).

Kaip yra pasakęs K. Poškus (1986), pedagogui kūrybiškumas yra būtinas ir jis taip pat turi stengtis ugdyti savo mokinių kūrybiškumą. Šiuo tikslu užsienio kalbos specialistai savo pamokose taiko ne tik klasikinius ar šiuolaikinius, bet ir kūrybinius mokymo metodus. Tyrimo metu pedagogams buvo pateikti aštuoni teiginiai su galimais pasirinkimo variantais (visiškai

sutinku, beveik sutinku, abejoju ir nesutinku), kuriuos jie turėjo pažymėti. Rezultatai pateikti 17 paveiksle. Diagramos X ašį sudaro teiginiai nuo 1 iki 8, kurių reikšmė yra pavaizduota žemiau.

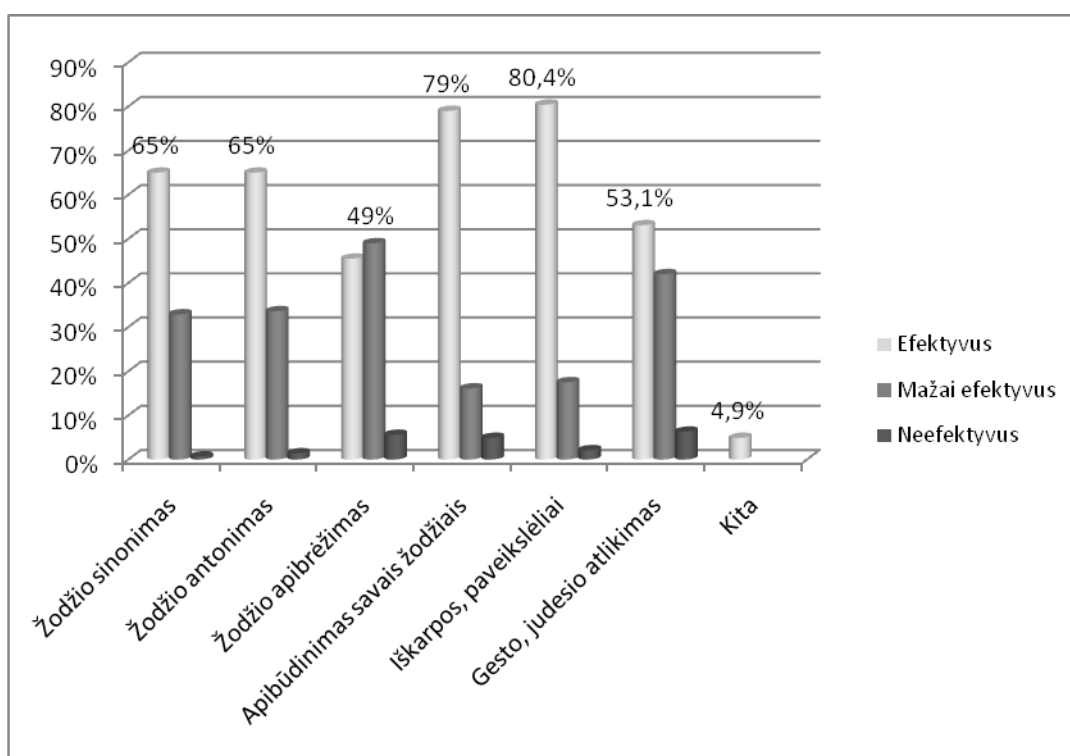

17 pav. Teiginiai, apibūdinantys kūrybinių mokymo metodų taikymo galimybes mokant užsienio kalbos (N=143)

Iš paveikslo matyti, kad net 83,9% respondentų visiškai sutinka su teiginiu, kad kūrybiniai metodai reikalauja didesnio pasiruošimo ir pastangų. Vadinasi, paruošti šias užduotis taip pat užima daugiau laiko. Vis dėlto, nuomonė, kad kūrybines užduotis yra sunkiau įvertinti, nebuvo vienareikšmiška. 43,4% pedagogų visiškai su tuo sutiko, o 46,9% pasirinko atsakymą „beveik sutinku“. Nors pedagogų nuomonė skyrėsi labai nežymiai, tačiau didesnė dalis buvo linkusi sutikti tik iš dalies, o 0,7% pedagogų net visiškai nepritarė šiam teiginiui. Taip pat pasitvirtino nuomonės, kad kūrybinių metodų užduotims atlikti reikia daugiau laiko (50,3%), kad šie metodai yra efektyvūs užsienio kalbos taikyme (59,4%) ir, kad jų pagalba mokiniai geriau išmoksta užsienio kalbos (61,5%). Net 71,3% respondentų visiškai sutiko, kad kūrybiniai metodai padeda įgyti kalbėjimo įgūdžių, o 53,8% pasisakė už tai, kad jie leidžia giliau įsisavinti

užsienio kalbos žinias. Teiginiui, kad kūrybiniai metodai padeda formuoti mokinių teigiamam savęs vertinimui visiškai pritarė 40,6% apklaustųjų, o beveik su juo sutiko 48,3%.

18 paveiksle pavaizduotas užsienio kalbų mokytojų nuomonių pasiskirstymas dėl žodyno mokymo metodų efektyvumo. Apklausos metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip, mokytojų nuomone, būtų galima geriausiai mokinius išmokinti naujų žodžių. Kokios užduotys ar kokie būdai leidžia besimokantiesiems lengviausiai įsiminti naujus žodžius. Taip pat siekta nustatyti, kokie būdai, pedagogų nuomone, duoda geriausių rezultatų. Mokytojams buvo pateikti šeši būdai ir taip pat palikta vietos jų pačių atsakymams.

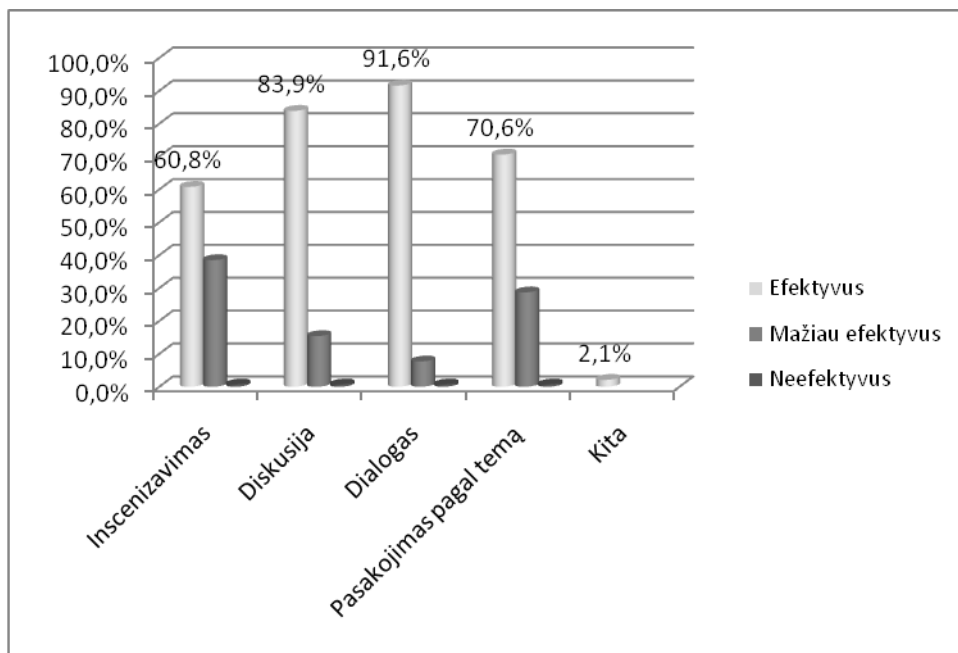

18 pav. Žodyno mokymo metodų efektyvumas (N=143)

Efektyviausiu (80,4%) žodyno mokymo metodu užsienio kalbos mokytojai laiko įvairių daiktų, iškarpų, paveikslėlių ar fotografijų naudojimą žodžių įsiminimui. Tiesa, šis rezultatas buvo šiek tiek neįprastas, kadangi iki šiol vyravo nuomonė, kad šis metodas dažniausiai yra naudojamas dirbant tik žemesnėse klasėse, su jaunesniais mokiniais. Vyresniems mokiniams mokytojai dažniausiai (79%) liepia išmokti apibūdinti naują žodį tiesiog savais žodžiais. Kiek rečiau yra prašoma išmokti naujo žodžio sinonimą (65%) ar antonimą (65%), dar rečiau (53,1%) mokytojai tardami naują žodį kartu atlieka ir gestą ar judesį, nes šis būdas taip pat gali būti dažniau sutinkamas mokant žemesnėse klasėse. Vienintelis metodas (49%), kurį daugiau pedagogų laiko mažiau efektyviu nei efektyviu yra tas, kada naujo žodžio reikšmei apibrėžti yra reikalaujama pateikti to žodžio apibrėžimą. Net 4,9% apklaustųjų mano, o tuo pačiu

ir taiko savo pamokose kitus žodyno mokymo metodus, tačiau tik du pedagogai pateikė savo variantus. Vienas pedagogas pažymėjo, kad mokiniai naujų žodžių mokosi „pagal kontekstą“, o kitas – „repuojant“.

Siekiant išmokinti mokinius bendrauti užsienio kalba, dažniausiai vadovėliuose yra siūlomos šios užduotys: inscenizavimas, diskusija, dialogas ar pasakojimas pagal temą. Mokytojams taip pat buvo pateiktos šios užduotys ir prašyta pažymėti, kurie metodai, jų nuomone, parodo geriausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus (žr. 19 pav.).

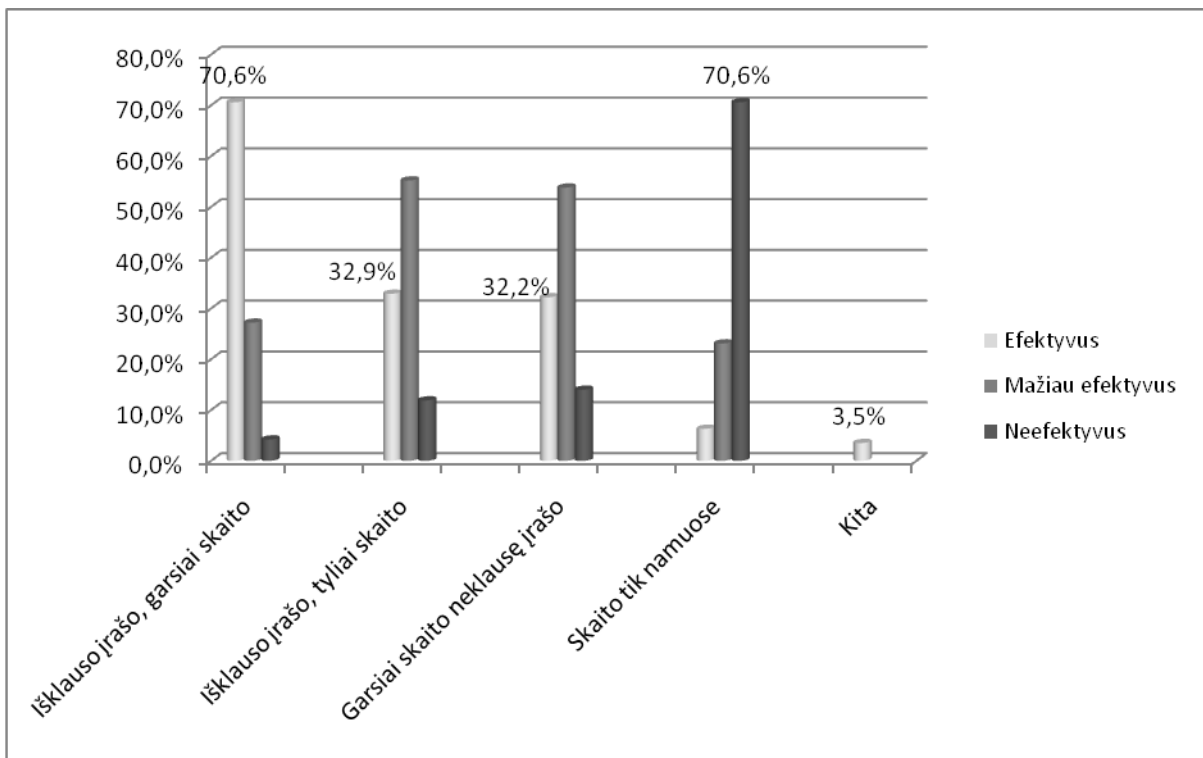

19 pav. Kalbėjimo mokymo metodų efektyvumas (N=143)

Gauti rezultatai nesiskyrė ženkliai. Paveiksle matyti, kad aukščiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus, pasak pedagogų, garantuoja dialogas (91,6%). Antroje vietoje, jų nuomone, yra diskusijos metodas (83,9%), trečioje – mokinių pasakojimas pagal paskirtą temą (70,6%), o ketvirtoje vietoje liko inscenizavimas, kurį, kaip efektyvų užsienio kalbos mokymo metodą, įvardijo 60,8% tyrime dalyvavusių pedagogų. Prie kiekvieno iš šių metodų, tik po vieną kartą buvo pasirinkti atsakymai, kad jie yra neefektyvūs norint išmokinti besimokančiuosius kalbėti užsienio kalba. Be to, 2,1% respondentų pažymėjo, kad šiam tikslui pasiekti naudoja ir kitus efektyvius metodus, vienas iš jų – žaidimai.

Užsienio kalbos pamokose, pedagogų tikslas yra ne tik išmokinti mokinius naujų žodžių ar kalbėti, bet taip pat labai svarbu, kad mokiniai gebėtų skaityti literatūrą užsienio kalba, suprastų, ką kalba pašnekovas ir gebėtų bendrauti raštu. Dėl šios priežasties, mokytojai taip pat įvertino ir skaitymo mokymo metodų efektyvumą mokant užsienio kalbos, o jų rezultatai yra pateikti 20 paveiksle.

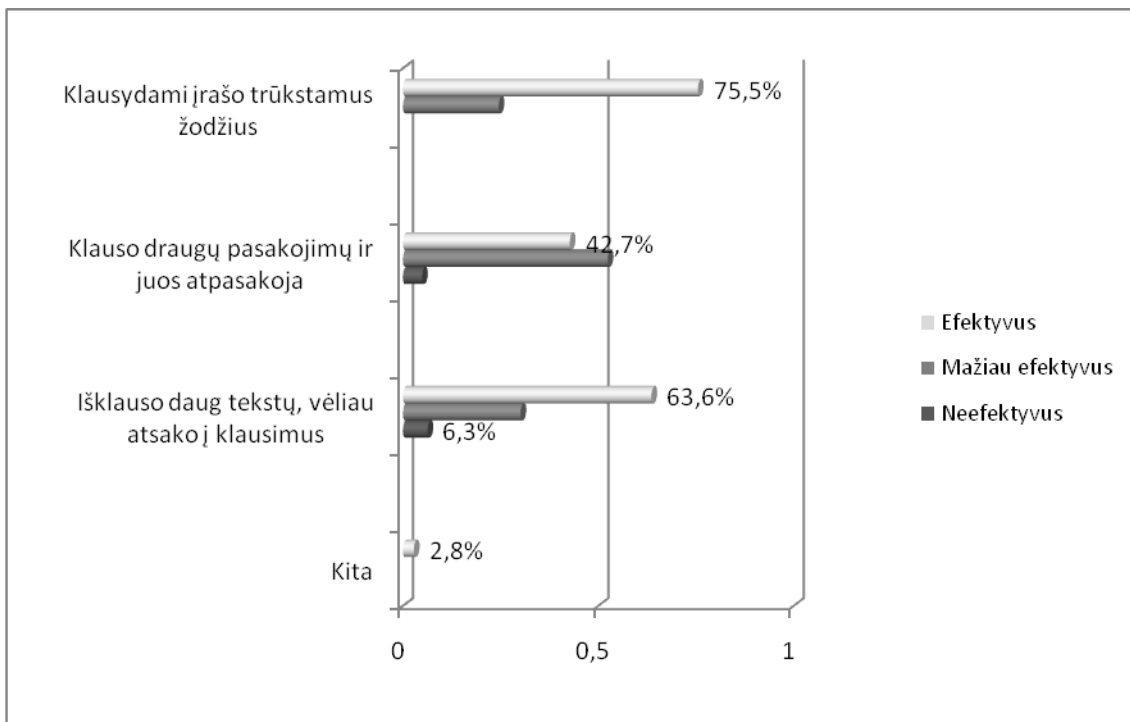

20 pav. Skaitymo mokymo metodų efektyvumas (N=143)

Aiškiai matyti, kad tai, jog mokiniai užsienio kalbos pamokose pirmiausia išklauso įrašo, o po to patys balsu skaito tekstą, pedagogai laiko pačiu efektyviausiu skaitymo mokymo būdu (70,6%). Tai, kad mokiniai pamokoje pirmiausia išklauso įrašo, o po to patys asmeniškai (tyliai) skaito kiekvienas arba, kad mokiniai iš karto skaito balsu, net neklausę įrašo, pedagogų nuomone, yra mažiau efektyvūs. Taip pasisakė atitinkamai 32,9% ir 32,2% užsienio kalbos pedagogų. Pačiu neefektyviausiu (70,6%) skaitymo mokymo metodu pedagogai išrinko skaitymą namie, kada klasėje skaitymo užduotys yra visiškai ignoruojamos. Tikriausiai būtų galima teigti, kad mokiniai namie paprasčiausiai neturi noro atlikti namų darbus, o tokią užduotį, kaip skaitymas, jie paprasčiausiai praleidžia. 3,5% apklausos dalyvių pažymėjo, kad yra kitų efektyvių skaitymo mokymo metodų, tačiau nei vienas iš jų nepateikė savo varianto.

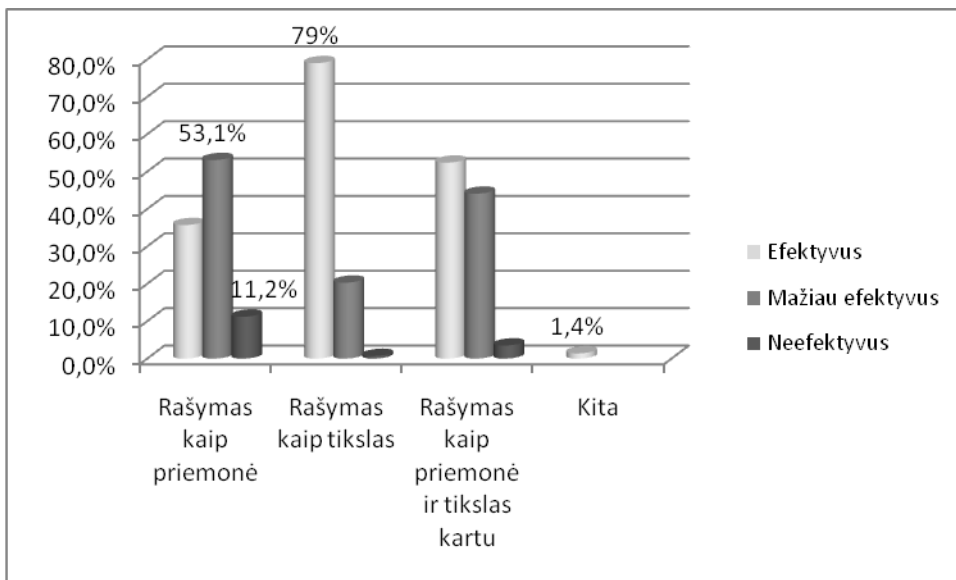
Dalyvavę apklausoje užsienio kalbų specialistai, taip pat įvertino ir klausymo mokymo metodų efektyvumą (žr. 21 pav.).

21 pav. Klausymo mokymo metodų efektyvumas (N=143)

Gauti rezultatai rodo, kad, mokytojų nuomone, efektyviausias (75,5%) klausymo mokymo būdas yra tuomet, kai besimokantieji, klausydami įrašo turi įrašyti trūkstamus žodžius. Be to, nei vienas respondentas nepažymėjo, kad šis mokymo būdas yra neefektyvus. Veiklą, kada mokiniai išklauso kuo daugiau tekstų užsienio kalba, o po to atsako į paskirtus klausimus, 63,6% apklaustųjų taip pat pažymėjo kaip labai efektyvią. Vis dėlto, šis būdas surinko daugiausia apklaustųjų balsų ir kaip esantis neefektyviausias (6,3%).

P. Ur (1996) teigia, kad rašymas gali būti suprantamas arba kaip priemonė, arba kaip tikslas, arba kaip priemonė ir tikslas kartu. Anketoje pedagogams buvo išvardinta pagrindinė veikla pamokoje pagal tai, kaip yra suprantamas rašymas, tačiau konkrečiai nebuvo pažymėta ar tai yra rašymas kaip priemonė, kaip tikslas ar kaip priemonė ir tikslas kartu (žr. 22 pav.).

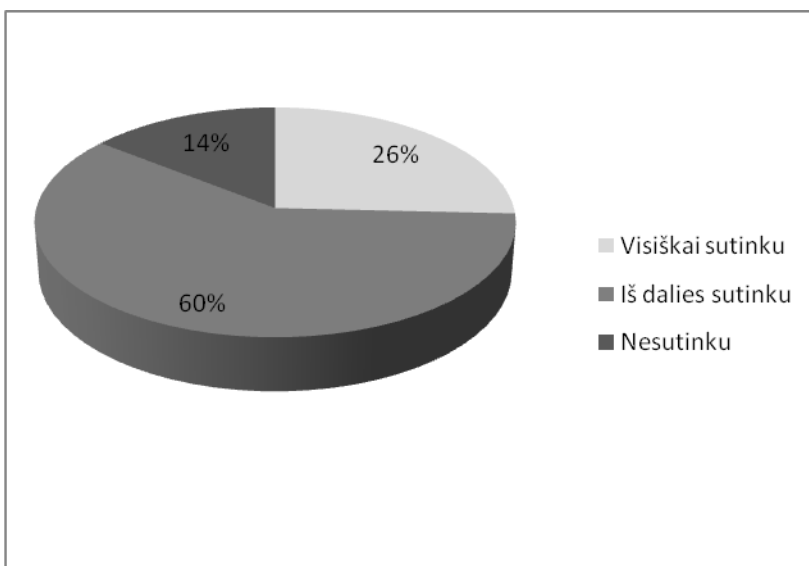
22 pav. Rašymo mokymo metodų efektyvumas (N=143)

Kaip paaikškėjo apibendrinus gautus rezultatus, didžioji dalis apklaustųjų (79%) rašymą supranta kaip tikslą. Tai reiškia, kad mokiniai pamokoje dažniausiai kuria pasakojimus, įvairias istorijas, rašo laiškus. Šios veiklos metu yra itin akcentuojama taisyklinga rašyba ir skyryba. Veikla, kuri apima rašymą kaip tikslą, skatina mokinių kūrybiškumą, kadangi skiriamos užduotys leidžia mokiniams laisvai išreikšti savo mintis.

Rezultatai parodė, kad neefektyviausia (11,2%) veikla yra ta, kuri apima rašymą kaip priemonę. Rašymas kaip priemonė yra naudojamas tada, kai mokiniai perrašinėja gramatikos taisykles, pasižymi naujus žodžius, raštu atlieka įvairius testus. 1,4% pedagogų pažymėjo, kad naudoja kitus metodus siekdami mokinius išmokinti rašyti užsienio kalba.

Apibendrinant galima teigti, kad mokytojų nuomone, diskusija yra aukščiausius (83,9%) užsienio kalbos išmokymo rezultatus garantuojantis aktyvus mokymo metodas. Jis priskiriamas mokymosi bendradarbiaujant metodų grupei.

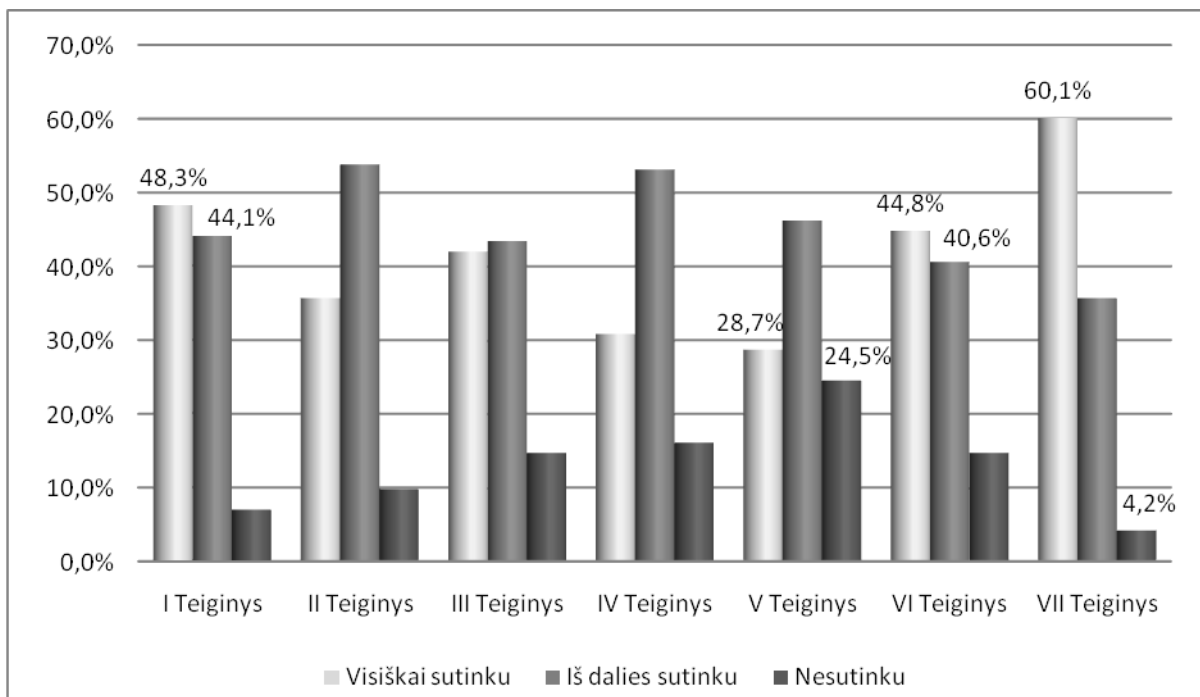
Vyrauja nuomonė, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė labai priklauso ir nuo mokytojo kvalifikacijos. Siekiant pagrįsti šią nuomonę, pedagogams buvo pateiktas šis klausimas: „Ar sutinkate su teiginiu, kad mokytojo kvalifikacija (mokytojas, vyr. mokytojas, mokytojas metodininkas, mokytojas ekspertas) turi įtakos užsienio kalbos mokymo kokybei?“. 23 paveiksle yra matomas respondentų nuomonių procentinis pasiskirstymas.

23 pav. *Pedagogų kvalifikacijos įtaka užsienio kalbų mokymo kokybei (N=143)*

Paveiksle išryškėja, kad respondentai, kurie su šiuo teiginiu sutinka tik iš dalies, sudaro net 60% imties. 26% apklaustųjų su juo sutinka visiškai, o 14% apklaustųjų pažymėjo, kad su teiginiu nesutinka.

Užsienio kalbos pedagogams buvo pateikti septyni teiginiai apie mokytojo kvalifikaciją. Kiekvieno pedagogo buvo paprašyta pažymėti jiems labiausiai tinkantį atsakymo variantą. Galimi atsakymai buvo „Visiškai sutinku“, „Iš dalies sutinku“ ar „Nesutinku“. Diagramos X ašyje pavaizduoti septyni teiginiai, kurių reikšmė yra pavaizduota žemiau. Gauti tyrimo rezultatai yra pateikti 24 paveiksle.

I Teiginys	II Teiginys	III Teiginys	IV Teiginys	V Teiginys	VI Teiginys	VII Teiginys
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai labiau pasitiki savimi.	Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geriau dalykiškai pasirenge.	Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geriau geba modeliuoti mokymo turinį.	Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geriau efektyviau paskirstyti darbą klasėje.	Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai labiau sugeba efektyviau sudominti dėstomu dalyku.	Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai efektyviau organizuoja mokymo procesą.	Jauni specialistai pasižymi naujomis, atnaujintomis žiniomis.

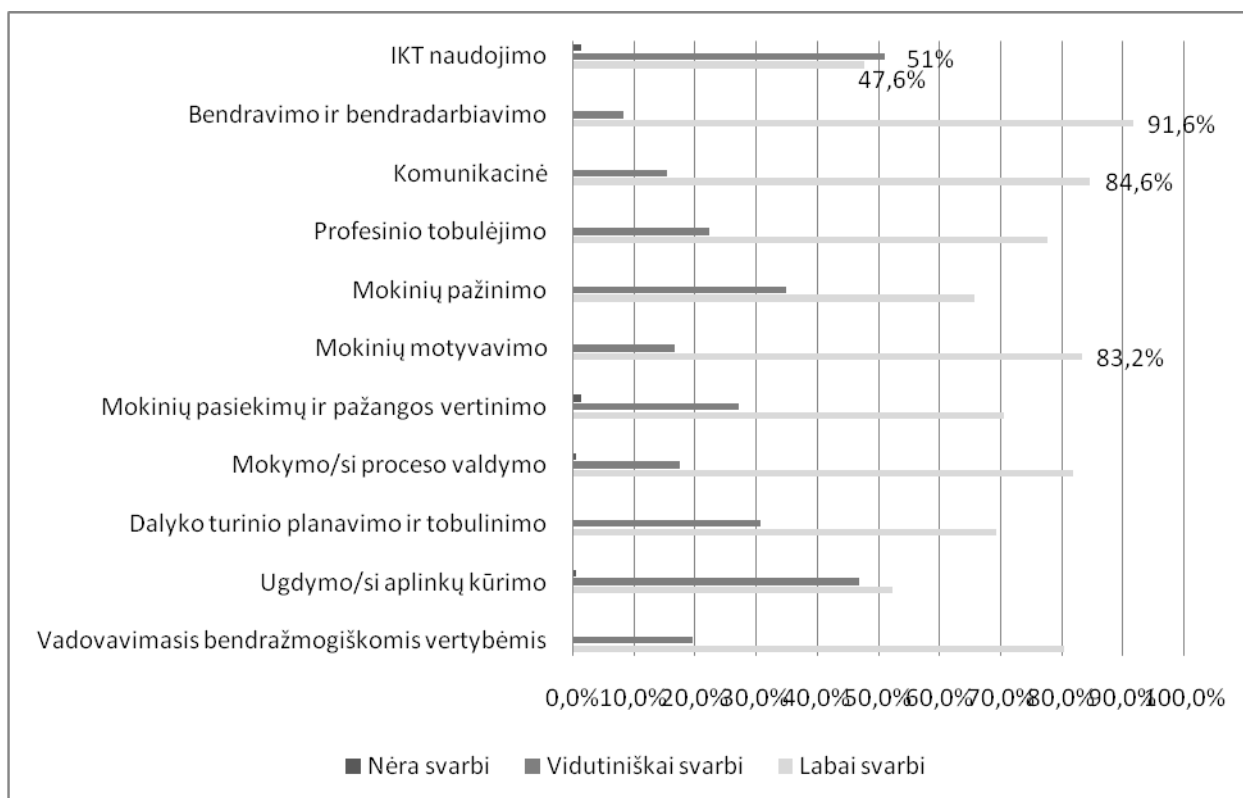
24 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl mokytojo kvalifikacijos (N=143)

Daugiausia pedagogų (60,1%) visiškai sutinka su teiginiu, kad jauni specialistai pasižymi naujomis, atnaujintomis žiniomis. Tik nedidelė dalis (4,2%) užsienio kalbos mokytojų pažymi, kad su šiuo teiginiu nesutinka. Vadinasi, galima teigti, kad jauni specialistai atneša į mokyklą naujų perspektyvų, naujų idėjų ir metodų.

Teiginiai, kad aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojai labiau pasitiki savimi (48,3%) ir efektyviau organizuoja mokymo procesą (44,8%), taip pat pasitvirtino. Tačiau, reikia paminėti, kad mokytojų, kurie visiškai, o kurie tik iš dalies sutinka su šiuo teiginiu nuomonės pasiskirstė labai panašiai. Su pirmuoju teiginiu, kad aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojai labiau pasitiki savimi iš dalies sutinka 44,1% pedagogų, o 40,6% respondentų tik iš dalies sutinka, kad aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojai efektyviau organizuoja mokymo procesą.

Daugiausia pedagogų nepritaria nuomonei, kad aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojai sugeba labiau sudominti dėstomu dalyku. Šiam teiginiui prieštaravo 24,5% apklausoje dalyvavusių užsienio kalbos pedagogų. Be to, mažiausiai respondentų (28,7%) pažymėjo, kad visiškai sutinka su šiuo teiginiu. Vadinasi, mokytojas, turintis aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, tik iš dalies geba mokinius labiau sudominti pamokų metu, kelti jų mokymosi motyvaciją. Galbūt taip yra todėl, kad mokytojai nepakankamai dalijasi patirtimi, bet tam įtakos gali turėti ir kitos priežastys. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad ši situacija reikalauja tolimesnių tyrimų.

Norint gebėti efektyviai organizuoti užsienio kalbos mokymo procesą, pedagogai turi pasižymėti tam tikromis kompetencijomis. Užsienio kalbos pedagogams skirtoje anketoje, reminatis *Mokytojo profesinės kompetencijos aprašu*, kuris buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15d. įsakymu Nr. ISAK-54, buvo pateiktas kompetencijų apibendrintas sąrašas. Prie kiekvienos kompetencijos pedagogai turėjo pažymėti ar, jų nuomone, kompetencija yra labai svarbi, vidutiniškai svarbi, ar, priešingai, ji nėra svarbi (žr. 25 pav.).

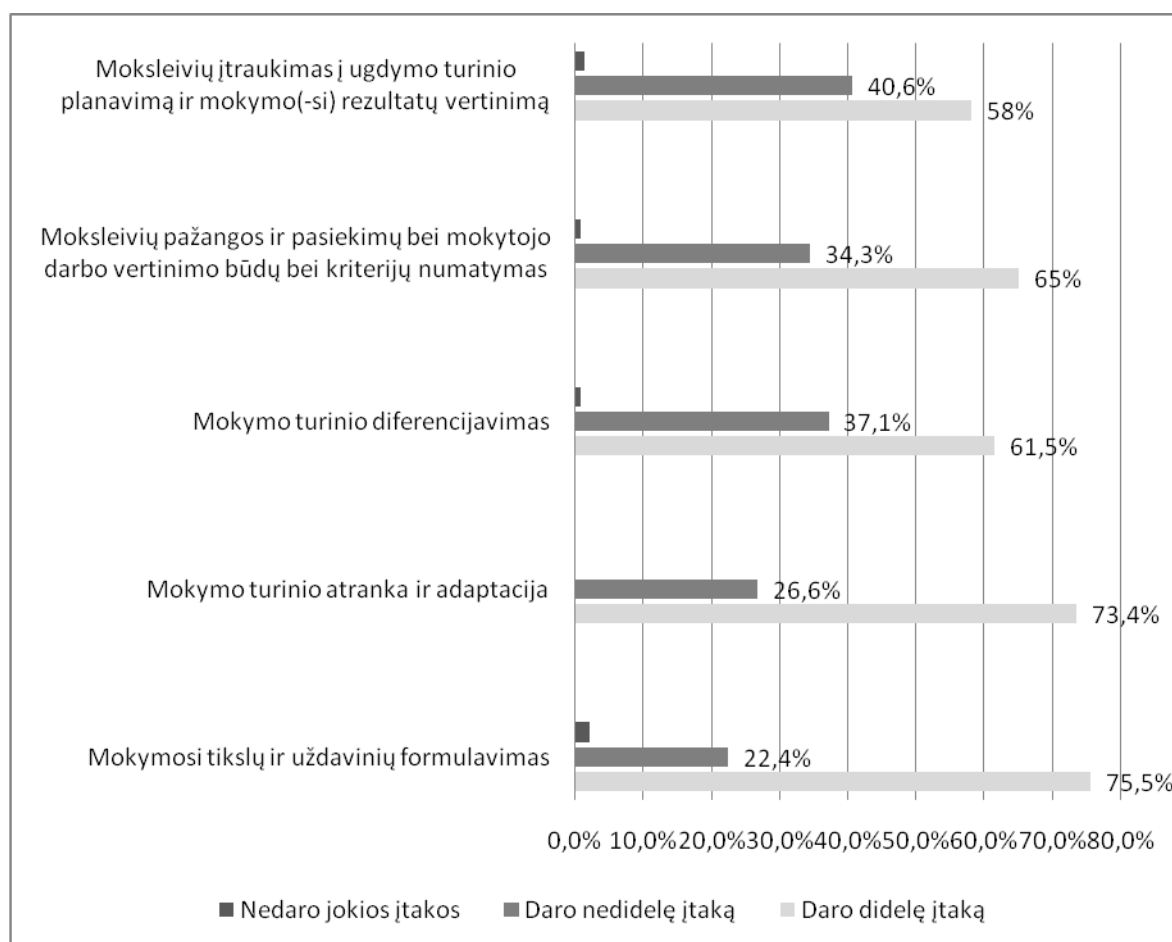
25 pav. Kompetencijų svarba mokant užsienio kalbos (N=143)

Susumavus gautus duomenis išryškėja, kad svarbiausia kompetencija užsienio kalbų pedagogai laiko bendravimo ir bendradarbiavimo. Taip mano net 91,6% apklausoje

dalyvavusių pedagogų. Bendravimas yra labai svarbus, kadangi bendraudami pedagogai skatina mokinius klausyti, kalbėti, diskutuoti, taip pat tai padeda pedagogams gauti grįžtamąją informaciją. Be to, bendraudami mokytojai ugdo besimokančiojo asmenybę, geba geriau pažinti ir realizuoti visus mokymo bei auklėjimo uždavinius. Antroje vietoje pagal svarbumą, pedagogų nuomone, yra komunikacinė kompetencija (84,6%), o nuo jos nedaug atsilieka ir mokinių motyvavimo (83,2%).

Informacinių technologijų naudojimo kompetencija surinko daugiausia pedagogų balsų (51%) kaip kompetencija, kuri yra vidutiniškai svarbi. Pedagogų, manančių, kad ji yra labai svarbi yra net 47,6%. Vadinasi, užsienio kalbų mokytojai pripažįsta informacinių technologijų svarbą mokant užsienio kalbos. Tik du pedagogai pažymėjo, kad ši kompetencija nėra svarbi. Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo kompetencija taip pat buvo paminėta dviejų pedagogų kaip nesanti svarbi.

Norint efektyviai suplanuoti mokymo turinį, pedagogai turi žinoti veiksnius, kurie daro didžiausią įtaką mokymo turinio planavimui. Dėl šios priežasties, pedagogams buvo pateikti penki veiksniai ir prašyta jų išreikšti savo nuomonę (žr. 26 pav.)

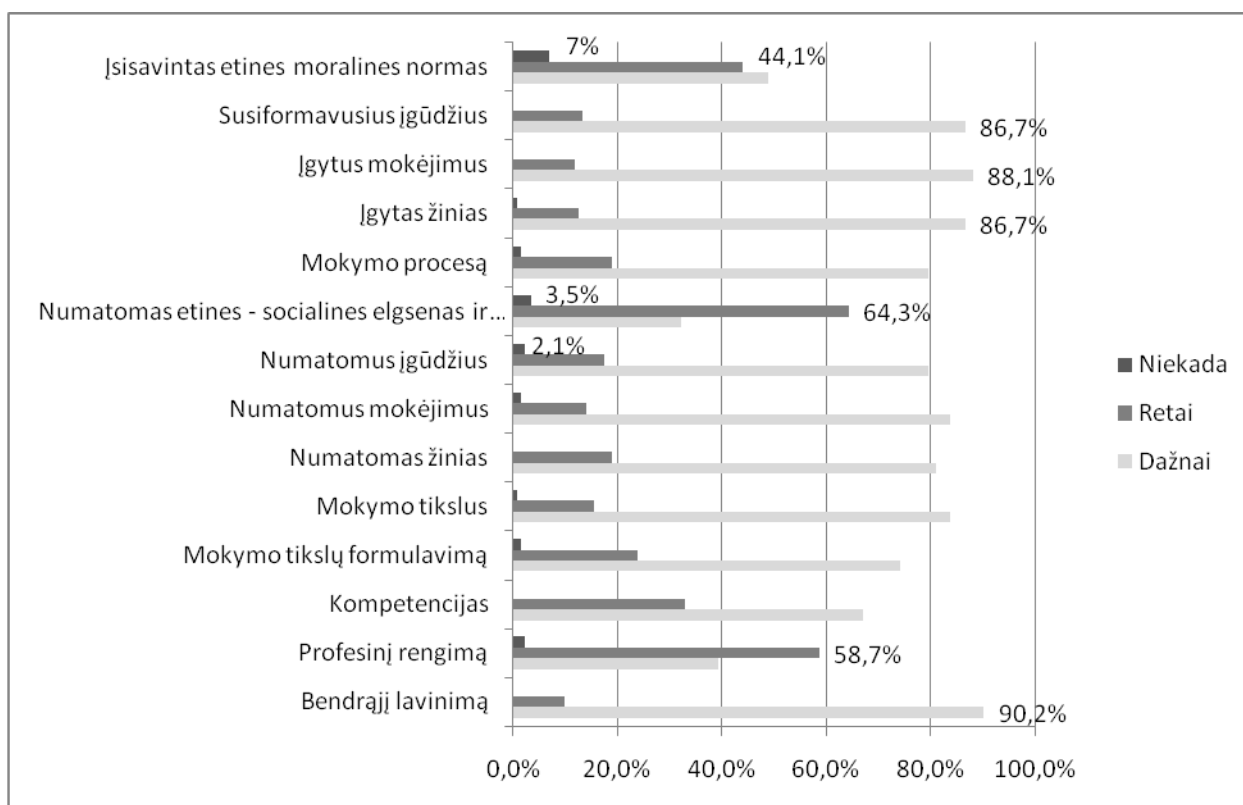

26 pav. Veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo turinio planavimo efektyvumui

(N=143)

Rezultatai rodo, kad didžiausią įtaką, pedagogų nuomone, turi mokymo(-si) tikslų ir uždavinių formulavimas (75,5%) bei mokymo turinio atranka ir adaptacija (73,4%). Trečioje vietoje yra moksleivių pažangos ir pasiekimų bei mokytojo darbo vertinimo būdų bei kriterijų numatymas (65%), ketvirtoje – mokymo turinio diferencijavimas (61,5%), o mažiausiai mokytojai pasisakė už moksleivių įtraukimą į ugdymo turinio planavimą ir mokymo(-si) rezultatų vertinimą (58%). Galima teigti, kad tinkamai suformuluoti bei mokiniams pristatyti mokymo(-si) tikslus ir uždavinius yra vienas svarbiausių veiksnių, kuris leidžia efektyviai (sudominant mokinius) pradėti pamoką ir turi įtakos efektyviam mokymo turinio planavimui.

Norint pasiekti gerų rezultatų, mokymo turinio modeliavimas yra taip pat labai svarbus. Apklausa buvo siekta išsiaiškinti, į kokius faktorius, siekdami kokybiškai modeliuoti mokymo turinį, užsienio kalbų specialistai atsižvelgia dažniausiai (žr. 27 pav.).

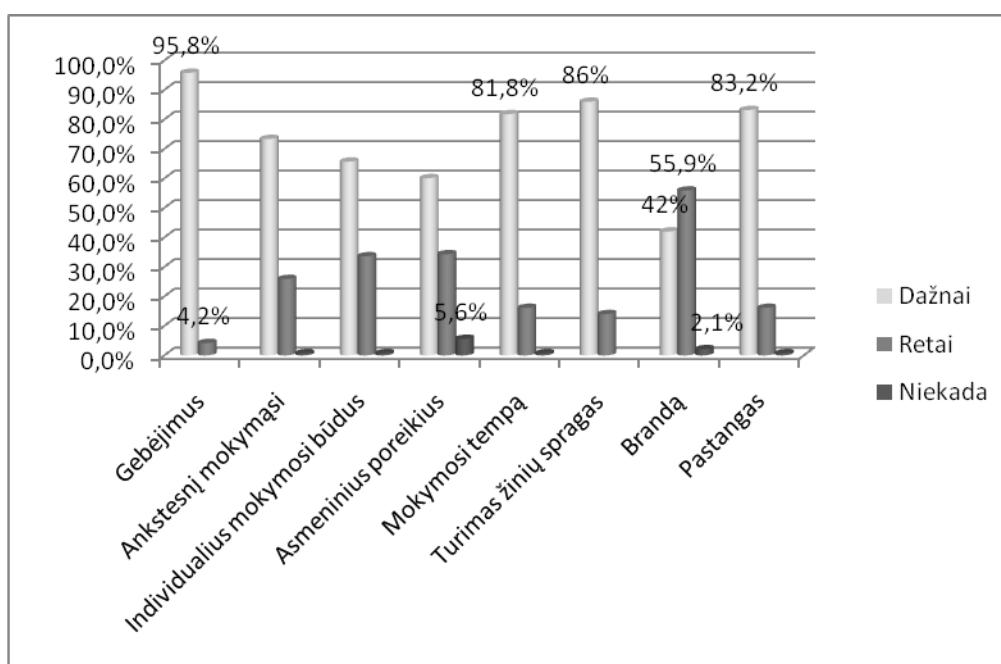
27 pav. Veiksniai, kurie turi įtakos užsienio kalbos mokymo turinio modeliavimui (N=143)

Iš 27 paveiksle pateiktos diagramos aiškiai matyti, kad, norėdami kuo kokybiškiau sumodeliuoti mokymo turinį, užsienio kalbų pedagogai daugiausiai dėmesio skiria bendrajam lavinimui. Taip teigia net 90,2% apklausoje dalyvavusių pedagogų. Įgytus mokėjimus (88,1%), susiformavusius įgūdžius (86,7%) ir įgytas žinias (86,7%) pedagogai taip pat laiko labai svarbiais faktoriais. Tačiau, modeliuodami mokymo turinį, jie daug rečiau atsižvelgia į

numatomas etines – socialines elgsenas ir normas (64,3%), profesinį rengimą (58,7%) ar įsisavintas etines - moralines normas (44,1%). Gauti rezultatai parodė ir tai, į kokius veiksnius, modeliudami mokymo turinį, pedagogai niekada nekreipia dėmesio. Daugiausia mokytojų niekada neatsižvelgia į įsisavintas etines – moralines normas (7%), numatomas etines – socialines elgsenas ir normas (3,5%) bei į numatomus įgūdžius (2,1%). Taigi, galima daryti išvadą, kad didžiausią įtaką užsienio kalbų specialistams, modeliuojant mokymo turinį, turi bendrasis lavinimas.

Organizuojant mokymo procesą, pedagogai privalo diferencijuoti mokymo turinį. Tačiau dažnai kyla klausimų, į ką mokytojams derėtų atkreipti didžiausią dėmesį diferencijuojant turinį (žr. 28 pav.).

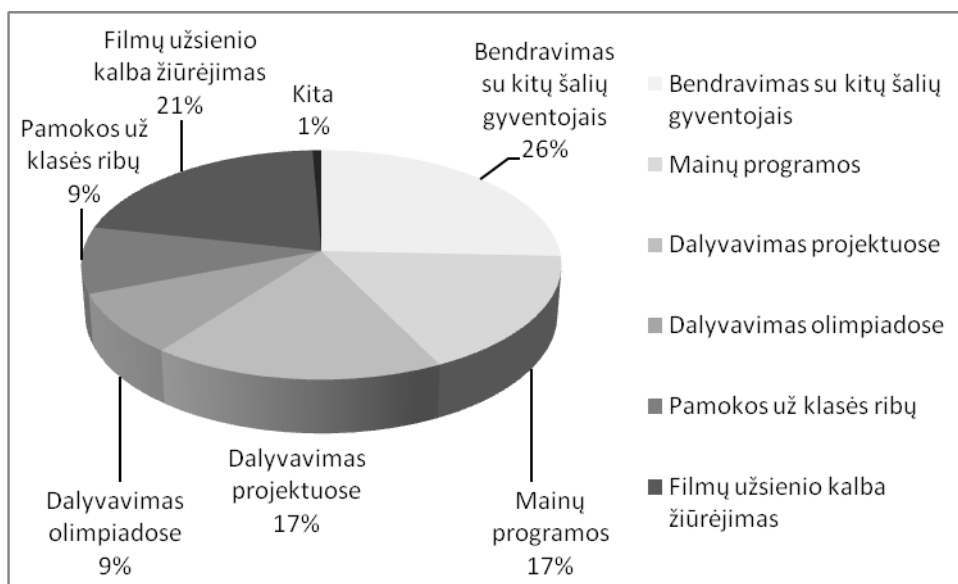
28 pav. Veiksniai, turintys įtakos efektyviam mokymo turinio diferencijavimui (N=143)

Iš paveikslo matyti, kad apklausoje dalyvavę respondentai didžiausią dėmesį skiria mokinio gebėjimams (95,8%), o mažiausiai dėmesio, diferencijuodami mokymo turinį, skiria besimokančiojo brandai (42%). Net 5,6% pedagogų pažymi, kad niekada neatsižvelgia į mokinio asmeninius poreikius, 2,1% pedagogų visiškai neatsižvelgia į brandą, o teiginiai, kad niekada nekreipiamas dėmesys į ankstesnį mokymąsi, individualius mokymosi būdus, mokymosi tempą ir pastangas, buvo pažymėti po vieną kartą.

Kalbant apie užsienio kalbos mokymo(si) kokybę, svarbu nepamiršti, kad, norint pasiekti aukštą mokymo kokybę, labai svarbu nuolatos motyvuoti besimokančiuosius. Mokiniam mokymo procesas neturėtų būti tik nuobodi, neišvengiama veikla. Priešingai, tai

turėtų būti smalsumą skatinantis procesas, kuris įtrauktų kiekvieną mokinį ir žadintų jo kūrybiškumą. Dėl tos priežasties, pamokos turėtų būti nuolatos pajvairinamos.

Anketą pildžiusių respondentų buvo paprašyta atsakyti į klausimą „Kokios, Jūsų nuomone, mokymo turinio formos labiausiai sudomina ir palengvina užsienio kalbų mokymąsi?“ (žr. 29 pav.).

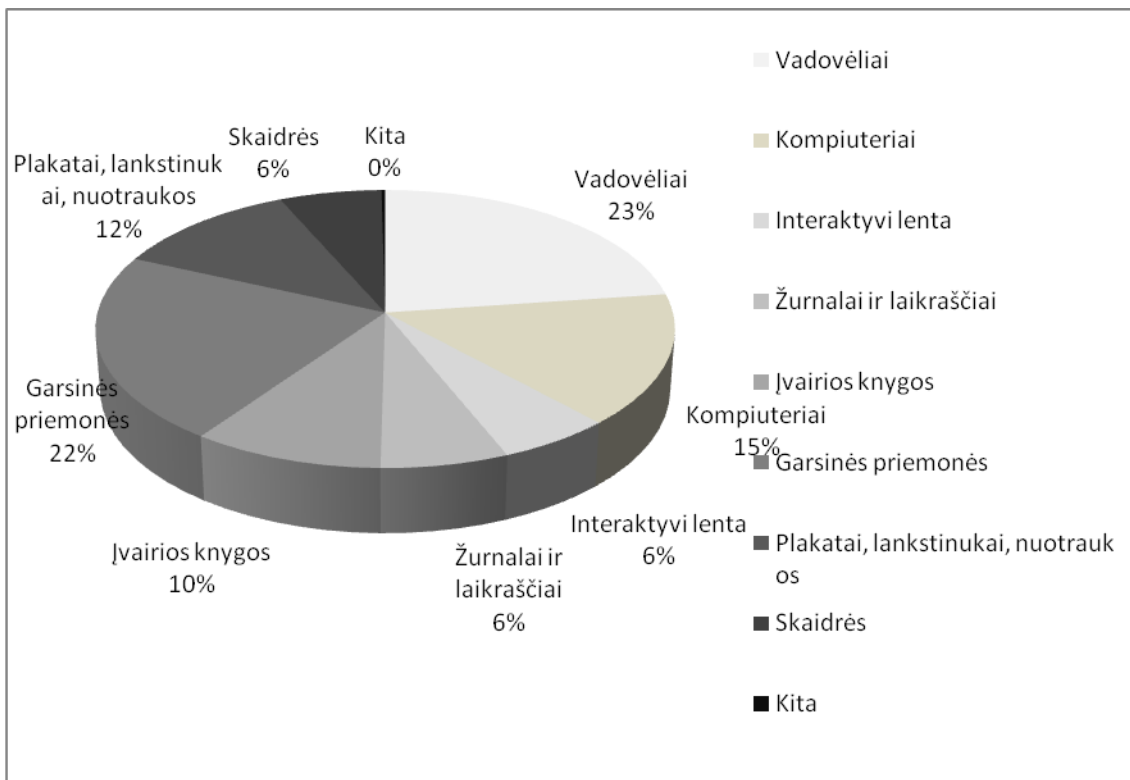

29 pav. Labiausiai mokinius sudominančios mokymo(si) formos (N=143)

Apibendrinus rezultatus matyti, kad daugiausia užsienio kalbų pedagogų balsų sulaukė bendravimas su kitų šalių gyventojais. Tam pritaria net 26 % visų apklaustųjų. Tai nėra keista, kadangi manoma, jog bendravimas su žmonėmis, gyvenančiais kitose šalyse, lavina kalbėjimo, klausymo įgūdžius. Toks bendravimas padeda besimokantiejiems labiau pasitikėti savo jėgomis, leidžia pažinti kitas kultūras. Tai taip pat didina norą mokytis, kadangi, tapus gerais draugais su kitos šalies gyventoju, žmogus nori kuo geriau pažinti ne tik jį, bet taip pat ir jį supančią aplinką.

Mažiausiai, pedagogų nuomone, mokinius domina pamokos už klasės ribų (9%) ir dalyvavimas olimpiadose (9%). 1 % apklaustųjų pažymi, kad yra ir kitų mokymo turinio formų, kurios domina besimokančiuosius ir palengvina užsienio kalbų mokymąsi. Respondentai paminėjo tris: dalyvavimą vertimų konkursuose, knygų skaitymą ir žaidimus.

Tačiau akivaizdu, kad, norint palengvinti ir pajvairinti kalbų mokymąsi, yra būtinos ir tam tikros mokymosi priemonės. Tikriausiai sunkiai būtų galima įsivaizduoti mokymąsi be vadovėlių, knygų, garsinių priemonių, įvairiausių žurnalų, laikraščių ar plakatų. Šiuo metu vis dažniau pamokose yra naudojami ir kompiuteriai bei interaktyvios lentos (žr. 30 pav.).

30 pav. Mokymosi priemonių svarba mokant užsienio kalbos (N=143)

Apklausoje dalyvavę užsienio kalbų pedagogai svarbiausiomis mokymosi priemonėmis įvardija vadovėlius ir garsines priemones. Taip mano atitinkamai 23% ir 22% visų apklaustųjų. Pedagogai, kurių nuomone, efektyvaus užsienio kalbų mokymo nebūtų galima pasiekti be kompiuterių sudarė 15%, o tie, kurie mano, kad tai būtų neįmanoma be plakatų, lankstinukų ar nuotraukų - 12% imties. Vienas apklausoje dalyvavęs pedagogas pažymi, kad video medžiaga taip pat yra privaloma mokant užsienio kalbos.

Vis dėlto, šiais laikais užsienio kalbos vadovėlių yra labai daug ir išsirinkti tinkamiausią pedagogams yra labai sunku. Anketoje respondentai mini, kad dažniausiai apsispręsti, kuri vadovėlių jiems pasirinkti, padeda keli dalykai. Vienas jų būtų asmeninė ir kolegų patirtis. Nemaža dalis apklaustųjų pažymi, kad renkantis vadovėlių, labai daug dėmesio skiria kolegų patarimams, atsižvelgia į įvairias rekomendacijas. Apsispręsti padeda ir užduotys, esančios vadovėlyje (kaip jos pateiktos, kokios yra siūlomos gramatinės užduotys, ar tekstai yra įdomūs, ar turtingas žodynas, ar pats vadovėlis yra spalvingai iliustruotas ir pan.).

Renkantis vadovėlių, įtakos taip pat turi ir bendrųjų programų reikalavimai. Pedagogai teigia, kad juos sudomina tokie vadovėliai, kuriuose yra užduočių, tinkančių ugdyti įvairius mokinių įgūdžius. Svarbu ir tai, kaip vadovėlis yra pristatomas seminarų metu, kas akcentuojama. Be to, apklausos dalyviai pažymi, kad vadovėlio pasirinkimas priklauso ir nuo mokinių gebėjimų, jų anksčiau įgytų žinių bei netgi mokyklos finansų. Buvo ir tokių pedagogų,

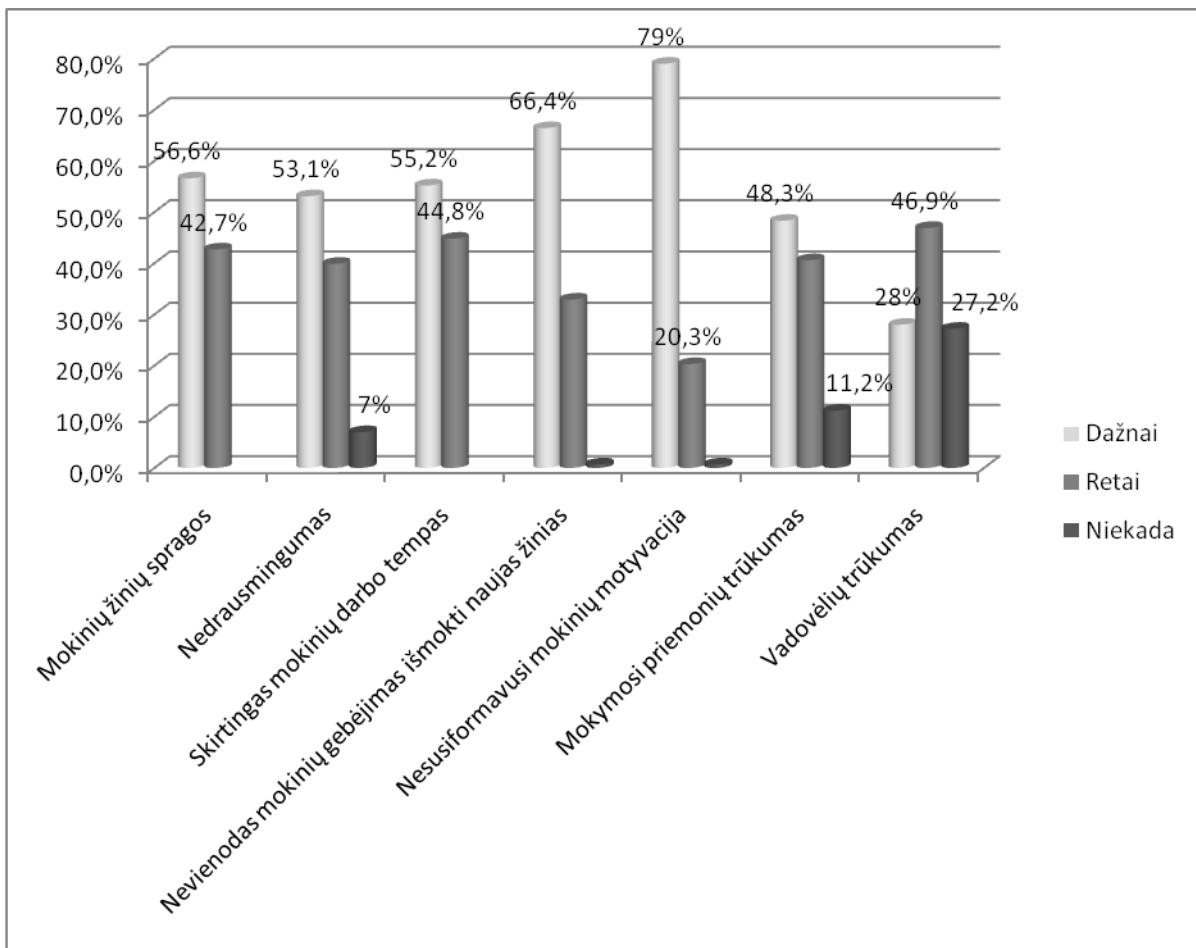
kurie teigia, kad iš bazinio vadovėlio išnaudoja tik apie 30-40% medžiagos, o likusią medžiagą kopijuoja iš kitų vadovėlių ar kitos metodinės medžiagos.

Žvelgiant į šių dienų mokyklą, mokinius, akivaizdu, kad pedagogai šiais laikais susiduria ir su problemomis. Norint nustatyti kokios dažniausiai vyrauja problemos mokant užsienio kalbos, pedagogų buvo paprašyta pasidalinti savo patirtimi ir pateikti tokių problemų pavyzdžių.

Išanalizavus anketos duomenis paaiškėjo, kad didžiausia problema, su kuria susiduria šių dienų užsienio kalbos mokytojai, yra mokinių mokymosi motyvacijos stoka. Taip teigia net 44,1% respondentų. Antroje vietoje pagal populiarumą atsirado IKT trūkumas, trečioje - mokymo priemonių stoka.

Taip pat pedagogai paminėjo ir kitas problemas, su kuriomis jie susiduria. T.y. laiko trūkumas (per mažai yra skirta užsienio kalbos pamokų, todėl labai didelis mokymosi tempas), mokinių nedrausmingumas, mokyklos lėšų stoka, tinkamas medžiagos parinkimas, mokinių žinių spragos, skirtingas jų mokėjimų lygis, tingėjimas ir vadovėlių gausa. Po vieną kartą buvo paminėtos ir tokios priežastys, kaip prastėjanti mokinių atmintis, susikaupimo stoka, darbo „rėminimas“ (t.y. pedagogai yra tarsi išprausti į rėmus, kadangi jie privalo parengti mokinius valstybiniam brandos egzaminui, o laiko kūrybiškumui nelieka), mokinių stygius, geras pamokos išplanavimas, kalbinės aplinkos trūkumas, santykiai tarp mokytojo ir mokinio bei nepalankus vyresnių pedagogų ir valdžios požiūris į naujas, modernias mokymo(si) priemones.

Organizuojant mokymo procesą, labai svarbu efektyviai panaudoti pamokai skirtą laiką. Deja, dažnai atsiranda tam tikrų kliūčių, trukdančių tai padaryti. Apklausa siekta išsiaiškinti, kas pedagogams dažniausiai trukdo pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai. Respondentams buvo pateiktos septynios priežastys ir prašyta pažymėti ar tai jiems trukdo dažnai, retai ar niekada. 31 paveiksle matyti užsienio kalbos pedagogų nuomonių pasiskirstymas.

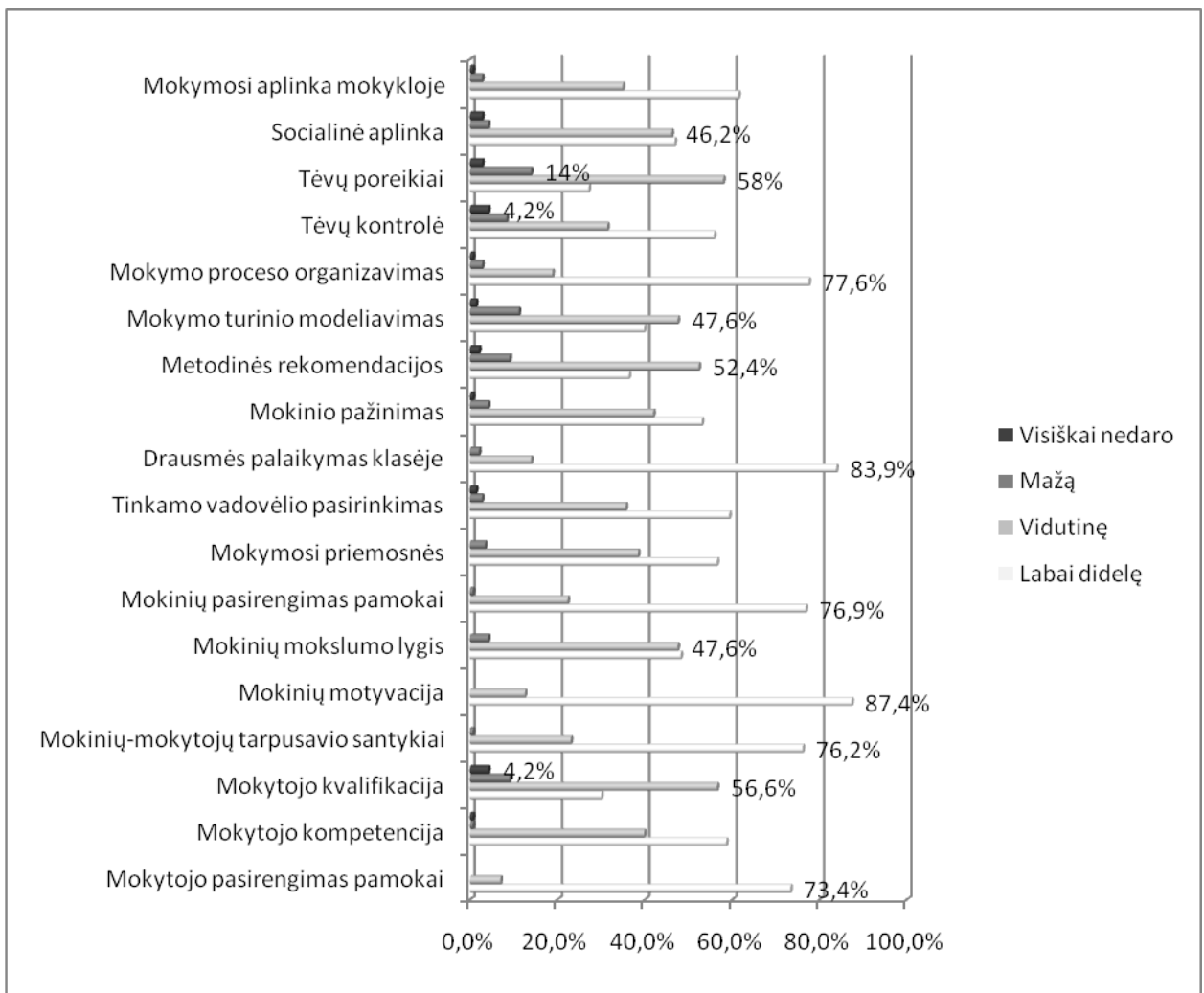

31 pav. Priežastys, dažniausiai trukdančios pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai (N=143)

Net 79% pedagogų teigia, kad nesusiformavusi mokinių motyvacija dažniausiai trukdo pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai. Tuo tarpu nevienodas mokinių gebėjimas išmolti naujas žinias dažnai trukdo net 66,4% apklausos dalyvių, o 56,6% respondentų teigia, kad jiems efektyviai panaudoti pamokai skirtą laiką trukdo mokinių žinių spragos.

Visgi, net 27,2% užsienio kalbų pedagogų niekada netrūksta vadovėlių, o 11,2% pedagogų niekuomet nepritrūksta ir kitų mokymosi priemonių. Be to, 7% pedagogų taip pat paminėjo, kad jie niekada nesusiduria su mokinių nedrausmingumu. Taigi, šiais laikais mokinių motyvacijos stoka yra viena didžiausių problemų, su kuriomis susiduria pedagogai.

Vis dėlto, yra dar daug įvairių priežasčių, kurie daro neigiamą įtaką efektyviam užsienio kalbos mokymo proceso organizavimui. Pedagogai turėjo įvertinti kiekvieną anketoje pateiktą priežastį savo nuožiūra. Ar jie mano, kad tai daro labai didelę įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei mokykloje, ar vidutinę, ar mažą, ar visiškai nedaro jokios įtakos (žr. 32 pav.).

32 pav. Veiksniai, darantys įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei mokykloje (N=143)

Analizuojant gautus rezultatus matyti, kad didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei, pedagogų nuomone, turi mokinių motyvacija (87,4%). Jei mokinių motyvacija žema arba jei besimokantieji išvis neturi motyvacijos mokytis užsienio kalbos, tuomet darbas klasėje labai retai kada gali sulaukti teigiamų rezultatų. Motyvacijos stoka neigiamai veikia visą mokymo(-si) procesą, todėl mokytojai turi kaip įmanydami stengtis sudominti mokinius ir įtraukti juos į veiklą. Drausmės palaikymas, mokymo proceso organizavimas ir mokinių pasirengimas pamokai, taip pat turi didelės reikšmės. Taip mano atitinkamai 83,9%, 77,6% ir 76,9% apklausoje dalyvavusių užsienio kalbų pedagogų.

Daugiausia respondentų mano, kad vidutinę reikšmę kalbų mokymo kokybei turi tėvų poreikiai. Taip mano net 58% pedagogų. Be to, tėvų poreikiai buvo daugiausiai pedagogų (14%) pripažintas kaip veiksnys, kuris turi mažą įtaką. Tuo tarpu mokytojo kvalifikacija ir tėvų kontrolė 4,2% pedagogų buvo įvertinti kaip veiksniai, kurie nedaro jokios įtakos užsienio kalbų mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje.

Apibendrinant galima teigti, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė priklauso nuo mokymo turinio parengimo ir mokymo proceso organizavimo. Susumavus anketos duomenis matyti, kad veiksniai, darantys įtaką mokymo turinio planavimo efektyvumui, jo modeliavimui, ir diferencijavimui, apklausoje dalyvavusių užsienio kalbų pedagogų bent po kartą buvo parinkti kaip esantys labai svarbūs. Ši nuomonių įvairovė tik patvirtina, kad negali būti išskirti konkretūs veiksniai, kurie tiktų visoms situacijoms. Lietuvoje yra daug mokyklų, kuriose darbas vyksta skirtingai. Tai, kaip pedagogas suplanuos mokymo turinį ar organizuos mokymo procesą, priklauso ne tik nuo mokinių, kuriuos jis moko, ar nuo turimų mokymo(si) priemonių, bet taip pat ir nuo paties pedagogo asmenybės.

IŠVADOS

Šiame magistro darbe dėmesys skiriamas užsienio kalbos mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje. Akcentuojami šie kalbos mokymo(si) kokybės aspektai: mokymo(si) teorijos ir metodai, pedagogo pasirengimas, mokymo turinio parengimas, mokymo(si) priemonės ir mokymo proceso organizavimas. Apklausti užsienio kalbos pedagogai, ištirtas jų požiūris į veiksnius, darančius įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei bendrojo lavinimo mokykloje. Išanalizavus edukologinę, vadybinę, psichologinę ir metodinę literatūrą, galima teigti, kad:

1. Siekiant palengvinti užsienio kalbų mokymąsi, jau nuo seno yra naudojamos šios mokymo(-si) teorijos: klasikinė, biheavioristinė, kognityvistinė, humanistinė, komunikacinė ir konstruktyvistinė. Kiekviena teorija turi teigiamų ir neigiamų bruožų, o jų taikymas pamokose priklauso nuo pedagogų.

2. Vienas svarbiausių šių dienų pedagogų uždavinių yra sudaryti kuo palankesnes sąlygas mokiniams mokytis ir kuo aktyviau veikti mokymo procese, o tai įgyvendinti jiems padeda mokymo metodai.

3. Mokymo turinys yra ypatingai svarbus siekiant aukštos užsienio kalbos mokymo(si) kokybės, tačiau tinkamai jį suplanuoti yra sudėtinga. Planuojant mokymo turinį, pedagogas privalo atsižvelgti bent į kelis aspektus, t.y. į mokymo tikslų ir uždavinių formulavimą, mokymo turinio modeliavimą ir diferencijavimą.

Atlikus užsienio kalbos mokymo(si) kokybės tyrimą bendrojo lavinimo mokykloje, nustatčius užsienio kalbos pedagogų požiūrį į veiksnius, turinčius didžiausią įtaką kalbos mokymo(si) kokybei, galima daryti tokias išvadas:

1. Pedagogai nurodo, kad diskusija yra aukščiausius užsienio kalbos išmokimo rezultatus garantuojantis aktyvus mokymo metodas. Jis priskiriamas mokymosi bendradarbiaujant metodų grupei.

2. Efektyviausiu žodyno mokymo(si) metodu užsienio kalbos mokytojais laiko įvairių daiktų, iškarpu, paveikslėlių ar fotografijų naudojimą žodžių įsiminimui, o efektyviausiu kalbėjimo mokymo(si) metodu dialogą.

3. Mokiniai geriausiai išmoka skaityti užsienio kalba tuomet, kai pamokose jie pirmiausia išklauso įrašo, o po to patys balsu skaito tekstą.

4. Pedagogų nuomone, efektyviausias klausymo mokymo(si) būdas yra tuomet, kai besimokantieji, klausydami įrašo turi įrašyti trūkstantus žodžius.

5. Didžioji dalis apklaustųjų rašymą supranta kaip tikslą. Tai reiškia, kad mokiniai pamokoje dažniausiai kuria pasakojimus, įvairias istorijas, rašo laiškus. Šios veiklos metu yra itin akcentuojama taisyklinga rašyba ir skyryba.

6. Hipotezė, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė bendrojo lavinimo mokykloje priklauso nuo mokymo metodų ir mokymo(si) teorijų taikymo įvairumo pasitvirtino, nes tyrimo rezultatai parodė, kad užsienio kalbų specialistai savo pamokose naudoja ne vieną konkrečią mokymo(si) teoriją, bet kelias teorijas. Dažniausiai taikoma mokymo(si) teorija užsienio kalbos pamokose yra kognityvistinė. Organizuodami mokymo procesą, ja remiasi daugiausia apklausoje dalyvavusių pedagogų.

7. Hipotezė, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė bendrojo lavinimo mokykloje priklauso nuo pedagogų pasirengimo pasitvirtino tik iš dalies, nes taip mano daugiau nei pusė apklaustųjų.

8. Hipotezė, kad užsienio kalbos mokymo(si) kokybė priklauso nuo mokymo turinio parengimo ir mokymo proceso organizavimo taip pat pasitvirtino. Rezultatai rodo, kad didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo turinio planavimui, pedagogų nuomone, turi mokymo(-si) tikslų ir uždavinių formulavimas.

9. Norėdami kuo kokybiškiau sumodeliuoti mokymo turinį, užsienio kalbų pedagogai daugiausiai dėmesio skiria bendrajam lavinimui.

10. Organizuojant mokymo procesą, pedagogai privalo diferencijuoti mokymo turinį. Tai darydami didžiausią dėmesį jie skiria mokinio gebėjimams. Vis dėlto, didžiausią įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei mokykloje, pedagogų nuomone, turi mokinių motyvacija.

REKOMENDACIJOS

Atlikto tyrimo ir gautų rezultatų pagrindu galima pateikti tokias rekomendacijas užsienio kalbų pedagogams.

1. Užsienio kalbų pedagogai savo pamokose rečiausiai taiko humanistinę mokymo(si) teoriją. Vis dėlto, organizuojant mokymo(si) procesą, šia mokymo(si) teorija turėtų būti remiamasi dažniau. Kadangi humanistiniu užsienio kalbų mokymo(si) teorijos pagrindu paremtos užduotys leidžia mokiniams jaustis gerai, skatina prisiminti smagias, gerai nuteikiančias akimirkas iš jų gyvenimo, tai mokymo(si) aplinką padarytų jaukesnę.

2. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojai nepakankamai vertina darbą grupėmis, neišnaudoja jų taikymo galimybių. Pedagogai turėtų atsižvelgti į tai, kad darbo grupėmis metu sumanūs mokiniai turi galimybę atskleisti savo gebėjimus, neatkreipdami visos klasės dėmesio. Jaunimas dažnai nuogąstauja ir neparodo visos savo erudicijos, nes bijo pasirodyti "mokytojo numylėtiniu" ar išsiskirti. Darbo grupėmis metodas šią problemą panaikina pačioje pradžioje. Gabūs mokiniai yra kitų vertinami, nes jie yra lyg jų mokytojai, o ne varžovai. Taip pat pastebėta, kad taikant darbo grupėmis metodą mokiniai mielai mokosi iš savo draugų. Tuo tarpu lėtesnio mąstymo bei suvokimo vaikai, taikant darbo grupėmis metodiką, lengviau ir suprantamiau įsisavina dėstomą medžiagą. Mokinys, kurio klasėje nematyti, nejausdamas diskomforto, darbo grupėmis dėka, turi galimybes atskleisti savo gebėjimus ir parodyti erudiciją. Taikant šią metodiką, naudos taip pat turi ir nedrąsūs klasės mokiniai. Darbas tokioje grupėje sukelia tokiam mokiniui priimtino jausmą. 3 - 4 mokinių grupėje nedrąsus mokinys jaučiasi laisviau, negu atsakinėdamas visų mokinių akivaizdoje.

3. Planuodami užsienio kalbos mokymo turinį, pedagogai didesnę dėmesį turėtų skirti mokymo turinio diferencijavimui. Svarbu nepamiršti, kad mokiniai skiriasi savo gebėjimais, galimybėmis, kad ne visų mokinių mokymosi motyvacija yra vienoda, todėl labai svarbu mokymo turinį pritaikyti skirtingų sugebėjimų lygio mokiniams.

4. Kadangi didžioji dalis apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, kad mokinių motyvacija daro labai didelę įtaką užsienio kalbos mokymo(si) kokybei mokykloje ir pažymi, kad būtent nesusiformavusi mokinių motyvacija dažniausiai jiems trukdo pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai, pedagogai turėtų atkreipti dėmesį į rengiamas užduotis. Jos turi būti įdomios, reikalaujančios besimokančiojo kūrybiškumo ir aiškiai suprantamos mokiniui. Mokytojas turėtų stengtis panaudoti įvairius būdus ir priemones, siekiant kuo labiau sudominti besimokantįjį bei padėti jam suprasti užsienio kalbos mokymosi svarbą.

LITERATŪRA

1. Ausubel D.P. (1968). *Educational Psychology: A Cognitive View*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
2. Barczyk C. C. (1999). *Visuotinės kokybės vadyba*. Vilnius: Technika.
3. Birkenbihl F. V. (2001). *Lengviau mokymuisi užsienio kalbų!* Vilnius: Alma litera.
4. Bižys N., Linkaitytė G., Valiuškevičiūtė A. 1996. *Pamokos mokytojui*. Vilnius: Margi Raštai.
5. Bowden J., Marton F. (2006). *The university of learning*. Landon: Routledge.
6. Brown H. D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. San Francisco State University: Longman.
7. Bulajeva T. (2007). *Ankstyvojo užsienio kalbos mokymosi kokybė Lietuvos mokyklose*. Vilnius: VU.
8. Cowley S. (2006). *Mokymo klinika*. Vilnius: Tyto Alba.
9. Černius V. J. (1992). *Mokytojo pagalbininkas*. Kaunas: VDU.
10. Danilovas M., Skatinas M. (1979). *Vidurinės mokyklos didaktika*. Kaunas, Šviesa.
11. Dobilaitė G., Morkienė P., Šukaitienė V. (1996). Skaitymas užsienio kalbomis: Igdžių ugdymas ir tikrinimas// *Užsienio kalbų dėstymas*. Straipsnių rinkinys. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
12. Garrord S. C., Pickering M. J. (1999). *Language Processing*. Psychology Press.
13. Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. (2007). *Edukologija*. Kaunas, VDU.
14. Gučas A. (1961). *Pedagoginės psichologijos klausimai*. Kaunas: valstybinė pedagoginės literatūros leidykla.
15. Gučas A. (1990). *Vaiko ir paauglio psichologija*. Kaunas: Šviesa.
16. Halliday M. A. K. (1975). *Learning how to mean*. London: Edward Arnold.
17. Helm H. H. (2007). *Windows on learning: documenting young children's work*. New York: Teachers College Press.
18. Hoover W., A. *The Practice Implications of Constructivism*. [Žiūrėta 2010-02-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.sedl.org/pubs/sedletter/v09n03/practice.html>>.
19. *Inovatyvūs mokymo(si) metodai*. . [Žiūrėta 2010-08-18]. Prieiga per internetą: <http://www.esvietimas.lt/upload/file/Inovatyvus%20mokymo%28si%29%20metodai.pdf>>.
20. *Integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas*. (2007). Vilnius: ŠCA.
21. Jocaitė R. (2004). The role of discourse in developing students' communicative competence// *Kalbų mokymo/mokymosi teorijos ir praktikos aktualijos*. Šiauliai: ŠU.
22. Krashen S. D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. New York: Longman.
23. Laužikas J. (1974). *Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas*. Kaunas: Šviesa.

24. Lužikas J., Paurienė A. (1981). *Mokymo proceso tobulinimo pagrindai*. Kaunas: Šviesa.
25. Liuolienė A., Sagaitienė I., Žuvivinkaitė D. *Konstruktivistinio požiūrio atspindys kalbų mokyme(-si) naudojant kompiuterį*. [Žiūrėta 2010-02-18]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/bpd_projektai/bpd_0085/strapsniai/al_01.pdf>.
26. Mačianskienė N. (2004). *Užsienio kalbų mokymosi strategijos*. Kaunas: VDU.
27. Makštutis A. (2005). *Visuotinės kokybės vadyba globalizacijos sąlygomis*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.
28. Martišius V. (2006). *Kognityvinė psichologija. Suvokimas ir atmintis*. Kaunas: VDU.
29. Mikulis J. (2007). *Pažangūs vadybos principai. Visuotinė kokybės vadyba*. Vilnius: Ciklonas.
30. *Mokytojo profesinės kompetencijos aprašas*. Patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15d. įsakymu Nr. ISAK-54.
31. *Naperville Christian Academy A Classical School*. [Žiūrėta 2010-03-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.ncaclassical.org/index.pl?id=2927&isa=Category&op=show>>.
32. O'Malley J. M., Chamot A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge UP.
33. Oxford L. R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. Boston: Heinle and Heinle.
34. Patackaitė J., Žemaitienė V. *Užsienio kalbos mokymo(si) testinumas – iššūkis kalbų pedagogams*. [žiūrėta 2011-01-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.viko.lt/uploads/files/2010/Straipsniai/21%20straipsnis.pdf>>.
35. Paterson K. (2002). *Pasiruošk... Dėmesio... Mokyk!* Vilnius: Tyto alba.
36. Petty, G. (2008). *Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto Alba.
37. Piaget J. (1985). *The equilibration of cognitive structures*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
38. Piliponis A. *Efektivityumo didinimo ir kokybės vadybos sąsajos Lietuvos Organizacijos*. [žiūrėta 2009-12-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.isokonferencija.lt/2007/piliponis.pdf>>.
39. Poškus K. (1986). *Mokytojo kūrybinė asmenybė*. Kaunas: Šviesa.
40. Purvaneckienė G. (2005). *Švietimo politika ir vadyba. Švietimo politika ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo plėtra*. Vilnius: VU.
41. Rado P. (2003). *Švietimas pereinamuoju laikotarpiu*. Vilnius.
42. Rajeckas V. (1980). *Didaktika: jos problemos*. Vilnius.
43. Rajeckas V. (1997). *Mokymas – ugdymo pagrindas*. Vilnius: VPU.
44. Rajeckas V. (1999). *Mokymo organizavimas*. Kaunas: Šviesa.
45. Rajeckas V. (1985). *Pamokos efektyvinimo būdai*. Vilnius: PMTI.

46. Rhalmi M. *The Audiolingual Method*. [Žiūrėta 2010-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://myenglishpages.com/blog/the-audiolingual-approach>>.
47. Richards J. C., Rodgers T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge UP.
48. Rimm B. S. (1998). *Sumažėjusio pažangumo sindromas. Priežastys ir gydymas*. Vilnius: Solertija.
49. Rudienė J. *Kūrybinių metodų taikymo galimybės mokant užsienio kalbų*. [Žiūrėta 2010-08-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.elibrary.lt/resursai/Konferencijos/Rokiskis/079-084.pdf>>.
50. Skehan P. (1999). *A cognitive approach to language learning*. Oxford: Oxford UP.
51. Stulpinas T. (1977). *Mokinių žemo pažangumo priežastys ir jų šalinimas*. Kaunas: Šviesa.
52. Stulpinas T. (1981). *Pamokos tobulinimas*. Vilnius.
53. Stulpinas T. (1994). *Ugdymo turinys*. Šiauliai: Šiaulių Pedagoginis Institutas.
54. Šiaučiukėnienė L., Stankevičienė N. (2002). *Bendrosios didaktikos pagrindai*. Kaunas, Technologija.
55. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Taliūnienė P. (2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai*. Kaunas: KTU.
56. *Ugdymo turinio sudarymo metodologija bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo įstaigose*. [Žiūrėta 2010-10-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.esvietimas.lt/upload/file/Ugdymo%20turinio%20sudarymo%20metodologija.pdf>>.
57. Ur P. (1996). *A Course in Language Teaching. Practice and Theory*. Cambridge: Cambridge UP.
58. *Užsienio kalbos mokymo /mokymosi paradigmoje*. Tarptautinės konferencijos medžiaga. (2002). Šiauliai: ŠU.
59. *Užsienio kalbų mokytojų rengimo problemos*. (1994). Užsienio kalbų mokytojų rengimo problemos, mokslinė konferencija. Šiauliai: ŠPI.
60. Vanagas P. (2004). *Visuotinės kokybės vadyba*. Kaunas: KTU.
61. Vilkonienė M. (2007). *Bendrojo išsilavinimo kokybė: samprata, problematika, praktika*. Vilnius: UAB CIKLONAS.
62. Watkins C., Carnell E., Lodge C. (2007). *Effect learning in classrooms*. London: Paul Chapman.
63. Watson J. B. (2004). *Psichologija biheivoristo požiūriu*. Vilnius: VU.
64. Willis J. (1996). *A framework for task-based learning*. Landon: Longman.
65. Žukauskienė R. (2007). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

1 PRIEDAS

Anketa

ANKETA

Šiu iššestinių studijų magistrantūros studentė atlieka tyrimą, kurio rezultatai bus panaudoti baigiamajame magistro darbe. Anketos tikslas yra išsiaiškinti, kas, Jūsų nuomone, lemia užsienio kalbos mokymo kokybę vidurinėje mokykloje.

Gerb. pedagoge,

Maloniai prašytume atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Anketa yra anoniminė, o Jūsų atsakymai nebus individualiai viešiniami. Anketa pildoma pasirenkant vieną ar kelis išvardintus variantus arba į tuščią eilutę įrašant savo siūlomą atsakymą. Jei kiltų neaiškumų, visada galite kreiptis šiuo nurodytu tel. nr.: 860273280. Iš anksto dėkoju.

1. Kiek laiko vidutiniškai ruošiatės pamokai?

.....

2. Savo pamokoje Jūs (kiekvienam teiginiui pažymėkite Jums labiausiai tinkantį variantą):

TEIGINYS	DAŽNAI	RETAI	NIEKADA
Akcentuojate taisyklių mokymą(si); pagrindinė veikla pamokoje yra tekstų vertimas į gimtąją kalbą.			
Mokote tik kasdienėje kalboje sutinkamus žodžius; pagrindinė pamokos veikla yra dialogų skaitymas balsu ir nuolatinis frazių, posakių ar sakinių kartojimas; konkrečius žodžius mokote daiktų pagalba, o abstrakčius – pasitelkiant asociacijas.			
Skatinate mokinius suvokti perteikiamos informacijos prasmę ir susieti ją su jau išmoktomis struktūromis; mokantis tarimo apdoroti informaciją ne tik per garsinę sistemą.			
Ruošdamiesi pamokai dėmesį sutelkiate tik į patį mokymą ir mokinį, bet ne į tai, kokią metodiką Jūs naudosite; itin akcentuojate moralines vertybes; pagrinde visos mokinių atliekamos užduotys remiasi jų asmeniniais pavyzdžiais.			
Mokymo(si) tikslu laikote komunikacinės kompetencijos studijuojama kalba įgijimą; dažniausiai pamokoje naudojamos užduotys yra skaitymas vaidmenimis ar imitavimas; pakankamai dažnai mokiniams liepiate išspręsti kokią nors problemą, sukurti eilėraščių ar istoriją.			
Svarbiausiu tikslu laikote palankios mokymuisi aplinkos sukūrimą; skatinate mokinius užsiimti aktyvia veikla, bendrauti su kitais, o ne imituoti; raginate besimokančiuosius formuluoti išvadas.			

3. Kaip Jūs manote, kokius užsienio kalbos išmokimo rezultatus garantuoja žemiau pateikti mokymo metodai?

TEIGINYS	AUKŠTUS	VIDUTINIUS	ŽEMUS
Pasakojimas			
Bandymų demonstravimas			
Stebėjimas			
Mano raidžių sąsiuvinys			
Žodžių žemėlapis			
Kryžminė diskusija			
Nebaigti sakiniai			
Penkiaeilis			
„Stori“ ir „ploni“ klausimai			
Klausimų ramunė			
Minčių lietus			
Žaidimai			
Projektai			
Interviu			
Diskusija			
Debatai			
Įvadinio klausimo(u) diskusija			
Mokymasis iš patirties			
Mokymas(is) grupėmis			
Raktiniai terminai			
Sumaišytas loginis eiliškumas			
Testai			

4. Kaip, Jūsų nuomone, užsienio kalbos mokymo kokybę lemia pamokose taikomi metodai?

.....

.....

.....

5. Įvertinkite kūrybinių mokymo metodų taikymo galimybes mokant užsienio kalbos.

TEIGINYS	VISIŠKAI SUTINKU	BEVEIK SUTINKU	ABEJOJU	NESUTINKU
Kūrybiniai metodai reikalauja didesnio pasiruošimo ir pastangų.				
Kūrybines užduotis sunkiau įvertinti.				
Atlikimui sugaištama daugiau laiko.				
Metodai efektyvūs užsienio kalbos mokyme.				
Kūrybinių metodų pagalba mokiniai geriau išmoksta užsienio kalbos.				
Padedą greičiau įgyti kalbėjimo įgūdžių.				
Leidžia giliau įsisavinti užsienio kalbos žinias.				
Padedą formuoti mokinių teigiamam savęs vertinimui.				

6. Įvertinkite žemiau išvardintų metodų, kuriuos naudojate mokydami mokinius žodyno, efektyvumą.

TEIGINYS	EFEKTYVUS	MAŽAI EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Mokiniai pateikia naujo žodžio sinonimus			
Pateikia naujo žodžio antonimus			
Turi žinoti naujo žodžio apibrėžimą			
Apibūdinti naują žodį savais žodžiais			
Žodžių įsiminimui naudojate įvairius daiktus, iškarpas, paveikslėlius ar fotografijas			
Tardami naują žodį kartu atliekate ir gestą, judesį			
Kita (įrašykite)			

7. Įvertinkite metodų, kuriuos naudojate mokydami mokinius kalbėti užsienio kalba, efektyvumą.

TEIGINYS	EFEKTYVUS	MAŽIAU EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Inscenizavimo užduotis			
Diskusija			
Kalbėjimas dialogu			
Mokinių pasakojimas pagal paskirtą temą			
Kita (įrašykite)			

8. Įvertinkite skaitymo mokymo metodų efektyvumą mokant užsienio kalbos.

TEIGINYS	EFEKTYVUS	MAŽIAU EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Pamokoje mokiniai pirmiausia išklauso įrašo, o po to balsu skaito tekstą;			
Pamokoje mokiniai pirmiausia išklauso įrašo, o po to skaito kiekvienas asmeniškai (tyliai);			
Mokiniai skaito balsu neklausę įrašo;			
Mokiniams liepiate skaityti tik namuose, klasėje neskaityti;			
Kita (įrašykite)			

9. Įvertinkite klausymo mokymo metodų efektyvumą mokant užsienio kalbos.

TEIGINYS	EFEKTYVUS	MAŽAI EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Mokiniams liepiate pamokoje išklausti kuo daugiau tekstų užsienio kalba ir vėliau atsakyti į klausimus			
Klausydami teksto mokiniai turi įrašyti trūkstantus žodžius			
Skatinate pamokoje klausyti draugų pasakojimų ir kuo dažniau juos atpasakoti			
Kita (įrašykite)			

10. Įvertinkite išvardintų rašymo mokymo metodų efektyvumą mokant užsienio kalbos.

TEIGINYS	EFEKTYVUS	MAŽAI EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Mokiniai perrašinėja gramatikos taisykles; į klausyto ar skaityto teksto klausimus atsako raštu; testus atlieka raštu.			
Mokiniam itin akcentuojama taisyklinga rašyba ir skyryba; mokiniai kuria pasakojimus, istorijas, rašo laiškus.			
Rašymas vienu metu apima originalumą ir tikslo siekimą, pavyzdžiui, liepiate mokiniam sukurti anekdotą, kuris iliustruotų idiomų reikšmę ir pan.			
Kita (įrašykite)			

11. Ar sutinkate su teiginiu, kad mokytojo kvalifikacija (mokytojas, vyr. mokytojas, mokytojas metodininkas, mokytojas ekspertas) turi įtakos užsienio kalbos mokymo kokybei?

- Visiškai sutinku
 Iš dalies sutinku
 Nesutinku

12. Išreikškite savo nuomonę apie mokytojo kvalifikaciją.

TEIGINYS	VISIŠKAI SUTINKU	IŠ DALIES SUTINKU	NESUTINKU
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai labiau pasitiki savimi;			
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geriau dalykiškai pasirengę;			
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geba geriau modeliuoti mokymo turinį;			
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai geba efektyviau paskirstyti darbą klasėje;			
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai sugeba labiau sudominti dėstomu dalyku;			
Aukštesnės kvalifik. kategorijos mokytojai efektyviau organizuoja mokymo procesą;			
Jauni specialistai pasižymi naujomis, atnaujintomis žiniomis;			

13. Kaip Jūs manote, kurios kompetencijos garantuoja mokytojo efektyvų užsienio kalbos mokymo proceso organizavimą?

KOMPETENCIJOS	LABAI SVARBIOS	VIDUTINIŠKAI SVARBIOS	NĖRA SVARBIOS
Vadovavimasis bendražmogiškomis vertybėmis			
Ugdymo/si aplinkų kūrimo			
Dalyko turinio planavimo ir tobulinimo			
Mokymo/si proceso valdymo			
Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo			
Mokinių motyvavimo			
Mokinio pažinimo			
Profesinio tobulėjimo			
Komunikacinė			
Bendravimo ir bendradarbiavimo			
Informacinių technologijų naudojimo			

14. Kokie veiksniai daro įtaką užsienio kalbos mokymo turinio planavimo efektyvumui?

TEIGINYS	DARO DIDELĘ ĮTAKĄ	DARO NEDIDELĘ ĮTAKĄ	NEDARO JOKIOS ĮTAKOS
Mokymo(-si) tikslų ir uždavinių formulavimas;			
Mokymo turinio atranka ir adaptacija;			
Mokymo turinio deferencijavimas;			
Moksleivių pažangos ir pasiekimų bei mokytojo darbo vertinimo būdų bei kriterijų numatymas;			
Moksleivių įtraukimas į ugdymo turinio planavimą ir mokymo(-si) rezultatų vertinimą.			

15. Siekdami kokybiškai modeliuoti mokymo turinį Jūs atsižvelgiate į šiuos faktorius:

TEIGINYS	DAŽNAI	RETAI	NIEKADA
Bendrajį lavinimą			
Profesinį rengimą			
Kompetencijas			
Mokymo tikslų formulavimą;			
Mokymo tikslus			
Numatomas žinias			
Numatomus mokėjimus			
Numatomus įgūdžius			
Numatomas etines – socialines elgsenas ir normas			
Mokymo procesą			
Įgytas žinias			
Įgytus mokėjimus			
Susiformavusius įgūdžius			
Įsisavintas etines moralines normas			

16. Siekdami efektyviai diferencijuoti mokymo turinį, Jūs atsižvelgiate į mokinių:

TEIGINYS	DAŽNAI	RETAI	NIEKADA
Gebėjimus			
Ankstesnę mokymąsi			
Individualius mokymosi būdus			
Asmeninius poreikius			
Mokymosi tempą			
Turimas žinių spragas			
Brandą			
Pastangas			

17. Kokios, Jūsų nuomone, mokymo turinio formos labiausiai sudomina ir palengvina užsienio kalbų mokymąsi?

- Bendravimas su užsieniečiais
- Mainų programos
- Dalyvavimas projektuose
- Dalyvavimas olimpiadose
- Pamokos už klasės ribų
- Filmų užsienio kalba žiūrėjimas
- Kita (įrašykite) .....

18. Kokie, Jūsų nuomone, mokymo turinio elementai labiausiai lemia užsienio kalbos mokymo kokybę mokykloje?

- Susiformavusi mokinių žinių sistema
- Mokėjimų ir įgūdžių visuma
- Kūrybinė veikla
- Vertybiniai – emociniai santykiai

19. Kurios mokymosi priemonės yra būtinos, siekiant efektyvaus užsienio kalbos mokymo?

- Vadovėliai
- Kompiuteriai
- Interaktyvi lenta
- Žurnalai ir laikraščiai
- Įvairios knygos
- Garsinės priemonės
- Plakatai, lankstinukai, nuotraukos
- Skaidrės
- Kita (įrašykite) .....

20. Kas Jums padeda apsispręsti, kokio vadovėlio naudojimas duos efektyviausių rezultatų mokant užsienio kalbos?

.....

.....

.....

21. Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria pedagogai, mokydami užsienio kalbos?

.....

.....

.....

22. Kas Jums dažniausiai trukdo pamokai skirtą laiką panaudoti efektyviai?

PRIEŽASTYS	DAŽNAI	RETAI	NIEKADA
Mokinių žinių spragos			
Nedrausmingumas			
Skirtingas mokinių darbo tempas			
Nevienodas mokinių gebėjimas išmokyti naujas žinias			
Nesusiformavusi mokinių motyvacija			
Mokymosi priemonių trūkumas			
Vadovėlių trūkumas			
Kita (įrašykite)			

23. Pateikite savo nuomonę, kokią įtaką efektyviam užsienio kalbos mokymuisi daro mokinio elgesys pamokoje.

TEIGINYS	LABAI TRUKDO	IŠ DALIES TRUKDO	VISIŠKAI NETRUKDO
Per pamoką užsiima pašaline veikla (kitiems mokiniams netrukdo dirbti)			
Per pamoką užsiima pašaline veikla (kitiems mokiniams trukdo dirbti)			
Vėluoja į pamokas			
Nepasiruošęs pamokai, neturi visų ugdymosi priemonių			
Pamokos metu naudojasi mobiliuoju telefonu			
Atsineša ir naudojami kitais pašaliniais, su ugdymu nesusijusiais daiktais			
Piktybiškai elgiasi, trukdo ugdymo procesui			
Vaikšto po klasę kada nori			

24. Kokią įtaką užsienio kalbos mokymo kokybei mokykloje turi:

TEIGINYS	LABAI DIDELĘ	VIDUTINĘ	MAŽĄ	VISIŠKAI NEDARO
Mokytojo pasirengimas pamokai				
Mokytojo kompetencija				
Mokytojo kvalifikacija				
Mokinių – mokytojų tarpusavio santykiai				
Mokinių motyvacija				
Mokinių mokslumo lygis				
Mokinių pasirengimas pamokai				
Mokymosi priemonės				
Tinkamo vadovėlio pasirinkimas				
Drausmės palaikymas klasėje				
Mokinio pažinimas				
Metodinės rekomendacijos				
Mokymo turinio modeliavimas				
Mokymo proceso organizavimas				
Tėvų kontrolė				
Tėvų poreikiai				
Socialinė aplinka				
Mokymosi aplinka mokykloje				

25. Koks vertinimo tipas leidžia efektyviausiai vertinti mokinių užsienio kalbos žinias?

VERTINIMO TIPAS	EFEKTYVIAUSIAS	MAŽIAU EFEKTYVUS	NEEFEKTYVUS
Diagnostinis vertinimas (siekiama išsiaiškinti mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą baigus temą ar kurso dalį, kad būtų galima numatyti tolesnio mokymosi galimybes, suteikti pagalbą įveikiant sunkumus);			
Formuojamasis vertinimas (nuolatinis vertinimas ugdymo proceso metu, kuris padeda numatyti mokymosi perspektyvą);			
Apibendrinamasis vertinimas (naudojamas baigus programą, kursą, modulį. Jo rezultatai formaliai patvirtina mokinio pasiekimus ugdymo programos pabaigoje);			
Norminis vertinimas (sudaro galimybes palyginti mokinių pasiekimus);			
Kriterinis vertinimas (pagrindas - tam tikri kriterijai, su kuriais lyginami mokinio pasiekimai);			
Kaupiamasis vertinimas (informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimas, kai mokinys už per pamoką pasiektą pažangą arba namų darbus gauna susitartą skaičių balų)			

26. Kuris mokinių tikrinimo būdas leidžia efektyviausiai įvertinti mokslėivių žinias?

ATSISKAITYMO BŪDAS	EFEKTYVIAUSIAS	MAŽIAU EFEKTYVUS	MAŽIAUSIAI EFEKTYVUS
Atsakinėjimas žodžiu			
Testas			
Kontrolinis darbas			
Savarankiškas darbas			
Namų darbai			
Kūrybinės užduotys			
Projektiniai darbai			
Darbas grupėse			
Kita (įrašykite)			

27. Kokioje mokykloje dirbate?

- Pagrindinėje
- Vidurinėje
- Gimnazijoje

28. Koks Jūsų išsilavinimas?

- Aukštesnysis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis
- Kita (įrašykite) .....

29. Kokią užsienio kalbą dėstote mokykloje?

- Anglų k.
- Rusų k.
- Vokiečių k.
- Prancūzų k.
- Kita (įrašykite) .....

30. Kiek metų dirbate pedagoginį darbą?

- 0 – 5m.
- 6 – 15m.
- 16 – 25m.
- > 25m.

31. Koks Jūsų amžius?

- 18 – 25m.
- 26 – 35m.
- 36 – 45m.
- 46 – 55m.
- 56 – 65m.
- > 65m.

32. Jūsų lytis?

- Moteris
- Vyras

Dėkoju už atsakymus!

